

Ontwerp
Omgevings-
programma
Faunabeleid en
Monitoring

Inhoud

1. Inleiding	3	4. Monitoring faunasoorten	43
1.1 Aanleiding van het programma	4	4.1 Wie heeft welke (wettelijke) rol in monitoring?	44
1.2 Korte schets van het beleidsveld met oog op de toekomst	4	4.2 Trends	46
1.3 Besluitvorming	5	4.3 Effect van soorten op schade/overlast en beheereffecten	47
1.4 Leeswijzer	6		
2. Over het programma faunabeleid en monitoring	7	5. Communicatieafspraken over het faunabeleid en monitoring	49
2.1 Het belangrijkste beleid voor faunabeheer en monitoring in de Omgevingsvisie en de Programmabegroting	8	6. Toezicht en Handhaving	51
2.2 Relatie met andere provinciale beleidsthema's	12	7. Samenwerking en monitoring	54
2.3 Relatie met overig natuurbeleid	12	7.1 Uitvoering en samenwerking	55
2.4 Relatie met plannen van medeoverheden	14	7.2 Monitoring nakomen van afspraken	55
3. Faunabeleid, noodzaak tot herziening en uitvoering	15	8. Financiën	56
3.1 Achtergrond informatie	16	8.1 Provincie (vergunningverlening natuur en Regionale uitvoeringsdienst Utrecht (RUD).	57
3.2 Faunabeheereenheid Utrecht	16	8.2 Faunabeheereenheid Utrecht	58
3.3 Wildbeheereenheden Utrecht	17	8.3 BIJ12, unit faunazaken	58
3.4 Faunabeheer	18		
3.5 Diersoorten en -groepen	25		
3.6 Beleid tegemoetkomingen in schade	38		

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Aanleiding van het programma	4
1.2 Korte schets van het beleidsveld met oog op de toekomst	4
1.3 Besluitvorming	5
1.4 Leeswijzer	6

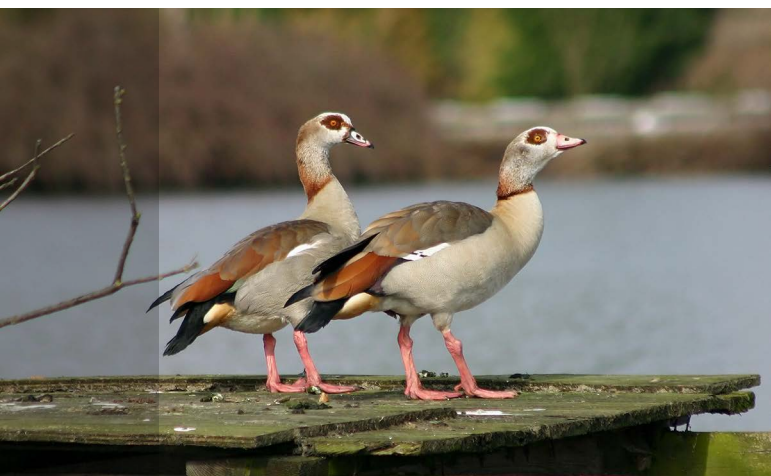

1.1 Aanleiding van het programma

De op 16 december 2016 door Provinciale Staten vastgestelde Natuurvisie en het daarmee samenhangende Beleidskader Wet natuurbescherming waren de afgelopen jaren de pijlers onder ons natuurbeleid. Beide documenten zijn echter niet meer passend. Ze moeten worden geactualiseerd.

Op 23 november 2022 hebben we het startgesprek met de Statencommissie Ruimte, Groen en Water en Wonen over de [Verkenning Interim Omgevingswet programma faunabeleid en monitoring](#) gevoerd. Uit dit gesprek bleek dat er voldoende basis was voor het opstellen van voorliggend omgevingsprogramma met het daaraan verbonden uitgebreide participatieproces met alle relevante partners.

De eerste gedachte was het opstellen van een integraal omgevingsprogramma voor de beleidsterreinen natuur en landbouw. Op dit moment is het niet de juiste tijd om een zo veelomvattend omgevingsprogramma te maken, met het oog op de ontwikkelingen rondom het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Het integrale programma door bundeling van de landbouwvisie 2018 en de natuurvisie 2017 kan op z'n vroegst worden vastgesteld eind 2025. Voor de meeste onderwerpen die daarin aan de orde komen is dat geen probleem. Voor twee onderwerpen is actualisatie zo dringend dat dit wél te laat is. Dit zijn het beleid voor faunabeheer en monitoring.

Voor deze twee onderwerpen stellen we daarom dit omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring (OFM) vast. Het vaststellen is urgent vanwege:

- De noodzaak van een nieuw Faunabeheerplan van de Faunabeheereenheid Utrecht (FBE) die afloopt in 2025;
- Recente jurisprudentie die eist dat er verbetering komt en meer inzicht in de relaties tussen inzet preventieve maatregelen, afschot, schade, locaties en daardoor meer onderzoek, monitoring en verzameling van data nodig is;
- Het verbeteren van het inzicht in de staat van instandhouding (hoe het gaat met een soort). Zo is voor een aantal soorten niet inzichtelijk of de staat van instandhouding (SvI) gunstig is.
- Het doorvoeren van de in de Omgevingsvisie door PS vastgelegde ambities op het gebied van het voorkomen van schade op diervriendelijke wijze.

Daarnaast zien we de jaarlijkse schade-uitkeringen voor gewasschade stijgen door voornamelijk ganzen en hebben we recent te maken met de wolf.

Verder is er de maatschappelijke en politieke wens om het beleid meer te richten op het samenleven met wilde dieren. Dit betekent meer ruimte voor wilde dieren, meer inzet op preventieve niet-dodende maatregelen om schade en overlast te voorkomen en het doden, waar dat nodig blijft als last resort te zien.

Dit komt terug in het halverwege het participatietraject van het OFM gesloten [coalitieakkoord "Aan de slag voor Utrecht" 2023-2027](#), die ook de noodzaak tot uitwerking van de Omgevingsvisie in dit programma op het terrein van preventieve methode verder versterkt.

- We gaan met Provinciale Staten en betrokken organisaties in gesprek over manieren om tot goed faunabeleid te komen. Een beleid dat schade voorkomt, soorten in stand houdt

en waarbij ieder zijn rol pakt. Alternatieve methoden (zoals inrichtingsmaatregelen) en preventieve methoden (zoals verjaging) hebben de voorkeur om schade te voorkomen. Alleen als deze methoden schade onvoldoende voorkomen, is populatiebeheer mogelijk. We stimuleren onderzoek naar diervriendelijke alternatieven.

- We ondersteunen een goed werkende keten van dierenambulances en wilde dierenopvang in de provincie.
- We zetten in op natuureducatie ter verbreding van het draagvlak bij dit onderwerp.
- Invasieve exoten vormen een bedreiging voor de biodiversiteit. De provincie beschermt de Utrechtse flora en fauna onder meer door het bestrijden van invasieve exoten.

Voor de aanpak van invasieve exoten hebben we eerder het [Uitvoeringsprogramma invasieve exoten 2022-2026](#) vastgesteld. Sommige van deze soorten worden in dit programma aangehaald, zodat ze kunnen worden benoemd in het faunabeheerplan en de FBE daarop gecoördineerd kan handelen.

1.2 Korte schets van het beleidsveld met oog op de toekomst

Faunabeleid is het kader voor het faunabeheer en gaat over (beschermde) dieren die mogelijk schade en/of overlast kunnen veroorzaken aan door de wet erkende belangen, zoals gewasschade, openbare veiligheid en natuurschade. Onder faunabeheer verstaan we niet-dodende en dodende maatregelen die ertoe leiden dat schade en overlast beperkt wordt tot een acceptabel niveau. Denk daarbij aan bijvoorbeeld het beheer van ganzen (gewasschade, vliegveiligheid) en reeën (verkeersveiligheid).

Het OFM is de nadere beleidsmatige uitwerking van de onderdelen faunabeleid en monitoring die we aan de hand van de hiervoor genoemde uitgangspunten vernieuwen. Dit mede op verzoek van het bestuur van de Faunabeheereenheid

(brief d.d. 22 juni 2022). We beginnen niet bij nul, ook niet voor deze twee onderwerpen. Alleen daar waar er knelpunten zijn in relatie tot de huidige Natuurvisie, het Beleidskader Wet natuurbescherming en het supplement Monitoring passen we de nadere uitwerking van het beleid met dit programma aan. Dit gebeurt in lijn met de Omgevingsvisie en met de ambitie om hiermee een kwaliteits- en efficiëncyslag in het faunabeheer en de monitoring te maken.

We zien vooral knelpunten optreden voor faunabeheer met dodende maatregelen. Voor houdbare toestemmingsbesluiten zal meer en beter inzicht nodig zijn in de noodzaak (schade-historie) en het nut (het effect) van het beheer. Voor dit inzicht is betere registratie van preventieve methoden nodig. Welke stappen zijn gezet om schade te voorkomen door andere methoden, dan doden. Om beheer te kunnen toestaan is het wettelijk vereist om te weten wat de staat van instandhouding van de soort is. Hiervoor is betere monitoring nodig, en voor soorten zullen de populatietrends moeten worden gevolgd. We wegen af in welke mate de benodigde (financiële) inspanningen voor de onderbouwing van toestemmingsbesluiten in het faunabeheerplan voor het doden van dieren in verhouding staat tot de schade die deze dieren veroorzaken.

Het OFM geeft nader beleid voor een toekomstbestendig faunabeheer, waarbij ieder zijn mogelijk gewijzigde rol uitvoert en effectieve preventieve methoden worden ingezet om in het geval van schadebestrijding het doden van dieren als last resort zoveel mogelijk te voorkomen.

1.3 Besluitvorming

Het OFM vervangt een deel van het Beleidskader Wet natuurbescherming (2017) te weten:

- De paragrafen 3.2.6 (vergunningverlening voor de opvang van dieren), 3.3 (Faunabeheer), 3.4 (Faunaschadebeleid), 3.5 (Overig)
- De hoofdstukken 6 (Monitoring, informatievoorziening en onderzoek), 8 (Communicatie), 9 (Financiën) en
- Supplement C (beleidsregels schadebestrijding per diersoort).

Participatie en communicatie

Provinciale Staten hebben kaders vastgesteld die leidend zijn voor de inhoud van het OFM. Deze kaders staan in de

Omgevingsvisie en de Programmabegroting. Daarnaast vormen de wet- en regelgeving en daarop gebaseerde jurisprudentie kaders. Ook houden we rekening met interprovinciale afspraken.

Het OFM moet met deze kaders en afspraken in overstemming zijn. Maar er is ook nog ruimte voor het maken van keuzes bij de nadere invulling van het beleid. Tijdens een participatie-bijeenkomst in april 2023 hebben we ongeveer 60 betrokken partners uitgenodigd om hun overwegingen te delen. Bij de bijeenkomst waren uiteindelijk ongeveer 35 personen aanwezig, vanuit een breed scala aan organisaties. Aan de hand van een world café -opzet is gesproken over met name de onderwerpen schade en preventie, ganzen, hoefdieren en monitoring. Dit resulteerde in een groot aantal aandachts-, knel- en zorgpunten. Deze inbreng is meegenomen in de verdere invulling van het OFM.

Een conceptversie van het OFM hebben we voor een schriftelijke reactie in de periode van 20 juni 2023 tot 17 juli 2023 voorgelegd aan de stakeholders. Hierop zijn 13 reacties ontvangen, met bijna 140 opmerkingen. Deze zijn beantwoord in het document "Beantwoording reacties conceptversie OFM". Daarin is ook aangegeven waar dit tot bijsturing van dit ontwerp heeft geleid. Dit document is een separate bijlage bij dit ontwerp. De reacties leiden tot waardevolle aanvullingen om het OFM tot een ontwerpversie te brengen.

Vaststellen van het programma

Het OFM is een programma als bedoeld in de Omgevingswet. In artikel 3.4 van de Omgevingswet is bepaald dat Gedeputeerde Staten een programma vaststellen. Voordat we het OFM gaan vaststellen leggen we een ontwerpversie gedurende zes weken ter inzage (naar verwachting november/december 2023). In de periode kunnen zienswijzen bij Gedeputeerde Staten worden ingediend. Ook deze zienswijzen zullen weer in een apart document worden beantwoord.

Milieueffectrapportage

Een milieueffectrapportage is voor het kunnen vaststellen van het OFM niet nodig. Het OFM valt onder het MER dat is opgesteld voor de Omgevingsvisie.

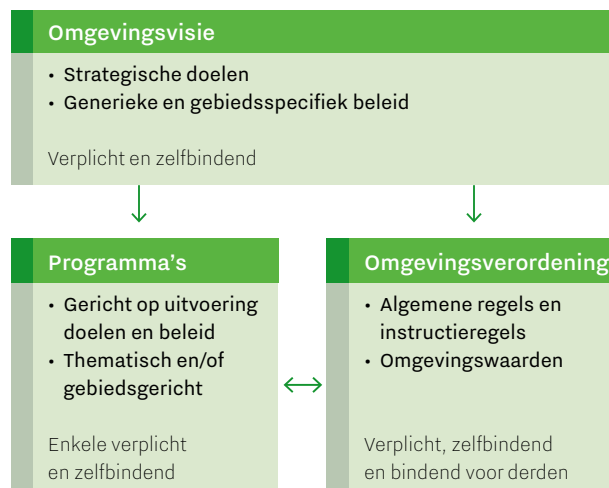
1.4 Leeswijzer

Van visie naar programma

Wij geven uitwerking aan onze ambities voor de fysieke leefomgeving met de kerninstrumenten uit de Omgevingswet: de omgevingsvisie en -verordening en programma's. Deze vormen een samenhangend geheel, en vullen elkaar aan (zie figuur 1).

De omgevingsvisie beschrijft de ambities en het strategisch beleid voor de fysieke leefomgeving, en is alleen bindend voor de provincie. Het is een integrale visie. Het beleid van de omgevingsvisie krijgt uitwerking via de omgevingsverordening en programma's.

De omgevingsverordening bevat regels die deels alleen gelden voor gemeenten, waterschappen en uitvoeringsdiensten, en deels voor iedereen.

Figuur 1: Samenhangend pakket aan instrumenten (bron: Omgevingsvisie)

Als het beleid uit een omgevingsvisie verder uitgewerkt moet worden, kan dat volgens de Omgevingswet in een *programma*. In programma's kunnen overheden maatregelen formuleren die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Programma's zijn niet integraal maar (multi)sectoraal en ingezet op samenhang, zowel qua proces als inhoud. Een programma is zelfbindend, voor het orgaan dat het programma vaststelt. Mocht de uitwerking in het OFM aanleiding geven tot bijstelling van onze Omgevingsvisie, dan verwerken wij dat bij de eerstvolgende bijstelling daarvan (in beginsel ieder vier jaar).

Als het OFM aanleiding geeft onze Omgevingsverordening aan te passen, dan gebeurt dit bij de jaarlijkse bijstelling daarvan. Wijzigingen of intrekken van beleidsregels, zoals de Beleidsregels natuur en landschap (Bnl) volgen gelijk of zo spoedig mogelijk na vaststelling van het OFM. Het OFM is een onderdeel van de provinciale beleidsdocumenten die zijn gemaakt in het kader van de Omgevingswet. De provincie is hierin regulerend.

Actiepunten

1. Na vaststelling van het OFM het nader ingevulde beleid, waar nodig, verwerken in Omgevingsvisie bij de eerstvolgende wijziging.
2. Na vaststelling van het OFM de regels verwerken in Omgevingsverordening en beleidsregels (Bnl).
 - Trekker: provincie

Hoofdstuk 2: Over het programma faunabeleid en monitoring

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe de samenhang is tussen deze documenten en het OFM.

Hoofdstuk 3: Faunabeleid

Hier gaan we in op de nieuwe nadere uitwerking van het faunabeleid.

Hoofdstuk 4: Monitoring

In dit hoofdstuk beschrijven we wat nodig is en welke acties we ondernemen om beter inzicht te krijgen in de staat van instandhouding van beschermde soorten. Dit is ook van belang om in de gevallen waar faunabeheer nodig is, te kunnen voldoen aan de eisen die komen vanuit de rechtspraak. Voor houdbare besluiten moet dit inzicht worden verbeterd. Dat geldt niet alleen voor de soorten in dit programma faunabeheer, maar voor alle beschermde soorten die zijn betrokken in toestemmingsbesluiten.

In de hoofdstukken 5 tot en met 8 worden communicatie, samenwerking, toezicht en handhaving en financiering over de nadere uitwerking van het beleid beschreven.

In de bijlagen wordt de nodige achtergrondinformatie gegeven, zoals het wettelijk kader en een beschrijving van de rollen, taken en verantwoordelijkheden bij faunaschade.

Hoofdstuk 2

Over het programma faunabeleid en monitoring

2.1 Het belangrijkste beleid voor faunabeheer en monitoring in de Omgevingsvisie en de Programmabegroting	8
2.2 Relatie met andere provinciale beleidsthema's	12
2.3 Relatie met overig natuurbeleid	12
2.4 Relatie met plannen van medeoverheden	14

2.1 Het belangrijkste beleid voor faunabeheer en monitoring in de Omgevingsvisie en de Programmabegroting

In de Omgevingsvisie en de Programmabegroting hebben Provinciale Staten de kaders voor ons vastgelegd. De voor het OFM belangrijkste kaders worden hierna genoemd.

Provinciaal belang

De Omgevingsvisie beschrijft de provinciale belangen. Voor onderwerpen waar er een provinciaal belang is, maakt de provincie omgevingsbeleid. Dat beleid wordt waar nodig nader uitgewerkt in omgevingsprogramma's.

Voor het OFM zijn twee provinciale belangen relevant:

- Behouden en versterken van de biodiversiteit.
- Bevorderen van een duurzame en economisch rendabele landbouw.

Het beleid in de Omgevingsvisie is opgehangen aan zeven samenhangende beleidsthema's. Faunabeleid en monitoring is onderdeel van het beleidsthema Toekomstbestendige natuur en landbouw.

Figuur 2: de zeven beleidsthema's uit de Omgevingsvisie

Sturingsfilosofie en rollen omgevingsvisie

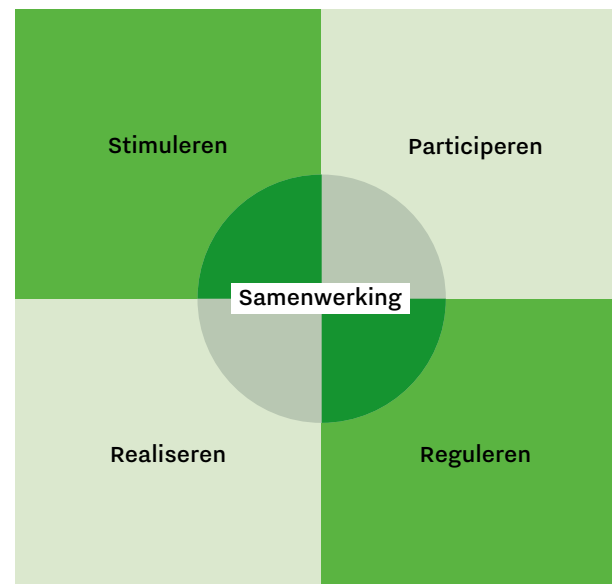
Wij volgen de sturingsfilosofie uit de Omgevingsvisie: We bieden ruimte voor ontwikkelingen die passen bij de Utrechtse kwaliteiten, met het principe 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet' als basis en met de nadrukkelijke wens de doelen in samenwerking te halen.

In de Omgevingsvisie zijn de rollen toegelicht die wij kunnen vervullen. Het gaat om de volgende vier rollen, waarvoor in de praktijk een mix van deze rollen geldt in samenwerking met andere partijen:

- **Stimuleren:** facilitator, aanleveren van expertise en capaciteit, subsidieverstrekker, motivator etc.. In deze rol ondersteunen we andere partijen bij hun samenwerking en het uitvoeren van projecten.
- **Participeren:** coördinator, ontwikkelaar, partner, netwerker, samenwerker, deelnemer etc.. In deze rol werken we samen met vooral andere overheden en maatschappelijke organisaties aan onze eigen opgaven of aan opgaven van de andere partijen, bijvoorbeeld in gebieds-ontwikkelingen.
- **Realiseren:** opdrachtgever, trekker, regisseur etc.. In deze rol zijn we leidend, ondernemend, aansturend, maken we prestatieafspraken, zorgen we voor regionaal programmeren, voeren we regie.
- **Reguleren:** regelstellend ten behoeve van het provinciaal belang en de provinciale wettelijke taken. In deze rol stellen we in de Omgevingsverordening, als dit doelmatig en doeltreffend is, (instructie)regels over het omgevingsplan en de waterschapsverordening.

Rollen, taken en verantwoordelijkheden van actoren die samenwerken binnen het faunabeleid en -beheer.

In afwijking van de sturingsfilosofie en rollen in de Omgevingsvisie zijn in het faunabeleid en het faunabeheer alle rollen al grotendeels wettelijk gegeven vanuit de Omgevingswet. In bijlage 2 is de rol van alle actoren beschreven.

Figuur 3: de vier rollen van de provincie Utrecht

De hoofdlijn is dat het faunabeheer zelf geen bevoegdheid is van de provincie. De grondgebruikers, die zijn verenigd in het FBE-bestuur, zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van beheer en schadebestrijding. Het uitgangspunt van de wetgever is dat diegene die schade dreigt te lijden deze zelf zoveel mogelijk probeert te voorkomen. Veelal is dat dus de grondgebruiker. Dat kan de agrarisch bedrijfsmatige grondgebruiker zijn, maar ook bijvoorbeeld terreinbeherende natuurorganisaties, landgoedeigenaren, waterschappen etc. De grondgebruiker kan de wildbeheereenheid vragen om schadebestrijding of populatiebeheer uit te voeren, of als afschot niet mogelijk is via de WBE of andere kanalen (bijvoorbeeld agrarisch loonbedrijf) een preventieve methode ter voorkoming van (gewas)schade in te zetten.

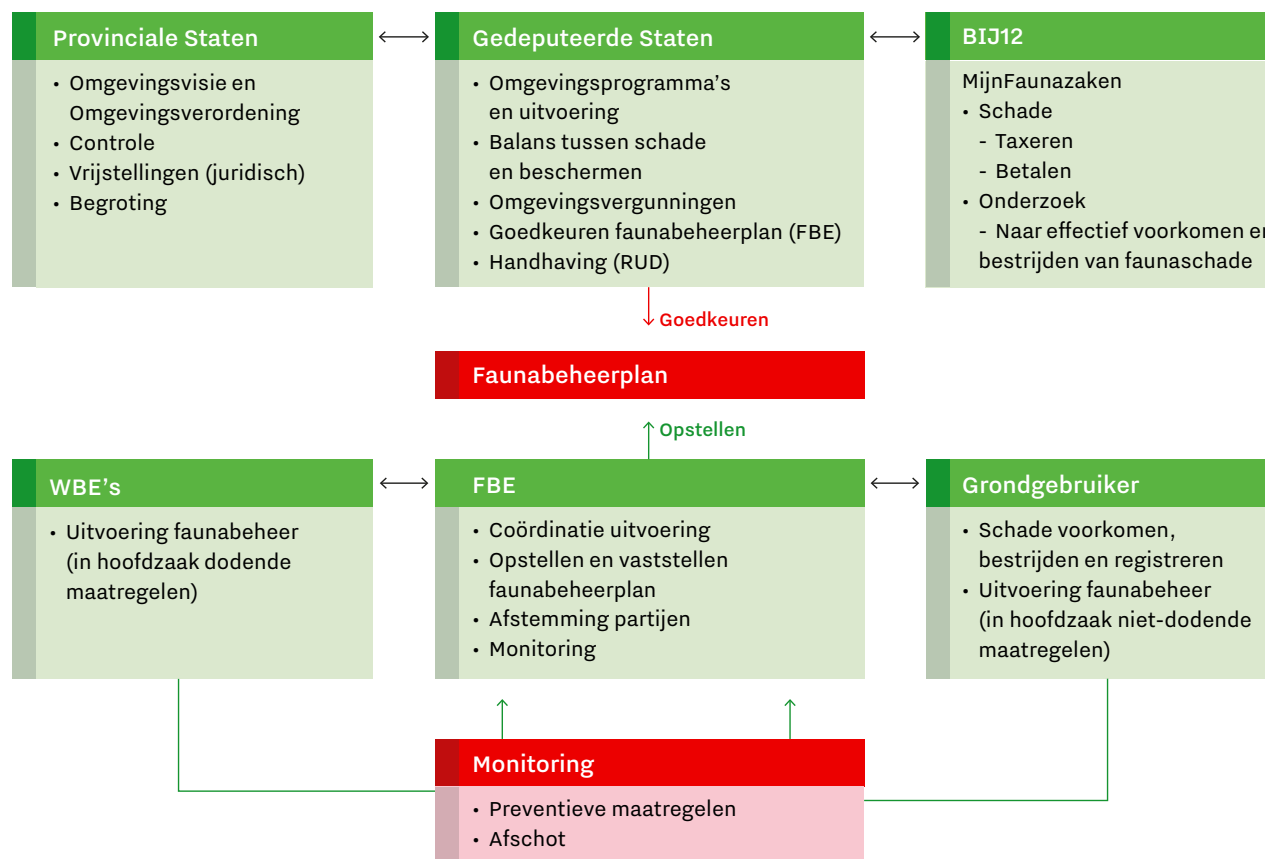
Het stelsel werkt kort samengevat als volgt. Provinciale Staten geven in de Omgevingsverordening eisen mee voor de inhoud van het faunabeheerplan voor de FBE. Naast het OFM, geeft

dit een nadere invulling voor de FBE. Als de FBE het faunabeheerplan heeft vastgesteld, dan krijgen GS dat voorgelegd ter goedkeuring. GS toetsen onder andere of in voldoende mate rekening is gehouden aan de door PS gestelde eisen met betrekking tot preventieve methoden, beheer, schadebestrijding en jacht. Als GS het plan goedkeuren, kan de FBE op basis daarvan vergunningsaanvragen indienen die worden gemotiveerd uit het faunabeheerplan. Vervolgens beslissen GS op de aanvraag. Als de vergunning aan de FBE wordt verleend, dan schrijft de FBE de vergunning door aan de wildbeheereenheden (WBE's) die gebruik mogen maken van deze vergunning. Zij verzorgen in hoofdzaak de uitvoering van het faunabeheer zoals dat is opgenomen in het faunabeheerplan. De Regionale uitvoeringsdienst Utrecht (RUD) ziet namens GS toe op de naleving van de voorschriften verbonden aan de vergunning en andere vereisten vanuit de wet. Als schade niet kan worden voorkomen na de inzet van preventieve methoden, preventie en/of afschot, kan de grondgebruiker een tegemoetkoming aanvragen voor de schade via de provinciale uitvoeringsorganisatie BIJ12. De aanvraag wordt mede beoordeeld op basis van de faunaschadebeleidsregels in de Bnl.

Hoewel wettelijk de rollen en taken duidelijk zijn gedefinieerd, moet het stelsel in samenhang worden gezien. Samenwerking is in het stelsel onontbeerlijk. Zeker met oog op de in dit omgevingswetprogramma benoemde uitdagingen.

Faunabeleid en faunabeheer

In onderstaand schema is in hoofdlijn weergegeven hoe het faunabeleid en beheer is georganiseerd. Dit is in de Omgevingswet geregeld en beschreven.

De provinciale ambities voor natuur (Omgevingsvisie)

- 2050: binnen en buiten het NatuurNetwerk Nederland (NNN), in zowel het landelijk als het stedelijk gebied, is er in 2050 een gunstige staat van instandhouding van beschermde en bedreigde flora en fauna, en is de biodiversiteit ten opzichte van 1990 toegenomen.
- 2050: de natuur heeft een hoge belevingswaarde en er is een grote maatschappelijke betrokkenheid bij natuur.

De provinciale beleids- en meerjarendoelen voor deze ambities (Programmabegroting)

Beleidsdoel 2.2:

- De kwaliteit van de natuur is goed/divers en veerkrachtig

Daarop betrekking hebbend meerjarendoel 2.2.3:

- De balans tussen ingrepen/faunabeheer en instandhoudingsdoelen bewaken en verbeteren.

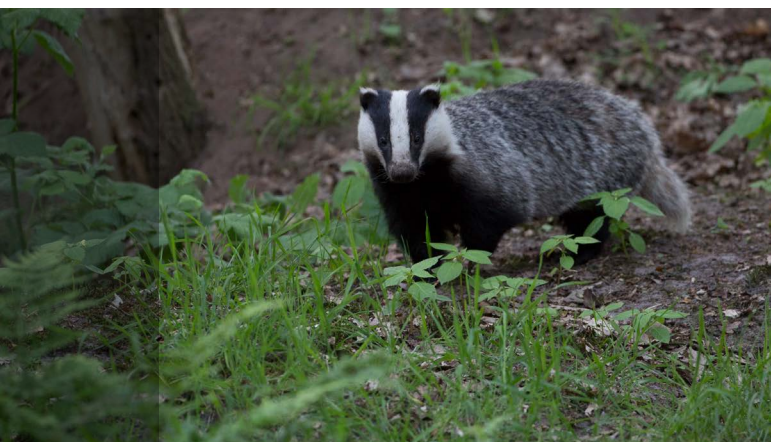
Het hiervoor vastgestelde omgevingsbeleid (Omgevingsvisie)

1. Kern van ons natuurbeleid
 - Centraal staat het beschermen en ontwikkelen van beleefbare natuur en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit.
 - Doel van het provinciale beleid is het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van alle van nature voorkomende beschermde en bedreigde flora en fauna. Ons streven is minder soorten op de Rode Lijst en minder soorten in de meest bedreigde categorieën. Om dit te bereiken is er een robuust netwerk ([Natuur Netwerk Nederland, NNN](#)) met aaneengesloten gebieden die van hoge kwaliteit zijn aangewezen. Het robuuste netwerk dat de provincie heeft aangewezen, vormt de basis van het behoud en herstel van de biodiversiteit in de fysieke leefomgeving van alle van nature in Nederland voorkomende soorten (30.000 ha). Onderdeel van dit netwerk zijn de bij Europa aangemelde Natura 2000 (N2000) gebieden en de Groene contour gebieden
2. Bescherming en ontwikkeling leefgebieden van bedreigde flora en fauna
 - In de agrarische weidevogelkerngebieden stimuleren we de verbetering van de kwaliteit ervan via agrarisch natuurbeheer. We monitoren de stand van de weidevogels en nemen zo nodig extra maatregelen voor de bescherming van deze gebieden.
 - In ganzenrustgebieden geven wij ruimte voor overwinterende ganzen. In deze gebieden geldt dat ganzen in bepaalde periodes niet verontrust en bejaagd mogen worden.
3. Goede balans tussen natuurbescherming en andere ontwikkelingen
 - We beschermen onze wilde flora en fauna door zorgvuldige vergunningverlening en actieve handhaving van de Omgevingswet. We stimuleren dat initiatiefnemers in een vroeg stadium rekening houden met de natuurwetgeving bij nieuwe ontwikkelingen.

- Samen met de Faunabeheereenheid Utrecht willen we meer gaan inzetten op het voorkomen van schade veroorzaakt door wilde dieren en het voorkomen van aanrijdingen met wilde hoefdieren. Indien bestrijding van wilde dieren onafwendbaar is dan zetten wij in op de diervriendelijkste methode. We intensiveren het onderzoek naar alternatieve beheermethoden.

2.2 Relatie met andere provinciale beleidsthema's

De Omgevingsvisie bevat de integrale visie op het omgevingsbeleid van de provincie Utrecht. In paragraaf 2.1 is al aangegeven dat het beleid in de Omgevingsvisie is opgehangen aan zeven samenhangende beleidsthema's (figuur 2). Daarnaast zijn er overkoepelde thema's zoals circulariteit. Bij het opstellen van het OFM hebben we gekeken naar samenhang met andere provinciale belangen en programma's. Feitelijk is door de tamelijk sectorale begrenzing van de onderwerpen in het OFM de samenhang met de meeste andere programma niet wezenlijk aanwezig. Uitzondering hierop zijn de Landbouwvisie en het programma Mobiliteit.

Beleidsthema	Programma's
Stad en land gezond	Gezond en Veilig; Agenda Vitaal Platteland; Groen Groeit Mee; Utrecht Nabij; Sport en bewegen; Sociale Agenda
Klimaatbestendig en waterrobuust	Klimaatadaptatie; Bodem en Water; Veilige en mooie dijken; Bodemdaling
Duurzame energie	Energietransitie;
Vitale steden en dorpen	Programma Versnelling Woningbouw 2021-2024
Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar	Fiets; Perspectief op de waterwegen
Levend landschap, erfgoed en cultuur	Jong en altijd; Hollandse Waterlinies
Toekomst bestendige landbouw en natuur	Strategisch bosbeleid; Natuurvisie; Landbouwvisie
Circulair	Circulaire Samenleving

Figuur 4: beleidsthema's en programma's

Programma Mobiliteit 2019 – 2023

In het Mobiliteitsprogramma is opgenomen dat de provincie negatieve effecten van mobiliteit op de leefomgeving wil voorkomen om daarmee de kwaliteit te waarborgen. Eén van de onderdelen is het verbeteren van de oversteeikbaarheid fauna. De uitvoering levert een bijdrage aan het behoud van de kwaliteit van de leefomgeving, in dit geval natuur. Het doel is het aantal aanrijdingen met dieren terug te dringen en daarmee een bijdrage te leveren aan de verkeersveiligheid en de biodiversiteit.

Via het Programma Oversteeikbaarheid fauna, 2021 -2023 wordt aan deze ambitie concreet invulling gegeven.

2.3 Relatie met overig natuurbeleid

Actieve soortenbescherming: maatregelen voor aandacht- en rode lijstsoorten

De provincie Utrecht streeft naar robuuste vitale natuur ([Natuurvisie 2017](#)). Om dat doel te bereiken worden op elkaar aangesloten natuurgebieden aangewezen en beschermt via het NatuurNetwerkNederland (NNN), waarbinnen ook Natura 2000-gebieden en de Groene Contour vallen. Daarbuiten zijn ook maatregelen van kracht om bijvoorbeeld Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten te behouden en herstellen. Dit verloopt onder andere via het [supplement Biodiversiteit](#), waarin [aandachtsoorten en Rode lijstsoorten](#) voor de provincie Utrecht benoemd zijn. Deze soorten hebben het zwaartepunt van voorkomen in onze provincie. Ook is er een [weidevogelvisie](#) uit 2012 en een [visie agrarisch natuurbeheer](#) uit 2022. De uitvoering is er onder andere op gericht soorten te behouden en beschermen.

Het accent voor soortenmonitoring ligt tot op heden met name in en nabij Natura 2000-gebieden. Op dit moment is er provinciebreed geen goed beeld van de ontwikkeling van de leefgebieden van aandachtsoorten en Rode lijstsoorten binnen de gehele provincie Utrecht. Trendbepalingen zijn voor soorten die relatief zeldzaam zijn arbeidsintensief en dus kostbaar. Toch willen we hier in de komende jaren een verbeteringsplan maken. Daarvoor stellen we een monitoringsplan op dat uitvoerbaar en betaalbaar is maar tegelijk voldoende inzicht geeft in de status van deze soorten. Zie het hoofdstuk monitoring.

Passieve soortenbescherming: ruimtelijke ingrepen en staat van instandhouding

Overal in de provincie Utrecht zullen regelmatig ruimtelijke ingrepen plaatsvinden die beschermde soorten (al dan niet tijdelijk) benadelen. Om te kunnen beoordelen of mitigerende en/of compenserende maatregelen nodig zijn voor de soortenbescherming hanteren wij een aantal criteria (zie [Beleidskader wet natuurbescherming 2017](#)). Daarnaast is het nieuwe instrument: Soortenmanagementplan (SMP) geïntroduceerd. Hiermee kunnen gemeenten in één keer voor een hele gemeente ecologisch onderzoek laten doen en maatregelen nemen op gebiedsniveau. Zo'n plan vormt de basis voor een gebiedsgerichte vergunning (onder de Omgevingswet wordt de term ontheffing niet meer gebruikt en valt dit onder een vergunning. In dit stuk wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de terminologie uit de Omgevingswet). Effectmonitoring moet helder maken of deze aanpak goed werkt om gebouw-bewonende soorten (huismus, gierzwaluw, vleermuisen o.a.) te behouden en/of te versterken in stedelijk gebied.

In alle (toestemmings)besluiten waar beschermde flora en fauna in het geding zijn, zal moeten worden getoetst op de staat van instandhouding (SvI) van een of meerdere soorten die door een activiteit wordt/worden getroffen. Flora en/of fauna is in een gunstige SvI als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Voldoende populatiegrootte en neutraal tot positieve trend daarin;
- Voldoende verspreidingsgebied en neutraal tot positieve trend daarin;
- Voldoende omvang en kwaliteit van het beschikbare habitat en neutraal tot positieve trend daarin;

Bovenstaande punten zijn zowel 'nu' als in 'toekomstperspectief' gewaarborgd. Met het oog op de gerechtelijke uitspraken zal de monitoring moeten worden geïntensiveerd om dit inzicht te verbeteren. In die gevallen waarbij een vergunning met compenserende maatregelen kon worden

verleend, zal de handhaving op de registratie van de genomen mitigerende en compenserende maatregelen (opgenomen in de vergunningsvoorwaarden) verder worden verbeterd om ook bij te dragen aan de kennis omtrent de SvI van een bepaalde soort. Ook voor het faunabeheerplan is de SvI essentieel. Zie hoofdstuk 4 monitoring.

Natura 2000 gebiedsbescherming en faunabeheer

Bij beheer en schadebestrijding in en direct grenzend aan Natura 2000-gebieden worden er twee afwegingen gemaakt: één voor de regels die gelden voor het beschermen van de gebieden en één voor de bepalingen voor de bescherming van soorten. Het kan voorkomen dat een handeling bij gebiedenbescherming wel is toegestaan, maar bij soortenbescherming niet of andersom. Voor de uitvoering van de betreffende handelingen moet op beide aanvragen positief zijn beschikt. Dit geldt ook voor beschermde soorten die elkaar beconcurreren of overheersen en waar vanuit ecologische perspectief moet worden ingegrepen.

Uit een in 2022 extern uitgevoerde analyse blijkt dat in alle Natura 2000-gebieden (met inbegrip van de 600m randzone) binnen de provincie, faunabeheerhandelingen (jacht, schadebestrijding en beheer) plaatsvinden die niet getoetst zijn op hun impact op natuurdoelen. In 2023 en 2024 vinden deze toetsen alsnog plaats in de vorm van passende beoordelingen. Deze worden in opdracht van de Faunabeheereenheid uitgevoerd. De provincie reguleert en stimuleert hierin. Dit proces loopt gelijk op met de te actualiseren Natura 2000 beheerplannen. Op basis van deze beoordelingen kunnen via het Natura 2000 beheerplan bepaalde handelingen vergunningvrij worden uitgevoerd, zoals het vangen of doden van dieren. Als er significante effecten te verwachten zijn welke niet gemitigeerd kunnen worden, dan moet de FBE voor de handelingen een vergunning aanvragen. Deze procedure is voor de Oostelijke Vechtplassen gestart (passende beoordeling afgerond, vergunning recent aangevraagd). De overige gebieden volgen.

Actiepunt

1. Op laten stellen van passende beoordelingen voor jacht- schadebestrijding en beheer in en rondom Natura 2000-gebieden en bijbehorende vergunningen regelen.
 - Trekker: FBE

Provinciaal Uitvoeringsprogramma invasieve exoten 2022-2026

Dit programma draagt bij aan onze verantwoordelijkheid en ambitie neergelegd in de provinciale Natuurvisie en Omgevingsvisie ter bescherming en behoud van inheemse flora en fauna en behoud van biodiversiteitsdoelstellingen. Het [uitvoeringsprogramma](#) geeft invulling aan onze wettelijke taak voor uitroeiing en beheersing van invasieve exoten en herstel van inheemse flora en fauna. Dit programma vormt het provinciale uitvoeringskader. De aanpak van sommige soorten zijn ook opgenomen in het OFM. Het voorkomen van soorten in de provincie is inzichtelijk gemaakt in [factsheets](#) per soort.

Voor de soorten opgenomen in een faunabeheerplan geldt de algemene verplichting uit het eerste lid van artikel 11.63 Omgevingsverordening: voor eenieder die bij het vangen of doden van dieren in het kader van schadebestrijding, populatiebeheer of jacht is betrokken, geldt om daarbij te handelen overeenkomstig het faunabeheerplan.

Vanwege de gewenste flexibiliteit geldt deze verplichting niet voor de bestrijding van invasieve exoten of van verwilderde dieren die in het Uitvoeringsprogramma invasieve exoten zijn opgenomen of worden opgenomen. De beheersing van deze soorten loopt via een vergunning (toestemmingsbesluit) volgens de Omgevingswet (zie hoofdstuk 3.4 onder het kopje schade beperken via provinciale opdracht).

Aangereden wilde dieren (valwild)

Het reguleren van de zorg voor aangereden en gevonden in het wild levende dieren is van groot belang vanwege de verkeersveiligheid (snel verwijderen van aangereden dieren) en om onnodig lijden van de dieren te voorkomen. Het betreft landelijk vooral reeën, maar ook edel- en damherten en wilde zwijnen. Voor deze diersoorten is opvang en herstel zelden mogelijk. In de provincie komen jaarlijks tussen de 310 en 350 officiële meldingen binnen van aanrijdingen met reeën en incidenteel met damherten. Daarnaast zijn er ook aanrijdingen die niet gemeld worden.

De afhandeling en registratie van valwild vindt plaats door de zelfstandige [Stichting Valwild](#), opgericht in 2006. De stichting krijgt zijn bevoegdheden via een vergunning (toestemmingsbesluit) volgens de Omgevingswet (zie hoofdstuk 3.4 onder het kopje schade beperken via provinciale opdracht). De stichting Valwild mag ingrijpen (doden, onder zich hebben en vervoeren) bij aanrijdingen of anderszins gedode of gewond geraakte damherten, edelherten, reeën, wilde zwijnen en overige beschermde en onbeschermde diersoorten. Gelijktijdig registreert de stichting verschillende kenmerken van de soorten valwild en de locatie daarvan.

De Stichting Valwild heeft met de Faunabeheereenheid en de provincie afspraken vastgelegd over de beschikbaarheid van de Utrechtse valwilddata van de Stichting Valwild Utrecht in 2023. Ook zijn afspraken vastgelegd over een jaarlijkse bijdragen in de beheerkosten, zoals licenties.

Vanwege het belang van de verkeersveiligheid (snel verwijderen van aangereden dieren) hebben ook de wegbeheerders overeenkomsten met de stichting gesloten. Die vergoeden de onkosten die de stichting hiervoor maakt (gemeente, provincie (mobiliteit), Rijkswaterstaat).

Keten opvang en transport van in het wild levende dieren

Voor het onderwerp opvang en transport van in het wild levende inheemse dieren ligt vanuit de Omgevingswet alleen een provinciale taak voor de opvangcentra. Het gaat hier om de vergunning van de wettelijke verboden voor het mogen vangen van wettelijke beschermde gewonde dieren, het onder zich hebben van deze dieren, het gebruik van vangmiddelen en het terugzetten. De provincie verleent deze vergunningen aan opvangcentra die voldoen aan de Bnl. Om kwaliteit te borgen is daarin opgenomen dat opvangcentra moeten voldoen aan de landelijk Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten. Het ministerie van LNV werkt aan een wijziging. Als deze definitief zijn, zal deze in de Bnl worden verwerkt. Wettelijke gezien zijn er geen financiële verplichtingen jegens de opvangcentra. Toch ondersteunt de provincie structureel (coalitieakkoord en moties) de keten opvang en transport van beschermde in het wild levende dieren financieel. In de vorige coalitieperiode met € 50.000 per jaar. Het voornemen is om dit de komende vier jaar te continueren. De middelen komen via subsidies beschikbaar.

Actiepunt:

1. Als de middelen beschikbaar komen zullen wij voor de keten dierenopvang en transport voor de afloop van het huidige vierjarige plan van aanpak in 2024 een nieuw plan opstellen.
 - Trekker: provincie
 - Betrokken partners: DierenLot en Dierenbescherming

2.4 Relatie met plannen van medeoverheden

Op het gebied van soortenbescherming en schadebestrijding werken Rijk en de gezamenlijke provincies nauw samen. Het spreekt voor zich dat de afspraken die we hierover met de medeoverheden hebben gemaakt naleven. Alleen dan is een gezamenlijk doelbereik voor soortenbescherming en schadebestrijding te realiseren.

Hoofdstuk 3

Faunabeleid, noodzaak tot herziening en uitvoering

3.1 Achtergrond informatie	16
3.2 Faunabeheereenheid Utrecht	16
3.3 Wildbeheereenheden Utrecht	17
3.4 Faunabeheer	18
3.5 Diersoorten en -groepen	25
3.6 Beleid tegemoetkomingen in schade	38

3.1 Achtergrond informatie

Faunabeleid, onderdeel van het natuurbeleid

Het provinciaal faunabeleid is gericht op een balans tussen het behoud van soorten en hun leefgebieden enerzijds en het beperken van schade anderzijds. Het faunabeleid en -beheer is onderdeel van het integrale natuurbeleid en -beheer en moet de beleidsvelden 'biodiversiteit verhogen en behouden' en 'het realiseren van een robuust natuurnetwerk' versterken.

Daar hoort uitvoering bij: het faunabeheer, ofwel het planmatig en gecoördineerd beheer van soorten. Daarbij worden soorten die potentieel schade en/of overlast kunnen veroorzaken, verstoord of gedood. Het kan gaan over soorten zoals ganzen, bevers, wilde zwijnen, knobbelzwanen, wolven en spreeuwen.

In bijlage 3 is een soortenoverzicht bijgevoegd van de soorten die in het [Beleidskader Wet natuurbescherming](#) zijn opgenomen. Dit betreft de faunabeheersoorten, maar ook soorten waarop we de monitoring willen verbeteren voor passieve en actieve soortenbescherming. De Faunabeheereenheid heeft voor de faunabeheersoorten al dan niet een planmatig gecoördineerd beheer opgesteld in hun geldende [faunabeheerplan](#) 2019-2025 met onderbouwing voor toestemmingsbesluiten. Onder kopje faunabeheer geven wij een nadere uitwerking van het beleid dat voor alle soorten geldt en het beleid voor enkele soorten specifiek. De bijlage geeft ook inzicht onder welke regeling soorten vallen. In deze bijlage hebben we ook in grote lijnen de andere opgaves die wij in dit programma benoemen op het gebied van faunabeheer en monitoring opgenomen.

Hieronder besteden we ten eerste aandacht aan de wettelijke grondslag in de Omgevingswet voor het faunabeheer en de verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

Grondslag in de Omgevingswet

De wettelijke grondslag voor het faunabeheer en de monitoring is geregeld in de Omgevingswet. De Natuurvisie en het

Beleidskader zijn nog gebaseerd op de Wnb. Dit betekent een aanpassing naar de juiste regels onder de Omgevingswet en bijbehorende AMvB's. In bijlage 1 is verwoord wat dit betekent voor het faunabeheer, de zorgplicht en vergunningplicht.

Vanaf 1 januari 2024 zijn de regels van de Wet natuurbescherming onderdeel van de Omgevingswet. Dit is de belangrijkste wettelijke basis voor het in het OFM beschreven beleid.

Wie staat waarvoor aan de lat?

Onder paragraaf 2.1. zijn de taken en verantwoordelijkheden al nader geschetst met een verwijzing naar bijlage 2. In dit verband nog kort het volgende. Naast de omgevingsverordening, geeft het OFM nader beleid voor de uitvoering van het faunabeleid. In de omgevingsverordening staat al dat in een faunabeheerplan moet worden opgenomen welke handelingen zijn verricht om schade te voorkomen en wat de effectiviteit hiervan was. Hierbij gaat het om alle handelingen en niet alleen over afschot. Dit is de basis voor de FBE voor het faunabeheerplan. Wij zullen bij de goedkeuring van de komende faunabeheerplannen meer aandacht hebben voor de inzet van preventieve methoden.

Uit de wetsgeschiedenis en de jurisprudentie blijkt dat het de primaire verantwoordelijkheid van de grondgebruiker is om schade te voorkomen en bestrijden. Waar het gaat om inzet van dodelijke middelen maakt de grondgebruiker overeenkomstig het faunabeheerplan nu vooral gebruik van de wildbeheereenheden. Als inzet van dodelijke middelen niet mogelijk is, zal de grondgebruiker zijn schade kunnen voorkomen door de inzet van niet-dodelijke middelen. Dat kan de WBE zijn, maar ook andere partijen. De uitvoering van het faunabeheer is geen taak van de provincie, de grondgebruikers zijn zelf verantwoordelijk voor het voorkomen van schade. Dit door de uitvoering van preventieve methoden, beheer en/of schadebestrijding. Vaststaat dat het faunabeleid en faunabeheer met elkaar moeten samenwerken om tot een werkbaar geheel te kunnen komen.

3.2 Faunabeheereenheid Utrecht

Een Faunabeheereenheid (FBE) zet zich in voor een maatschappelijk verantwoorde, transparante, deskundige, gecoördineerde en planmatig uitoefening van jacht, populatiebeheer en bestrijding van dieren die schade veroorzaken. Iedere Faunabeheereenheid moet voor haar werkgebied een faunabeheerplan opstellen om daartoe te komen.

Het werkgebied van de FBE Utrecht, de samenstelling van het bestuur en de eisen voor de inhoud van het faunabeheerplan staat in paragraaf 6.3 Faunabeheer en wildbeheer van de omgevingsverordening (OV). De FBE houdt zich bezig met faunabeheer binnen het grondgebied van de gehele provincie Utrecht. Het bestuur van de FBE wordt vertegenwoordigd door: Utrechts Particulier Grondbezit, Staatsbosbeheer, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer, LTO Noord, het Utrechts Landschap, Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap en de Dierenbescherming. De voorzitter is onafhankelijk.

De FBE zorgt voor jaarlijks verslag aan ons van de volgende rapportages (artikel 6.34 Ov):

- cijfermatige rapportages over de uitvoering van faunabeheer, schadebestrijding en de uitvoering van de jacht, waarin opgenomen de aantallen gedode dieren en geraapte of onklaar gemaakte eieren, onderverdeeld naar diersoort en naar wildbeheereenheid;
- rapportages van het gebruik van preventieve en alternatieve middelen voor het voorkomen van schade;
- en cijfermatige rapportages over de uitvoering van de jacht, waarin opgenomen het aantal gedode dieren, onderscheiden naar wildsoort.

Faunabeheerplan

Uitgangspunt van het faunabeheerplan is integraal faunabeheer voor schadebestrijding, beheer en jacht gedurende een langere periode om onder andere (gewas)schade te voorkomen.

Het plan dient minimaal te voldoen aan de eisen en voorwaarden die in de Omgevingswet en de Omgevingsverordening zijn genoemd. Het plan heeft een maximale looptijd van 6 jaar, waarbij de FBE het plan tussentijds kan bijstellen met goedkeuring van GS.

Op verzoek van de FBE kan GS besluiten om de geldigheidsduur van het faunabeheerplan eenmaal met maximaal één jaar verlengen (artikel 6.35 Ov).

Het faunabeheerplan geeft inzicht in middelen en methoden die worden ingezet bij het faunabeheer. Verder bevat het een onderbouwing met trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarover het plan gaat (artikel 6.2, lid 2 Omgevingsbesluit). Deze informatie is ook nodig om een oordeel te kunnen vellen over de staat van instandhouding van de betreffende diersoorten. Dit is één van de toetsingscriteria bij een afwijking van de algemene beschermingsbepalingen bij beschermde diersoorten. Het Faunabeheerplan vormt mede de onderbouwing voor de vrijstellingen flora- en fauna-activiteiten in § 6.4.1 van de Omgevingsverordening. Dit zijn bepalingen ten aanzien van soorten waarvoor een landelijke en provinciale vrijstelling geldt of waarvoor een vergunning voor schadebestrijding kan worden aangevraagd. Onder de Omgevingswet worden vrijstellingen “vergunningvrije gevallen” (in dit programma wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de terminologie uit de Omgevingswet).

In artikel 11.63, lid 1 Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal) staat dat de uitoefening van de jacht wordt uitgevoerd volgens het faunabeheerplan. Dit betekent dat het faunabeheerplan hiertoe een regeling dient te bevatten. Provinciale Staten hebben ervoor gekozen om geen specifieke voorschriften op te nemen over de wijze waarop de jacht dient plaats te vinden. Dit

wordt overgelaten aan de FBE. Wel wordt verlangd dat in het Faunabeheerplan de samenhang tussen jacht, het gebruik van landelijke vrijstelling en de provinciale vrijstelling, vergunningen en opdrachten duidelijk wordt gemaakt in relatie tot de effecten op de populatie van deze toestemmingen. In het faunabeheerplan zal onderbouwd moeten worden dat er sprake is van een redelijke wildstand en op welke wijze deze is geborgd.

Op basis van het faunabeheerplan kan de FBE vervolgens bij de provincie omgevingsvergunningen aanvragen voor flora- en fauna-activiteiten. De aanvraag voor een omgevingsvergunning loopt meestal via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Soms loopt de aanvraag via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het DSO geeft dat dan aan.

Loketfunctie

Afspraak tussen provincie en FBE is dat alle aanvragen voor faunabeheer worden ingediend bij het faunaloket van de FBE. De provincie verleent vergunningen primair aan de FBE gebaseerd op haar Faunabeheerplan en passend binnen het OFM. Van deze vergunningen kan zij machtigingen doorschrijven aan uitvoerders van de vergunningen. De wet stelt dat vergunningen

in beginsel worden verleend aan een FBE op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan. In gevallen waarin de noodzaak van tussenkomst van de FBE voor het verrichten van de activiteit ontbreekt, wordt de aanvraag wel via het faunaloket van FBE ingediend, maar kan de provincie de vergunning direct afgeven aan de aanvrager. Gelet op de afspraak over één loketfunctie met de FBE verwachten wij dat aanvragen via de FBE worden ingediend. Voor deze vergunninghouders gelden dezelfde verplichtingen met betrekking tot registratie van afschot e.d. Zo nodig registreert de FBE de vereiste gegevens in het geautomatiseerde systeem.

Tot slot heeft de FBE ook de kerntaak om zorg te dragen dat de doelstellingen, de rechten en de plichten voor het gebruik van de provinciale vergunningen en vrijstellingen (vergunningvrije gevallen), goed worden gecommuniceerd met de achterbannen van de bestuursleden en het maatschappelijke veld ter verbetering van het maatschappelijk draagvlak.

3.3 Wildbeheereenheden Utrecht

Wildbeheereenheden spelen een belangrijke rol bij de uitvoering van het faunabeheer en op het gebied van tellingen. Het is een vereniging van jachthouders, waar jachthouders met een jachtakte en waarvan het jachtveld zich bevindt in het werkgebied van de WBE zich verplicht moeten aansluiten. In onze OV is een uitzondering gemaakt voor medewerkers van terreinbeherende organisaties om te voorkomen dat ze zich bij vele WBE's moeten aansluiten omdat hun terreinen verspreid over de provincie liggen. De primaire taak van de WBE's is het planmatig en gecoördineerd uitvoeren van het Faunabeheerplan van de FBE. De uitvoering van het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren en de jacht doen de WBE's in samenwerking en ten dienste van grondgebruikers (waaronder particuliere grondgebruikers al dan niet verenigd in het Utrechts Particulier Grondbezit, UPG) of terreinbeheerders. Vanuit de

3.4 Faunabeheer

Faunabeheer is het planmatig en gecoördineerd beheer van diersoorten, dit kan door het nemen van niet-dodelijke (verjaging, het plaatsen van werende middelen, maar ook bijv. het verwijderen van opgaande begroeiing en schuilmogelijkheden door aanpassing van de landschappelijke inrichting) en dodelijke maatregelen. In principe is dit bij beschermde soorten verboden, maar ingeval van enkele in de wet genoemde belangen kan de overheid faunabeheer toestaan. Het kan daarbij gaan om het voorkomen van onevenredige schade of overlast of om het bevorderen van de openbare veiligheid, bijvoorbeeld in het verkeer. Grondgebruikers hebben zelf een belangrijke verantwoordelijkheid als het gaat om het voorkomen van schade door soorten.

3.4.1 Het accepteren, voorkomen en beperken van schade in 4 opeenvolgende stappen

Gelet op de uitgangspunten van de Omgevingswet, waar beschermen het uitgangspunt is en daarvan enkel afgeweken kan worden als daarbij een wettelijk belang gediend is en dodende maatregelen pas ingezet kunnen worden als niet-dodende middelen niet afdoende werken, volgen we de volgende stappen voor het faunabeheer:

- Stap 1: schade accepteren en voor bepaalde situaties en onder bepaalde voorwaarden, een tegemoetkoming in schade verlenen
- Stap 2: als schade boven een bepaalde drempel komt, schade voorkomen en beperken met niet-dodende maatregelen
- Stap 3: als schade niet goed genoeg voorkomen kan worden met niet-dodende maatregelen, deze beperken met dodende maatregelen die een verjagende werking hebben
- Stap 4: als verjaging met ondersteunend afschot niet voldoende effect sorteert, dan kan schade voorkomen en beperkt worden via populatiebeheer, waarbij een relatie tussen aantallen en schade duidelijk moet zijn en

optiek dat de WBE's een centrale rol hebben bij de uitvoering van het faunabeheer is in 2017 in de verordening opgenomen (artikel 6.39 OV) dat de WBE's moeten opschalen naar een omvang van minimaal 5000 ha en geheel gelegen moeten zijn binnen de provinciegrens uit het oogpunt van doelmatigheid. Dit is uitgevoerd en in het werkgebied van de FBE Utrecht zijn nu negen wildbeheereenheden actief.

Door de recent gewijzigde omstandigheden zullen alle betrokkenen bij het faunabeheer zich in meer of minder mate moeten aanpassen. De provincie vraagt de WBE's te anticiperen op de gewijzigde omstandigheden nu afschot om uiteenlopende redenen niet in alle gevallen, misschien tijdelijk, niet meer mogelijk zal zijn. Deze gewijzigde omstandigheden zullen ook een plek in het faunabeheerplan moeten krijgen. Met anticiperen bedoelen wij dat WBE's helpen meedenken en bevorderen

om samen met de grondgebruiker tot een andersoortig efficiënt beheer te komen ter voorkoming van (landbouw)schade. Ook als dat afschot door bijvoorbeeld gerechtelijke uitspraken (tijdelijk) niet meer mogelijk is, maar de grondgebruiker wel schade ondervindt. Met de gebiedskennis kunnen de WBE's een waardevolle participant zijn in bijvoorbeeld de preventieteams om schade te voorkomen. Waar het gaat om dodelijke maatregelen blijven de WBE's binnen dit programma een belangrijk rol spelen vooral gericht op schadebestrijding, als de preventieve niet-dodelijke maatregelen geen effect hebben gehad en bij het populatiebeheer op soorten waar aantallen moeten worden teruggedrongen.

onderbouwd kan worden dat het populatiebeheer via afschot bijdraagt aan een lagere populatie en derhalve schade.

Hierna worden deze stappen verder toegelicht. Voor de provinciale vrijstellingen en opdrachten en de landelijke beheerinstrumenten landelijke vrijstellingen en jacht, geldt dat voor die soorten in het verleden vastgesteld is dat het doden van die dieren onder bepaalde voorwaarden noodzakelijk is. De provinciale vrijstellingen voor de daarin nu opgenomen diersoorten wijzigen niet. De landelijke regels rondom de vrijstelling en jacht kunnen gedurende de looptijd van het programma gewijzigd worden door het ministerie van LNV.

Stap 1 in Faunabeheer:

Schade accepteren

In het geval van een relatief geringe schade is het de vraag of het doel van het voorkomen van de schade nog wel in verhouding staat tot het doden van de betreffende (beschermde) soort. Hierbij wegen ook de benodigde administratieve inspanningen in het vergunningstraject mee. Gelet hierop zullen wij in beginsel geen vergunning verlenen om een soort te mogen doden wanneer de gemiddelde uitgekeerde tegemoetkomingen in Utrecht, per gewas, over de afgelopen beheerplanperiode jaarlijks lager was dan € 20.000. In de huidige situatie betekent dit dat nieuwe vergunningsaanvragen voor afschot van Vlaamse gaai, ekster en meerkoet niet ingewilligd worden. Dit betekent overigens niet dat bij een hoger bedrag wel een vergunning zal worden verleend. Er zal (naast de andere wettelijke criteria) ook nog altijd voldaan moeten worden aan het criterium van belangrijke schade. Op dit moment is dat € 250,- per bedrijf per diersoort per gewas per jaar. Dit criterium staat op dit moment ter discussie bij de rechter en zal in de toekomst mogelijk moeten worden aangepast. *Om aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in de schade geldt in deze stap 1 net als in stap 2 dat eerst aantoonbaar preventieve maatregelen ter voorkoming van schade zijn ingezet.*

Indien één of meerdere gedupeerden middels schadetaxaties door een onafhankelijk bureau kan aantonen dat sprake is geweest van een jaarlijkse schade hoger dan 20.000 euro, kan voor deze gedupeerden wel een vergunning worden verleend. Dit gaat via de door BIJ12 vastgestelde taxatie-richtlijnen, om een specifiek gewas in de lopende beheerplanperiode. Hiervoor dient voldaan te zijn aan alle wettelijke criteria. Provincie staat voor schadetaxaties alleen aan de lat daar waar tegemoetkomingen in schade wordt verleend. Daar waar dit niet het geval is, is het de verantwoordelijkheid van de grondgebruiker.

Actiepunten

1. Wijzigen van de Bnl zodat er een schadedrempel is voor het toekennen van vergunningen voor schadebestrijding en -beheer en hiervoor een werkinstructie opstellen voor BIJ12.
 - Trekker: Provincie Utrecht

Stap 2 in Faunabeheer:

Schade beperken met niet-dodende maatregelen

Het uitgangspunt van de Omgevingswet is dat schade door inheemse beschermde dieren zo goed mogelijk voorkomen moet worden met habitatmaatregelen, zoals het aantrekkelijk of juist onaantrekkelijk maken van gebieden, werende maatregelen (rasters, permanente laser) en verjagende (drones, en vaste vogelverschrikkers zoals de Bird-alert) niet-dodende maatregelen. Dit geldt voor alle in de wet genoemde belangen, te weten:

1. Volksgezondheid en of openbare veiligheid;
2. Veiligheid van het luchtverkeer;
3. Voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
4. Bescherming van flora en fauna.

Alleen als er geen andere bevredigende oplossingen zijn, kan er mogelijk afgeweken worden van de wettelijke bescherming en de Utrechtse beleidslijn die ook eerst uitgaat van de inzet van preventieve niet-dodende maatregelen.

Uit gerechtelijke uitspraken blijkt dat andere bevredigende oplossingen onvoldoende zijn verankerd in beleid en uitvoering. Specifieke uitwerking is nodig op de volgende onderdelen:

1. De inzet van habitatmaatregelen en maatregelen zoals wering en verjaging worden niet goed geregistreerd. Dit geldt voor zowel de inzet van middelen om gewassen en flora en fauna te beschermen, als de inzet voor de borging van de verkeersveiligheid en waterveiligheid.
2. De inzet van habitatmaatregelen, zoals het onaantrekkelijk maken van de omgeving voor overlastgevendende dieren en de wering- en verjagingsmogelijkheden kunnen beter worden benut. De inzet van niet-dodende maatregelen ter voorkoming van schade wordt slechts beperkt gestimuleerd;
3. Het inzicht in de kosten en effecten van de inzet van niet-dodende maatregelen is te beperkt zodat er geen goede kosten-/batenanalyse gemaakt kan worden.

De komende periode zetten we in op verbeterde inzet en registratie van preventieve niet-dodende maatregelen en het inzichtelijk maken van de kosten en baten. De provincie maakt hierbij gebruik van alle vier de sturingsrollen: stimuleren, participeren, realiseren en reguleren.

Actiepunten

1. De inzet van preventieve niet-dodende maatregelen primair vanuit ons natuurbelang stimuleren, daarbij in ogenschouw nemen dat dit in lijn moet liggen met de geldende staatssteunregels. De preventieve maatregelen kunnen betrekking hebben op:

het beschermen van vee tegen wolven in de eerste drie jaar na vestiging via een rastersubsidie;

- Trekker: Provincie Utrecht
- Betrokken partners: LTO, FBE, BIJ12

de gebiedsgerichte aanpak van winterganzen, waarbij verjaging in combinatie met ganzenrustgebieden ter voorkoming van voorjaarschade aan gras centraal staat, zie Kader Eemland en verder onder paragraaf 3.5.1;

- Trekker: FBE
- Betrokken partners: LTO, BIJ12, weidevogelcollectieven, WBE's

rasters ter preventie van (vossen)predatie voor weidevogelbescherming;

- Trekker: weidevogelcollectieven

rasters ter preventie van schade door ganzen aan rietvegetatie in NNN-gebieden voor de rietvogelstellingen;

- Trekker: Terrein-beherende organisaties

N.B. Alle overige preventieve maatregelen die genomen kunnen en moeten worden vallen onder de verantwoordelijkheid van de grondgebruiker (zoals bijvoorbeeld het

plaatsen van rasters rondom fruitboomgaarden tegen hazenschade en taluds van spoorwegen das-werend inrichten).

2. Advisering geven op het gebied van preventieve niet-dodende maatregelen ter borging van de veiligheid van regionale waterkeringen

- Trekker: Waterschappen
- Betrokken partners: Zoogdiervereniging, Rijkswaterstaat, FBE

3. In overleg met BIJ12 de tegemoetkomingsregels en de daarbij behorende registratie van maatregelen ter voorkoming van schade aanpassen, waarbij het noodzakelijk wordt om voor een tegemoetkoming in schade aan voorjaarsgras buiten de ganzenrustgebieden, in februari en maart (weidevogelkernegebieden) of februari t/m april (overige gebieden) ten minste twee preventieve maatregelen ter voorkoming van schade aantoonbaar moeten zijn toegepast. Dit moet op zo'n manier gebeuren dat de registratie eenvoudig is voor de agrariër en controleerbaar is door BIJ12.

- Trekker: Provincie Utrecht
- Betrokken partners: BIJ12, LTO

4. Bij verjaging met ondersteunend afschot, altijd de inzet van twee preventieve maatregelen vereisen, dus ook op overjarig grasland. Dit goed laten registreren door dit op te nemen in de vergunningen of vrijstellingen voor ondersteunend afschot (let op: dit geldt niet voor vergunningen die worden verleend voor populatiebeheer). Toezicht en handhaving hierop borgen we via opdrachtverlening aan de RUD die dit opneemt in het Uitvoeringsprogramma VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving);

- Trekker: Provincie Utrecht
- Betrokken partners: RUD, FBE, WBE's, KNJV, NOJG

5. Duidelijke instructies opstellen om eerst twee niet-dodende maatregelen in te zetten bij verjaging met ondersteunend afschot en bij het aanvragen van tegemoetkomingen. Het gaat daarbij om het ophelderen van de werkwijze bij grondgebruikers, zodat men weet waar men wat wanneer en hoe moet / kan doen (aansluitend op de te vernieuwen preventiekit opgesteld door BIJ12 in opdracht van provincies);

- Trekker: Provincie
- Betrokken partners: FBE, WBE's, KNJV, NOJG, LTO, BIJ12

6. Een registratiesysteem preventieve niet-dodende maatregelen ter voorkoming van gewasschade uitwerken, bij voorkeur via uitbreiding van bestaande registratiesystemen, zodat deze informatie gebruikt kan worden als motivering van toestemmingsbesluiten, bij het al dan niet toekennen van tegemoetkomingen en bij de handhaving van vergunningen voor het doden van dieren;

- Trekker: FBE
- Betrokken partners: BIJ12, LTO, WBE's, RUD

7. Meedenken met de herziening van de door BIJ12 opgestelde FaunaPreventieKit;

- Trekker: BIJ12

8. In Interprovinciaal verband de noodzaak tot het beter in beeld brengen van de inzet (digitale registratie), kosten en effecten (zowel positief als negatief) van preventieve niet-dodende maatregelen agenderen en laten onderzoeken. Dit om eenduidig te kunnen beoordelen of deze maatregelen effectief en redelijk en billijk zijn en zo nee, om dit te kunnen beargumenteren bij vergunningverlening en gerechtelijke procedures;

- Trekker: IPO
- Betrokken partners: BIJ12

9. Onderzoek naar kansrijke niet-dodende methoden voortzetten om zo de koffer met instrumenten verder te kunnen uitbreiden. Dit bij voorkeur via de onderzoeksagenda van IPO/BIJ12;

- Trekker: BIJ12, of in geval van regionale vraagstukken, Provincie Utrecht

10. Het actief blijven onderzoeken van effectieve habitatmaatregelen en gelijktijdig daarover blijven adviseren in betrokken omgevings- en uitvoeringsprogramma's met het oog op het voorkomen van schade. Voorbeelden zijn gebiedsprocessen, zoals bijvoorbeeld het Utrechts uitvoeringsprogramma landelijk gebied (UPLG). Het uitwerken van een systematiek voor het aanleveren van informatie over bekende (uitgevoerde)

habitatmaatregelen en maatregelen wering en verjaging voor het opstellen van het faunabeheerplan en voor de advisering naar gebiedsprocessen. Denk daarbij aan habitat-verbeterende maatregelen tegen faunaschade in waterkeringen en robuustere graslanden die minder aantrekkelijk zijn voor ganzen.

- Trekker: Provincie Utrecht
- Betrokken partners: FBE, WBE's, LTO, KNJV, NOJG, weidevogelcollectieven, Terrein-beherende organisaties, UPG, Waterschappen, gemeentes, Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf

Pilot Eemland – intensief gecoördineerd ver- en bejagen van winterganzen ter beperking van voorjaarschade

Waar uitgevoerd? : deel polder Eemland, begrenzing: Bunschoten/Spakenburg, Eemnes, A1 en A27 en het Veluwemeer. Grootte: ca. 3.000 ha

Samenwerking tussen: Provincie Utrecht, Faunabeheereenheid Utrecht, Collectief Eemland, Wildbeheereenheid De Eem, LTO afdeling Eemland, ganzencluster Eemland

Hoe? Met en dankzij zowel een ingehuurd verjager als vrijwillige verjagers en gebruikmakend van met name lasers en drones

Wanneer vond de verjaging plaats?: ca. 15 januari tot 1 april

Inzet: uren: ca. 1.100

kilometers: ca. 13.000

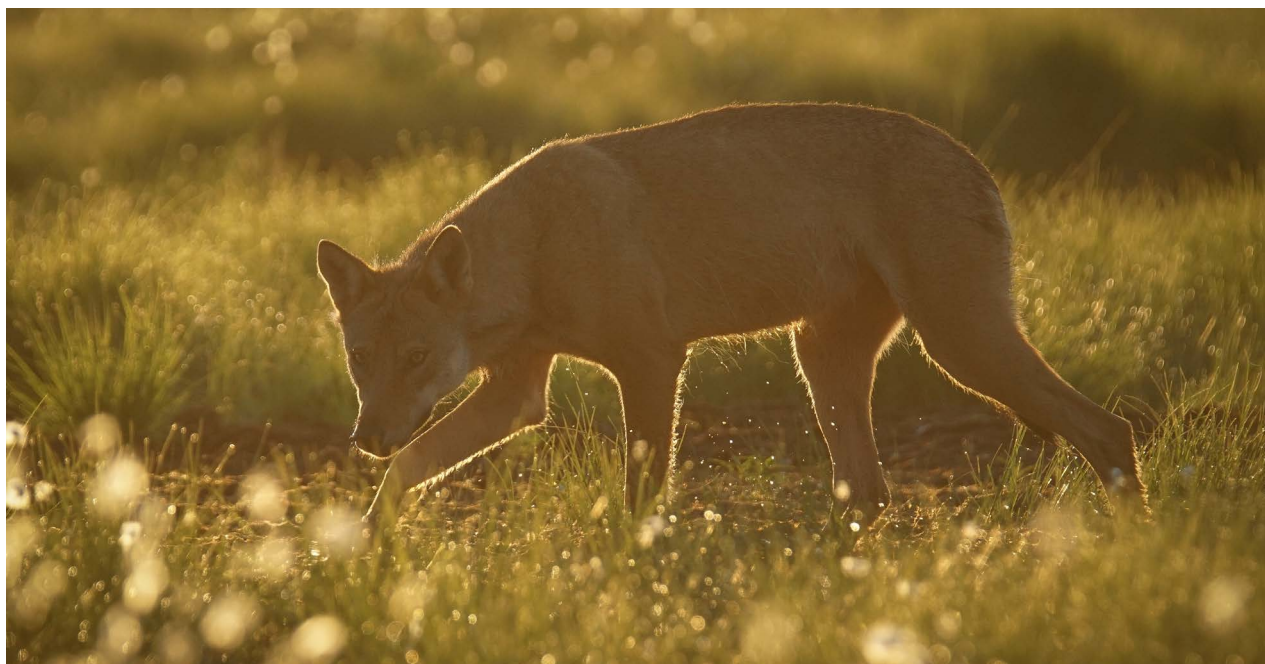
Uitgaven (organisatie, materiaal en kilometers): ca. €112.000,-

Resultaat: schade reductie binnen het pilot gebied ca. €400.000. Kilogram droge stof verlies is in 2023 gedaald met 52% t.o.v. 2022.

Effect op weidevogels: Verjaging met laser veroorzaakt geen verstoring bij weidevogels. Daling van het aantal ganzen lijkt een verbeterd vestigingsklimaat op te leveren voor weidevogels.

Ervaring voorzitter ganzencluster: Een grote inspanning van iedereen, die zich voor deze pilot heeft ingezet met als resultaat waardevolle informatie.

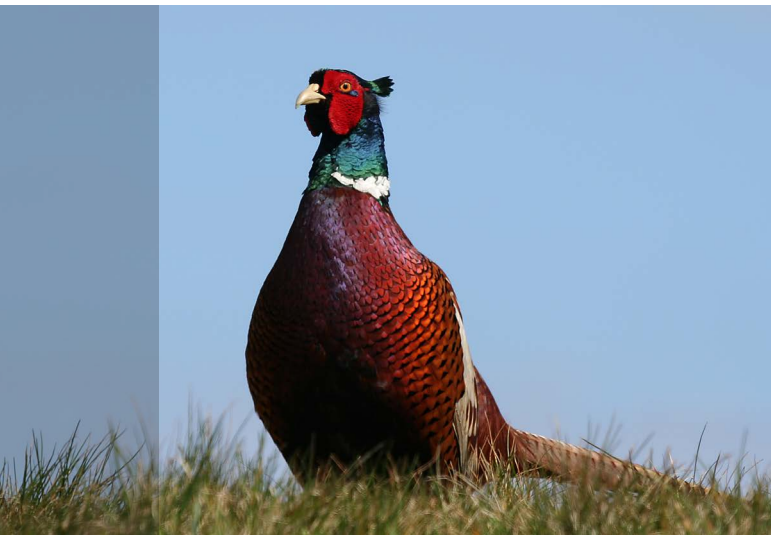
Eindrapport: <LINK OPNEMEN>

Stap 3 in Faunabeheer:**Schade beperken via dodende maatregelen in/op schadegebieden**

In sommige gevallen is het voor de effectiviteit van schadebestrijding nodig dat, ter ondersteuning van verjaagacties, ook dieren kunnen worden gedood. Hiervoor worden op verzoek van de FBE vergunningen voor verleend.

De grauwe gans, kolgans en brandgans zijn in de provincie de enige in een provinciale vrijstelling aangewezen ganzensoorten waarbij (onder voorwaarden) ondersteunend afschot mogelijk is. In Internationaal verband (AEWA: Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) hebben we afgesproken dat het aandeel aangeschoten lijdende ganzen beperkt dient te worden. Het is van belang om te onderzoeken of hier in Utrecht sprake van is en of het noodzakelijk en mogelijk is om de uitvoering aan te passen. Provincie heeft hier de rol van stimulator.

Actiepunt

1. Onderzoeken of het noodzakelijk en mogelijk is om de uitvoering van ondersteunend afschot van ganzen aan te passen ter verkleining van het aandeel aangeschoten ganzen.
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partners: WBE's, KNJV, NOJG

Stap 4 in Faunabeheer:**Schade beperken via populatiebeheer**

Als onderdeel van adaptief beheer staat de provincie voor een aantal soorten populatiebeheer/nulstand toe. Namelijk voor die soorten waarvan aangetoond kan worden dat het terugdringen in aantal nodig is vanwege ecologische en/of maatschappelijke belangen c.q. doelen. Behalve voor exoten en verwilderde dieren geldt dit voor stand-grauwe ganzen, reeën, damherten en wellicht in de toekomst, als zij zich vestigen en het aantal stijgt, ook voor edelherten. Voor het wilde zwijn geldt een nulstand. In delen van Utrecht geldt ook een nulstand voor damherten en edelherten. Of dit zo kan blijven zal voor het wild zwijn afhangen van het oordeel van de Raad van State. Ook voor het damhert en edelhert, hoewel vanuit schade geredeneerd een logische beheermaatregel buiten geschikte leefgebieden, is onzeker of de nulstand in delen van Utrecht gehandhaafd kan worden. Daarom geldt voor alle soorten dat de noodzaak en haalbaarheid van populatiereductie/nulstand goed onderbouwd moet zijn in het Faunabeheerplan.

Het is denkbaar dat populatiebeheer voor een bepaalde soort enkel wordt ingezet op en rondom hotspotlocaties en de uitvoering van afschot in dat gebied geïntensiveerd. Terwijl deze maatregel niet ingezet hoeft te worden in delen van Utrecht waar problemen op andere manieren beheersbaar kunnen blijven of niet aanwezig zijn. Die afweging zal voortvloeien uit het zogenaamde adaptief beheer. Dit is een jaarlijkse cyclus waarin op basis van aantallen, beheermaatregelen en resultaatmetingen, per gebied de passende maatregelen voor het jaar daarop worden bepaald.

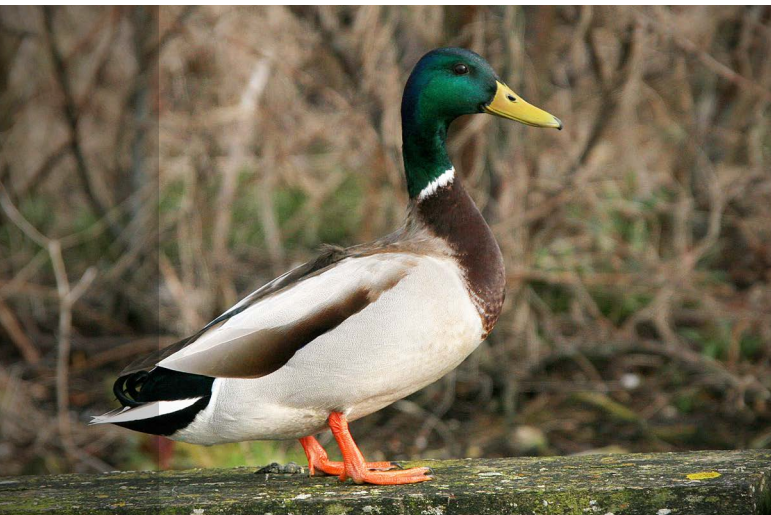
Mocht in de loop van het programma onderzoeken en gerechtelijke uitspraken daartoe aanleiding geven, zullen we bijstellen en verwijderen we / voegen we wellicht extra soorten toe.

3.4.2 Schade beperken via provinciale vrijstellingen

In dit verband zijn er twee provinciale vrijstellingen. Na inzet van twee preventieve niet-dodende maatregelen kan buiten ganzenrustgebieden de winterschade (tussen 1 november tot 1 maart) door grauwe-, brand- en kolgans op kwetsbare gewassen worden voorkomen. Dit kan via de vrijstelling voor afschot die is opgenomen in de Omgevingsverordening (artikel 6.44). Het registreren van de inzet aan preventieve maatregelen is nog niet goed geborgd en moet verbeterd worden. Naast een aantal ganzensoorten zijn ook veldmuizen via de Omgevingsverordening vrijgesteld en mogen onder bepaalde omstandigheden gedood worden (artikel 6.48 en 6.49).

3.4.3 Schade beperken via vergunning voor populatiebeheer van o.a. invasieve exoten en verwilderde dieren (voorheen provinciale opdracht/ aanwijzing)

Voor het gebruik van bepaalde vangmiddelen en het gebruik van het geweer om enkele niet-beschermden schadesoorten, invasieve exoten en verwilderde dieren te kunnen vangen en doden is onder de Omgevingswet een omgevingsvergunning nodig (voorheen aanwijzing/een opdracht voor populatiebeheer onder art. 3.18 Wnb). Binnen de in de vergunning genoemde kaders (wettelijke belangen, toegestane middelen en voorschriften) kunnen waterschappen muskusratten en beverratten doden. Daarnaast kunnen jachtktehouders: nijlganzen, wasberen, wasbeerhonden, muntjaks, rosse stekelstaarten (allen invasieve exoot), verwilderde duiven, verwilderde gedomesticeerde ganzen en halsbandparkieten doden. GS kunnen (groepen van) personen aanwijzen die toegang hebben tot gronden waar deze dieren aanwezig zijn. De rechthebbende van die gronden is verplicht de aanwezigheid van deze personen te gedogen.

3.4.4 Schade beperken via landelijke vrijstellingen en jacht

Achtergrond en huidige situatie

Voor faunabeheer liggen er in de Omgevingswet ook bevoegdheden bij de minister van LNV voor zowel de jacht op haas, konijn, fazant, wilde eend, houtduif (artikel 8.3, lid 4, Ow) als de landelijk vergunning vrije gevallen (onder de Wnb landelijke vrijstellingen) voor konijn, vos, Canadese gans, houtduif, kauw en kraai (artikel 4.18 en 4.27 van de Omgevingsregeling). Beide instrumenten zijn bedoeld om schade te beperken aan in de wet genoemde belangen. Jacht heeft daarnaast ook benutting als doel. Bij landelijk vergunning vrije gevallen gaat het om soorten die in het gehele land schade aanrichten. Deze zijn aangewezen door de Minister. Deze soorten mogen worden bestreden met de middelen en conform de voorwaarden die in de Omgevingsregeling worden gesteld.

Beide instrumenten staan onder druk. Dit omdat de SvI van een aantal soorten niet gunstig is (haas, konijn, houtduif, wilde eend, fazant en kauw) en omdat de landelijke vrijstelling die geldt onder de Wnb volgens de Raad van State voor vrijwel alle

soorten niet voldoende is onderbouwd (houtduif, zwarte kraai, kauw, konijn en vos). Op 19 april 2023 oordeelde de Raad van State dat voor de geldende landelijke vrijstellingen onvoldoende onderbouwd is dat voldaan is aan de eisen uit de Wnb (art. 3.3, vierde lid). Samengevat:

- De besluitvorming wat betreft de landelijke vrijstellingen berust niet op een deugdelijke motivering (in strijd met art. 7:12 Awb) en is onzorgvuldig (in strijd met art. 3:2 Awb);
- De door deze diersoorten veroorzaakte schade is onvoldoende met bedragen en het soort schade onderbouwd, of onvoldoende van bronnen voorzien voor de conclusie dat deze soorten belangrijke of ernstige schade veroorzaken;
- Het antwoord op de vraag of er andere bevredigende oplossingen zijn bij de landelijk vrijgestelde diersoorten houtduif, konijn, vos, zwarte kraai en kauw is onvoldoende onderbouwd;
- Dat er sprake is van stabiele en/of groeiende populaties (gunstige SvI) die niet in hun voortbestaan worden bedreigd en dat gevaar ook niet lopen, is niet onderbouwd.

De landelijk vergunning vrije gevallen voor Canadese gans, houtduif, zwarte kraai, kauw, konijn en vos zijn op alle drie de wettelijke vereisten onvoldoende onderbouwd. Dit betekent dat Faunabeheereenheden in nieuwe faunabeheerplannen niet meer kunnen uitgaan van de huidige onderbouwing voor de landelijk vergunning vrije gevallen. Als zij denken dat het doden van dieren noodzakelijk is om schade te beperken en voorkomen, dan zullen zij voor hun eigen provincie ook voor deze soorten moeten kunnen onderbouwen dat aan de wettelijke criteria is voldaan.

In april 2022 is door de Minister van LNV besloten om de jacht op konijn in alle provincies en op haas in de provincies Groningen, Limburg en Utrecht te sluiten voor het jachtseizoen '22/'23. Dat besluit heeft de minister verlengd voor het seizoen '23/'24. Voor de jacht geldt dat dit geschiedt overeenkomstig een faunabeheerplan. Daarnaast kunnen Provinciale Staten nadere regels

stellen aan een faunabeheerplan. In de provincie Utrecht is dit in de Omgevingsverordening gebeurd. Onder andere stellen zij dat in een faunabeheerplan een omschrijving aanwezig is, van de wijze waarop geborgd wordt dat de te treffen maatregelen in het plan de gunstige staat van instandhouding van de soorten niet negatief beïnvloed. Nu blijkt dat de landelijke staat van instandhouding van alle vijf de jachtsoorten niet gunstig is, zal het voor de FBE een hele opgave zijn om aan die eis van de Provinciale Staten aan het Faunabeheerplan te voldoen.

3.4.5 Toekomstig schets komende faunabeheerplan vergunning vrije soorten (t/m 2030)

Op dit moment kan er in Utrecht op basis van het huidige Faunabeheerplan nog gebruik gemaakt worden van de landelijke vrijstelling, uitgezonderd die voor de vos (zie verdere uitwerking in hoofdstuk 3, onder het kopje Overige predatoren: staat van instandhouding en weidevogelbescherming). In het nieuwe Faunabeheerplan voor periode 2025-2030, zal het doden van landelijk vrijgestelde soorten alleen goedkeuring van ons kunnen krijgen als wordt voldaan aan de wettelijke eisen: SvI gunstig en/of doden zal de SvI niet verslechteren, aantoonbaar sprake van schade en andere bevredigende oplossingen niet voor handen. Naar verwachting kan aan die eisen alleen worden voldaan voor de Canadese gans (zie ook onder hoofdstuk 3, onder het kopje inheemse ganzen). Voor alle andere vergunning vrije soorten geldt dat schadedata veelal ontbreken, omdat grondgebruikers niet in aanmerking komen voor een tegemoetkoming. Er loopt een verkennend onderzoek om te bepalen of het inzichtelijk maken van schades (taxeren) haalbaar en betaalbaar is (IPO/BIJ12). De consequentie van deze ontwikkeling is, dat rond jaar 2026 de schade voor de meeste soorten waarschijnlijk alleen voorkomen kan worden door inzet van niet-dodende maatregelen. Dit wel in afwachting van de resultaten van het verkennende landelijke onderzoek.

Voor het onderdeel jacht is de inschatting dat de rechter hier ook zal eisen dat bij de goedkeuring van het Faunabeheerplan provinciaal getoetst zal moeten worden aan de staat van

instandhouding van de jachtsoorten. Bovendien is in de OV opgenomen dat in het faunabeheerplan moet worden onderbouwd dat hetgeen hiermee wordt toegestaan geen negatieve invloed heeft op de staat van instandhouding. Nu uit onderzoek is gebleken dat de staat van instandhouding van de soorten op landelijk niveau ongunstig is, zal het problematisch zijn het plan voor dit onderdeel goed te keuren. Ook ten aanzien van dit onderdeel zullen door de FBE gegevens moeten worden verzameld. Wij gaan hierover met hen in gesprek.

De landelijke ontwikkelingen zijn daarbij ook belangrijk. Alle provincies en alle FBE's zijn betrokken bij het landelijke proces om te komen tot een stelselwijziging in het faunabeheer. Onderdelen zijn: telprotocollen, de impact van sluiten van de jacht op faunabeheer, de soorten en schade.

3.4.6 Overig

Het onderdeel verhuur van jachtrecht op provinciale gronden blijft ongewijzigd van kracht (Beleidskader 2017 hoofdstuk 3.3.6.2 en het draaiboek bijzondere weersomstandigheden, voor het sluiten van de jacht, beheer en schadebestrijding blijven ongewijzigd (Beleidskader 2017 Bijlage 2). Wel kondigen we aan het draaiboek binnen een jaar na vaststelling te actualiseren.

Met betrekking tot de voorheen landelijk vrijgestelde en jachtsoorten heeft de provincie vooral een stimulerende rol. Bij het goedkeuren van het Faunabeheerplan, de regels die Provinciale Staten daaraan stelt en het kunnen sluiten van de jacht onder bijzondere weersomstandigheden, heeft de provincie een regulerende rol.

Actiepunten m.b.t. voorheen landelijk vrijgestelde soorten en jachtsoorten

1. Aangesloten blijven, en input leveren op de verkennende studie (IPO/BIJ12) naar de (on)mogelijkheden van het in kaart brengen van schades.
 - Trekker: BIJ12
 - Betrokken partners: IPO
2. Voorstel opstellen voor de komende planperiode met daarin bruikbare, betaalbare en haalbare en gevalideerde methoden om de trends in schade, aantallen dieren en effecten van niet-dodende en dodende maatregelen op het verminderen van schade te meten, voor voorheen landelijk vrijgestelde en jachtsoorten.
3. Aangesloten blijven, en input leveren op de trajecten die lopen tussen IPO/BIJ12 en het ministerie van LNV betreffende de effecten van het sluiten van de jacht en stelselwijzigingen in het faunabeheer.
 - Trekker: ministerie LNV
 - Betrokken partners: IPO, BIJ12, FBE en de daarin vertegenwoordigde stakeholders
4. Concrete criteria opstellen voor de jachtsoorten waaraan de term 'de redelijke wildstand' getoetst kan worden en daaruit moet blijken dat de voorgestelde

- Trekker: FBE
- Betrokken partners: LTO, KNJV, NOJG, WBE's

maatregelen in een FBP de (gunstige) staat van instandhouding niet verder negatief beïnvloedt.

- Trekker: FBE
- Betrokken partners: KNJV, NOJG, WBE's

5. Het draaiboek bijzondere weersomstandigheden actualiseren binnen een jaar na vaststelling van dit beleid.

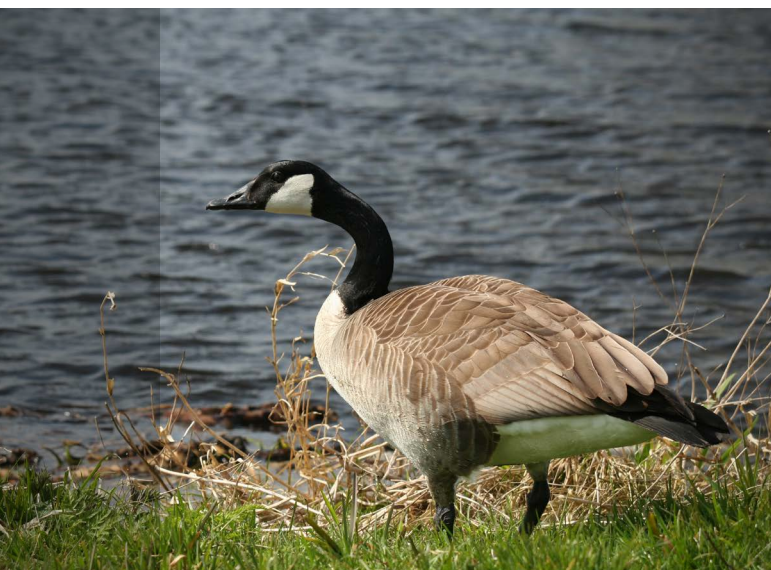
- Trekker: provincie
- Betrokken partners: RUD, FBE, KNJV, NOJG en WBE's

3.4.7 Bestemming (ge)dode dieren

We maken hier een onderscheid tussen kadavers in natuurgebieden en daarbuiten.

Binnen natuurgebieden

Dode dieren (van klein tot groot) in de natuur zijn van waarde voor andere dieren en andere organismen in die natuur. Zij dienen als voedselbron voor tal van soorten van zoogdieren, vogels, insecten en andere organismen. Zo kan een groot

kadaver 150-200 keversoorten aantrekken. Rondom kadavers komen ook veel paddenstoelsoorten voor, waaronder door ons aangewezen aandachtsoorten zoals de brandplekinktzwam en de dwergvaalhoed. Ook biedt het achterlaten van kadavers de ruimte om de nutriënten die een dier gedurende zijn leven 'verzameld' terug te geven aan de natuur.

Onze eerste voorkeur is dan ook om de bij schadebestrijding en/of populatiebeheer in natuurgebieden gedode dieren daar achter te laten ('terug te geven aan de natuur'). De terreinbeheerder bepaalt of hier ruimte voor is en of dit past binnen eigen beleid.

Als tweede geven wij voorkeur aan menselijke consumptie en handel van bij de schadebestrijding gedode dieren. De laatste optie is dat gedode dieren in geëigende afvalverwerkingskanalen terecht komen.

Uiteraard is dit niet altijd zo zwart/wit, bij twijfel over de gezondheid van het dier is alleen de laatste optie mogelijk. Het achterlaten van gedode dieren in de natuur is altijd maatwerk, waarbij rekening moeten worden gehouden met gezondheidsrisico's voor mens en dier.

Buiten natuurgebieden

Buiten natuurgebieden is onze voorkeur dat gedode dieren voor menselijke consumptie worden aangeboden of in geval dieren niet gezond zijn, het afvalverwerkingskanaal aan te spreken.

In voorkomende gevallen zal de FBE de verwerking via een afvalverwerkingskanaal moeten organiseren.

3.5 Diersoorten en -groepen

3.5.1 Inheemse ganzen

Achtergrond en huidige situatie

In de provincie komen in hoofdzaak grauwe ganzen, brandganzen, kolganzen en grote Canadese ganzen voor. Er wordt (beleids)onderscheid gemaakt in trek- en standganzen.

Het grootste deel van de kol- en brandganzen en een kleiner deel grauwe en Canadese ganzen zijn trekganzen en vertrekken vanaf eind maart richting o.a. de noordelijker gelegen broedgronden. In de zomerperiode verblijven met name grauwe ganzen in de provincie Utrecht. Daarnaast broeden er ook brand- en Canadese ganzen in Utrecht. Deze laatste categorieën vallen onder de standganzen. De aantallen trekganzen (kol-, brand- en grauwe gans) groeiden sinds de begin jaren '90 sterk, maar zijn sinds 2009 gestabiliseerd voor de [kolgans](#) en de [brandgans](#) en sinds 2014 voor de [grauwe gans](#). Alleen de populatie Canadese ganzen neemt in de winter nog gestaag toe, maar betreft nog steeds veel lagere aantallen dan de andere soorten. De stabilisatie in de winter kan verklaard worden doordat de populaties de maximale omvang hebben bereikt. Of die omvang op dit moment bepaald wordt door limiterende factoren in het broedgebied/de broedperiode of doordat het wintergebied niet meer ruimte biedt, is niet bekend. Wat we wel weten is dat afschot in de winter veel beperkter plaatsvindt dan in het voorjaar, de zomer en herfst. Derhalve is het onwaarschijnlijk dat afschot in die periode in Nederland de limiterende factor is.

Voor de stand populaties van grauwe, brand- en Canadese gans is in 2014 het 'Utrechtse ganzenakkoord' ingevoerd. Dit is gericht op het reduceren van de stand van deze ganzenpopulaties, met als doel grasschade te reduceren. Met succes want sindsdien zijn deze stand populaties stabiel of zelfs licht dalend (zie ook de verwijzingen hierboven naar de Sovon data). In de periode daarvoor groeiden ze. Kolganzen verblijven nauwelijks in Utrecht in de zomerperiode. Via het akkoord zijn maatregelen als intensief afschot, ruivangsten en nestbeheer flink opgeschroefd. De gebiedsgerichte uitvoering loopt via 4 ganzenclusters. De focus bij de uitvoering ligt op grauwe ganzen, maar ook brand- en Canadese ganzen zijn onderdeel van de intensivering.

Er mag dan sprake zijn van stabilisatie in aantallen, helaas zijn de doelen uit het akkoord van 2014 niet bereikt. Deze doelen zijn: terug naar het schadeniveau uit 2005 voor grauwe gans

(€ 57.855 voorjaarsnede en € 7.729 zomersnede) en terug naar het schadeniveau uit 2011 voor brandgans (€ 2.278). De hoogte van de tegemoetkomingen in schade loopt elk jaar verder op voor zowel voorjaarschade (trek- en standgans) als zomerschade (standgans), zie ook paragraaf 3.6 met betrekking tot de tegemoetkomingen in schade. Dit is voor een groot deel te verklaren door hogere gewasprijzen, door een toename in aanvragen dankzij vereenvoudiging van de aanvraagprocedure (loket BIJ12), door automatische taxaties in ganzenrustgebieden en door gunstigere klimaatomstandigheden voor gras, waardoor de totaalopbrengst van gras (en dus ook de bijkomende schade) groter is geworden in de loop der jaren.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

Zowel agrariërs als natuurterreinbeheerders ervaren met het huidige beheer nog steeds veel schade als gevolg van ganzen. In 2022 is de werkgroep 'Toekomstbestendig ganzenbeheer' (met daarin vertegenwoordigd: de landbouw, jacht, natuur en de provincie) met de problematiek aan de slag gegaan en heeft advies uitgebracht. Daarnaast ligt er een juridisch advies uit 2022 (Boerema en Van den Brink) voor de provincie. Naast adviezen liggen er internationale AEWA (Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) afspraken, in de vorm van managementplannen voor grauwe en brandgans. Deze drie documenten hebben we betrokken bij het opstellen van onze koerswijziging voor het beheer van de grauwe gans en de brandgans.

Standgans

Mits onderbouwd, blijven wij ruimte geven om de omvang van de standganspopulaties van grauwe, brand- en Canadese ganzen te reduceren naar een acceptabel maatschappelijk en ecologisch niveau. Voor het bieden van ruimte moet er in elk geval een duidelijke relatie zijn tussen aantallen ganzen en omvang van de schade (minder ganzen, minder schade). Als doel formuleren we, conform het ganzenadvies van de Werkgroep 'toekomstbestendig ganzenbeheer', het terugdringen van zomerschade met 5-10% per jaar, met in 2030 een totaalreductie ten opzichte van het startjaar in 2025 van

30-60% op de referentiepercelen, die we in overleg met BIJ12 zullen aanwijzen en elk jaar getaxeerd zullen worden om de effecten van populatiereductie op schade gestandaardiseerd te kunnen meten. Het is aan de FBE om de nut en noodzaak voor populatiebeheer/reductie te onderbouwen en de doelstellingen te formuleren, inclusief aantallen te doden dieren om de schade-reductie te bewerkstelligen. Daarbij zijn de AEWA-afspraken voor de broedpopulaties van de grauwe en brandgans leidend (IPO afspraken). Daarin staan totale ondergrenzen over de gehele flyway genoemd die benodigd zijn om de gunstige Staat van Instandhouding te borgen. Deze zijn vervolgens weer door Sovon doorgerekend zodat de ondergrens per provincie bekend is. De beheermaatregelen moeten zo zijn ingericht dat de aantallen daar niet onder komen te liggen. Provincies kunnen er wel voor kiezen om hogere aantallen te accepteren.

Op basis van de door de FBE gecoördineerde zomerganstellingen weten we dat de standpopulatie brandgans nu onder de AEWA grens ligt (aantal op basis van tellingen ligt net boven de 2.000, de ondergrens ligt op 5.130). Voor grauwe ganzen ligt die er nog ver boven (aantal op basis van tellingen ligt rond de 30.000, ondergrens ligt op 4.950). Populatiereductie kan plaatsvinden op basis van een vergunning als de stand boven de 5.130 dieren komt. In de nabije toekomst zal de landelijke vrijstelling voor de (grote) Canadese gans mogelijk komen te vervallen. In dat geval zullen we voor deze soort ook een populatiegrens in moeten stellen. De kolganspopulatie in de zomerperiode is de afgelopen jaren op natuurlijke wijze zeer klein gebleven. Maatregelen zijn voor die soort niet nodig.

De populatie-reductieperiode blijft gelijk als voorgaande jaren. Wel is er ten opzichte van de voorgaande beheerperiode in de winterperiode, buiten de ganzenrustgebieden en Natura 2000-gebieden, met inachtneming van een 600m bufferzone na inzet van twee niet-dodende verjaagmiddelen, ruimte om te verjagen door ondersteunend afschot.

Trek ganzen

In vrijwel heel Utrecht is er sprake van winterrust vanwege de aanwezigheid van vooral overjarig grasland waarop ganzen niet geschoten mogen worden. Voor de trek ganzen zien we dat de winterrust, inclusief de extra bescherming in de ganzenrustgebieden, niet tot verandering in aantallen heeft geleid. De stabilisatie heeft al daarvoor plaatsgevonden. Op basis van eerdere onderzoeken en voorzichtige eerste conclusies vanuit onze lopende pilot in Eemland, kunnen we stellen dat trek ganzen via gecoördineerde intensieve verjaging (vanaf half januari) met ondersteunend afschot (vanaf februari) naar ganzenrustgebieden zijn te sturen. Er moet dan wel in de nabijheid een ganzenrustgebied liggen. Deze verjaging is mogelijk het meest zinvol net voorafgaand aan het groeiseizoen. Het gras dat ganzen eten gedurende de koude periode krijgt zo voldoende gelegenheid om weer bij te groeien tot de oogsttijd. Wij geven de ruimte om, in combinatie met een gecoördineerde gebiedsgerichte niet-dodende verjaging, ondersteunend afschot toe te staan. De ruimte is er alleen:

1. na inzet van preventieve niet-dodende maatregelen;
2. buiten de ganzenrustgebieden;
3. buiten de voor ganzen aangewezen Natura 2000-gebieden (met inachtneming van een 600 m bufferzone).

Het is hierbij noodzakelijk ganzenrustgebieden te hebben vanwege borging van internationale afspraken met betrekking tot de SvI. Binnen deze gebieden moet voldoende ruimte zijn om te voorzien in de minimale opgaves uit de [Bouwstenen voor het Strategisch Plan Natura 2000](#), die wij hebben voor trekkende kol-, brand- en grauwe ganzen. Ook voor Canadese ganzen zullen we een minimale opgave moeten gaan vaststellen, als de landelijke vrijstelling komt te vervallen. Het doel van verjagen van trek ganzen is om de schade aan voorjaarsgras, buiten de ganzenrustgebieden terug te dringen met 5-10% per jaar, met in 2030 een totaalreductie van 30-60% op de referentiepercelen,

conform het Utrechtse ganzenadvies uit de werkgroep 'Toekomstbestendig ganzenbeheer'.

De ganzenrustgebieden

In de provincie Utrecht zijn [drie ganzenrustgebieden](#) aangewezen. Ze maken deel uit van het totaalpakket van de Utrechtse ganzenafspraken sinds 2014. De gebieden zijn in 2015 door ons aangewezen en sindsdien niet gewijzigd. In de Omgevingsverordening is opgenomen dat in deze gebieden tussen 1 november en 1 april (Lopikerwaard: 952 hectare, waarvan 728 hectare grasland, Oostelijke Vechtplassen: 4.301 hectare, waarvan 2.012 hectare grasland) of tussen 1 november en 1 mei (Nederrijn: 1.019 hectare, waarvan 334 hectare grasland) mogen beschermde trek ganzen (met name kol-, brand- en grauwe ganzen) niet verstoord en gedood worden. Ook is opgenomen dat normaal agrarisch gebruik, jacht en schadebestrijding binnen in de OV gestelde voorwaarden in deze gebieden mogelijk blijft.

Later is in de Omgevingsverordening bepaald dat zonneweiden en windmolens in de ganzenrustgebieden zijn uitgesloten, net zoals activiteiten en handelingen die de foerageerfunctie voor ganzen doen afnemen.

Uit de recent afgeronde evaluatie zijn een aantal knelpunten geïdentificeerd. Het oppervlakte betreft 6,5% van het oppervlakte dat potentieel geschikt is voor ganzen binnen de provincie Utrecht. Afgelopen jaar verbleef naar schatting 14% van de brand- en grauwe ganzen in de ganzenrustgebieden en 23% van de kol ganzen. Ganzen trekken dus wel iets meer naar de gebieden toe, maar verblijven er ook grotendeels buiten. Het oppervlakte is nu in totaal 6.272 ha. Om alle naar schatting aanwezige ganzen te kunnen herbergen, zou het oppervlakte 3,96x zo groot moeten zijn (24.837 ha). Vanuit de gunstige referentiewaarden voor trek ganzen, lijkt het erop dat het oppervlakte dat nu is vastgelegd voldoende zou moeten zijn. Het is wenselijk om te kijken naar mogelijkheden voor herbegrenzing, uitbreiding en het flexibeler opstellen van de regels in de Omgevingsverordening om compensatie mogelijk

te maken. Dit vanwege de spreiding van ganzen, de ligging en eigenschappen van de gebieden en de wensen in delen van de huidige gebieden meer hoogwaardige natuur te ontwikkelen of andere activiteiten van groot openbaar belang plaats te kunnen laten vinden. In deze samenhang willen we de gebieden in omvang en locatie opnieuw bepalen en de regels in de OV op bovenstaande afstemmen. Grondgebruikers in deze gebieden komen in aanmerking voor een automatische taxatie van schade en de tegemoetkomingen in schade zijn hoger dan daarbuiten. De tegemoetkoming is 100% (i.p.v. 95%), plus 50 euro per schade hectare en daar bovenop nog eens 16,67 euro per schade hectare die na 1 april is ontstaan in het Nederrijn gebied. Draagvlak binnen bestaande ganzenrustgebieden onder agrariërs is op zich nog aanwezig, maar kent wel zo zijn beperkingen. De aantallen ganzen mogen niet te hoog worden, zodat verslemping niet aanwezig is en gras na de winter wel weer kan herstellen. Ook geeft men aan dat de taxatiemethoden soms niet toereikend zijn (geen referentieperceel aanwezig waar ganzen niet geweest zijn). Ook blijkt uit gegevens van BIJ12 dat binnen de ganzenrustgebieden ongeveer 670 ha aan grond ligt dat in aanmerking komt voor natuurbeheersubsidies. Deze gronden zouden in principe niet in aanmerking mogen komen voor tegemoetkomingen in schades. Deze gronden hebben namelijk primair natuurdoelen en geen agrarische doelen, en de pacht prijs is ook overeenkomstig die doelen (dus vele male lager) vastgesteld. Wij gaan de regels hierop aanpassen (zie ook paragraaf 3.6).

Werkplannen

Om te borgen dat de SvI niet in het geding komt en om concrete gebiedsgerichte beheerafspraken (niet-dodelijk en dodelijk) te maken, stellen de vier ganzenclusters ondersteund door een ganzencoördinator, jaarlijks in september werkplannen op voor de periode 1 november – 30 oktober. Het principe dat gehanteerd wordt is vergelijkbaar met de reewildbeheerplannen. Daarin wordt in elk geval meegenomen of, op basis van zomertellingen (FBE) en watervogeltellingen (Sovon) en vervolgens via vastgestelde rekenmethode of het doden van dieren in de aankomende beheerperiode van een jaar mogelijk

blijft. Een dergelijk controle systeem wordt ook ingebouwd in de vergunningen/ toestemmingsbesluiten. De plannen worden door een ganzencommissie beoordeeld, verbeterd en vastgesteld. De commissie bestaat uit tenminste provincie en de werkorganisatie van de FBE. In de werkplannen willen we als provincie de volgende onderdelen tenminste terug zien:

1. Een benadering van het ecologische systeem in zijn geheel en beheermaatregelen die breder zijn dan het doden van dieren. Denk aan gebruik maken van natuurlijke predatoren, andere habitatinrichting, andere gewasteelt en inzet van innovatieve verjagende middelen tijdens de winterperiode 1 nov. – 1 mei;
2. Een grotere inzet op het afschot van paarvormende en beginnende broedende grauwe ganzenparen;
3. Intensivering van de inzet op nestbeheer in overzichtelijke gebieden;
4. Waar mogelijk blijvende inzet ruivangsten;
5. De Hotspotbenadering voortzetten, dus de focus leggen op daar waar veel ganzen zitten en schade aanwezig is.

Innovatieve niet-dodende maatregelen verankeren in de uitvoering

De provincie zal, via de FBE, de clusters intensiever stimuleren tot het inzetten van preventieve maatregelen, en deze op te nemen in de werkplannen. Hiermee is ervaring opgedaan in verschillende pilots. Uitwerking kan bijvoorbeeld op basis van de gebiedsgerichte aanpak zoals uitgewerkt in het innovatieonderzoek ([Innovaties in Faunabeheer – De Natuurverdubbelers](#)), op basis van de aanpak pilot Eemland en met gebruikmaking van drones ([Gebiedsgerichte ganzen-aanpak \(provincie-utrecht.nl\)](#)). Bij het ganzenbeheer en voor de onderbouwing van de werkplannen is ook behulpzaam dat de registratie van dodende en niet-dodende maatregelen en de tellingen worden verbeterd (zie ook hoofdstuk 3, kopje Stap 2 in Faunabeheer: Schade beperken met niet-dodende maatregelen en hoofdstuk 4 Monitoring).

Zoals beschreven onder het kopje 3.6 nemen de tegemoetkomingen in de schade steeds verder toe. Daarnaast constateren we helaas ook dat uitkering van tegemoetkoming in schade nauwelijks als stimulans werkt om schade te voorkomen met het geweer of om gezamenlijk (innovatief) te werk te gaan met het verjagen van ganzen ter voorkoming van de schade. Daarom intensiveren we het stimuleren van het verjagen van ganzen in de winter naar ganzenrustgebieden. Onder andere door ondersteunend afschot pas toe te staan na (geregistreerde) inzet van preventieve maatregelen en via de inzet van gebiedsgerichte ondersteuning bij gecoördineerde ver- en bejaging. Bovendien zetten we in op het herbegrenzen en waar nodig en mogelijk, het uitbreiden van de ganzenrustgebieden. Daarnaast passen we de regels aan, zodat in speciale situaties (al dan niet tijdelijk) compensatie mogelijk is voor het omvormen van gras in ganzenrustgebieden naar natuur en/of baggerdepots. Op die manier kunnen ganzenrustgebieden verschuiven qua ligging in de tijd, afhankelijk van de behoeftes in het gebied, maar ook op basis van de ecologische behoeftes van ganzen en de minimale ruimte die nodig is om de gunstige staat van instandhouding te waarborgen.

De ruimere mogelijkheden, namelijk ondersteunend afschot buiten de ganzenrustgebieden in de winterperiode, flexibelere regels rondom ganzenrustgebieden en de financiering van gebiedsgerichte innovatieve aanpakken gaan hand in hand met het verlagen van de tegemoetkomingen in schade. Voor zomerschade en voorjaarschade buiten ganzenrustgebied verlagen we de tegemoetkoming van 95% naar 80%. In ganzenrustgebied blijft de huidige regeling van kracht (100% plus 50 euro per schadehectare plus 16,67 per schadehectare voor elke maand waarin na 1 april winterrust geldt en schade is vastgesteld (brand ganzen opvanggebied)). De Afdeling Rechtspraak van de Raad van State heeft geoordeeld dat het verhogen van het eigen risico [redelijk en billijk](#) is.

Ganzenbeheer anders dan ter beperking van gewasschade

Het ganzenbeheer vindt vooral plaats om gewasschade te beperken maar is er ook ter verbetering van de vliegveiligheid.

Een klein deel van de Schiphol-20km-zone ligt in de provincie Utrecht. De provincie Noord-Holland en de FBE Noord-Holland zijn de voortrekkers en de provincie Utrecht en de FBE Zuid-Holland sluiten aan op het Faunabeheerplan Schiphol. Daarnaast zijn er ook diverse claims binnen Natura 2000 beheerplannen en vanuit de Kader Richtlijn Water-plannen om het aantal ganzen te reduceren (grauwe gans) om natuur- en waterkwaliteitsdoelen te kunnen halen. De onderbouwing hiervoor ontbreekt in het huidige faunabeheerplan en deze belangen zijn ook niet opgenomen in de toestemmingsbesluiten. In de komende beheerperiode bepalen we met de betrokken partners of er voldoende aantoonbare redenen zijn om ook op basis van die gronden ganzen te beheren en zo ja, hoe. Het is ook mogelijk dat er nader onderzoek nodig is om te bepalen of ganzen een knelpunt vormen in het behalen van de doelstellingen (zie ook 3.4.5 en hoofdstuk monitoring).

Vergunningen en toestemmingsbesluiten

Voor ganzenbeheer zijn er 19 verschillende ontheffingen, opdrachten en vrijstellingen. Uit het veld komen geluiden dat dit als ingewikkeld wordt ervaren en dat men regelmatig bang is onbewust de regels te overtreden, met mogelijk grote consequenties (verlies jachtakte). Ook de verschillen in regels tussen provincies vindt men lastig. Voor de komende beheerperiode (2025-2030) streven we naar overzichtelijkere en minder toestemmingsbesluiten.

De provincie heeft hier een stimulerende, participerende, realiserende en regulerende rol.

Actiepunten

1. Blijvend op toezien dat monitoring op het gebied van aantallen en schade waar nodig verbetert;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: IPO (taakgroep ganzen), BIJ12, FBE, WBE's, Sovon

2. Opdracht geven om nader te bepalen referentiepunten jaarlijks te laten taxeren om effecten van beheermaatregelen beter te kunnen bepalen;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: BIJ12, LTO, FBE
3. De Faunabeheereenheid vragen in de analyses voor het nieuwe Faunabeheerplan te corrigeren voor het aantal tegemoetkomingsaanvragen en gebruik te maken van verlies in kilogram droge stof i.p.v. gewasprijs, zodat factoren die een mogelijk verband tussen aantallen ganzen en hoeveelheid schade kunnen vertroebelen (meldingsbereidheid toegenomen, gewasprijs toegenomen), uitgesloten worden;
 - Trekker: FBE
4. Samen met de betrokken partners bepalen of er aantoonbare redenen zijn ganzenbeheer uit te voeren in het belang van Natura 2000- en Kader Richtlijn Water-doelstellingen.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE, terreinbeheerders, waterschappen, UPG, Particuliere Gegevens Organisaties (PGO's), Vogelbescherming
5. Eventueel het natuur- en waterkwaliteit belang mee laten nemen in het door de Faunabeheereenheid op te stellen Faunabeheerplan en in de daaraan gekoppelde vergunningsaanvragen.
 - Trekker: FBE
6. Ligging, omvang, regelgeving en taxatiemethoden (waar mogelijk) binnen ganzenrustgebieden herzien
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: LTO, FBE, BIJ12, partijen uit het Utrechtse ganzenakkoord

7. Beter inzicht zien te krijgen in het verband tussen de inzet van afschot/doden in relatie tot schadereductie in de landbouw, en dit ten opzichte van de inzet van niet dodende en verjagende maatregelen en schadereductie in de landbouw.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: IPO, BIJ12, FBE en de daarin vertegenwoordigde partijen
8. Stimuleren van collectief en gecoördineerd ver- en bejagen met ondersteunend afschot eventueel in combinatie met uitvoering via loonwerker
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partners: weidevogelcollectief, groepen boeren, ganzenclusters, WBE's, LTO, BIJ12
9. Nut en noodzaak van maatregelen zoals koppelafschot nadrukkelijker communiceren en nadrukkelijker deel uit te laten maken van de werkplannen van de ganzenclusters.
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partners: WBE's, ganzenclusters
10. In de relevante regels (hetzij de omgevingsverordening, hetzij de vergunningen), altijd de inzet van preventieve middelen en de registratie daarvan voorafgaand aan ondersteunend afschot opnemen.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE, RUD
11. Toestemmingsbesluiten waar mogelijk samenvoegen, verduidelijken en vereenvoudigen;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE, RUD
12. Via de IPO-taakgroep ganzen afstemming over het ganzenbeheer tussen provincies;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE

13. In het totaalpakket van de ganzenafspraken en de hiervoor aangegeven samenhang van ontwikkelingen willen we de ganzenrustgebieden opnieuw in omvang en locatie bepalen en vervolgens via de OV aanwijzen en de regels op de genoemde gewenste ontwikkelingen af te stemmen voor zover ecologisch toelaatbaar.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - betrokken: partners FBE
14. In overleg blijven (zowel provincie als Faunabeheereenheid) met in elk geval de buur-provincies om beleid en toestemmingsbesluiten met elkaar af te stemmen en waar mogelijk te uniformeren. Instappen in het gezamenlijke faunabeheerplan ganzen van vijf provincies.
 - Trekker: Provincie (beleid en toestemmingsbesluiten) en FBE (faunabeheerplan)

3.5.2 Beschermd inheemse hoefdieren

Hoefdieren zijn een verrijking van de natuur. Tegelijk kan bij hoge dichtheden sprake zijn van: overbegrazing, gewasschade, verkeersschade en/of ziektes die overgedragen kunnen worden aan gehouden dieren. Ons beleid is er op gericht om voor alle

mogelijk voorkomende inheemse hoefdieren populaties te beheren (met niet-dodende en dodende maatregelen) en/of niet toe te staan in bepaalde gebieden. Daar waar inheemse hoefdieren zeker voorkomen, bepalen we het beheer samen met de belanghebbenden. Dit kan zijn de inzet van preventieve maatregelen, zoals rasters voor de verkeersveiligheid, rustgebieden creëren en afspraken maken over het te realiseren afschot. Onderstaand beleid zijn onder andere gebaseerd op het Hoefdieradvies opgesteld door de Zoogdiervereniging begin 2022.

Ree

Achtergrond en huidige situatie

Het aantal getelde reeën in Utrecht ligt rond de 3.000 stuks (werkelijke aantallen liggen hoger). Daarvan worden er jaarlijks zo'n 500 geschoten ten behoeve van verkeersveiligheid. Uit cijfers van de Stichting Valwild Utrecht komt naar voren dat het aantal aanrijdingen met reeën sinds 2009 schommelt tussen de 260-360 per jaar. In de afgelopen periode is in het beleid en het Faunabeheerplan als doel gesteld om het aantal aanrijdingen te stabiliseren en liever nog terug te dringen.

Om inzage te krijgen in de achterliggende factoren en problematiek rond aanrijdingen is in 2011 [onderzoek](#) gedaan. Dat onderzoek gaf zicht op de hotspots, plekken waar verhoudingsgewijs vaker aanrijdingen plaatsvinden dan elders. Het onderzoek gaf ook aanbevelingen om het aantal aanrijdingen terug te dringen. Dit kan niet overal en zal afhangen of het om incidentele (maatregelen nauwelijks mogelijk), structurele (diverse maatregelen mogelijk) of tijdelijke hotspot (achterhalen reden belangrijk om vervolgens maatregelen op toe te passen waar mogelijk) aanrijdingen gaat. De aanbevelingen zijn waar mogelijk verwerkt in het [Programma Oversteekbaarheid fauna](#). Hierin staan verkeers- en wegmaatregelen genoemd die aanrijdingen met ree en andere fauna zou moeten verminderen. De reewildcommissies (één per WBE) stellen jaarlijks op basis van dit programma werkplannen op. In de werkplannen dient een combinatie van maatregelen terug te komen: bermbeheer, infrastructurele voorzieningen, wegsnelheid, impact van

recreatie verminderen, afschot, tezamen resulterend in een vermindering van het aantal aanrijdingen. De FBE coördineert de uitvoering van het reeënbeheer en ondersteunt de reewildcommissies. De jaarlijkse werkplannen worden door een aparte commissie beoordeeld en vastgesteld (samenstelling: FBE, UPG, KNJV, SBB en provincie).

Komende beheerperiode (t/m 2030)

Er komt in 2023 een nieuw provinciaal programma waarin in elk geval de maatregelen voor 20 tracés nader aan bod komen. Dit programma loopt parallel aan het [Netwerkperspectief provinciale wegen 2040](#), waarin op een aantal provinciale wegen t/m 2040 de maximumsnelheid verlaagd wordt. De keuze voor deze trajecten, is mede gebaseerd op het voorkomen van aanrijdingen met reeën. Dit zal niet alle aanrijdingen kunnen voorkomen, want bij een hoge intensiteit (dus veel verkeer), vinden ook bij lage snelheden aanrijdingen met reeën plaats. Na de inrichting en afwaardering van wegen naar 60 km/h (N415 en delen van de N224 en N225) kan de politie handhaven op snelheid.

De reewildcommissies houden we intact en we brengen het bestaan hiervan beter onder de aandacht, zodat ook gemeenten de kans krijgen om aan te sluiten. Het format van de werkplannen is wel toe aan verbetering, zodanig dat inzichtelijk wordt dat de concentratie aan maatregelen (dodend en niet-dodend) daar plaatsvindt waar ook de meeste aanrijdingen zijn. Daarnaast willen we jaarlijks deze werkplannen onafhankelijk laten toetsen door een wetenschappelijke instantie, zodat deze onafhankelijk gevalideerd en geoptimaliseerd worden.

De reewildtellingen behouden we en verbeteren we als onderdeel van de input van de werkplannen. De FBE coördineert dit, de WBE's voeren de tellingen uit. De tellingen zijn opgenomen in de Omgevingsverordening als een van de verplichte werkzaamheden van de WBE's. Tellingen geven inzicht in de trend over de jaren, maar geven geen zicht op exacte aantallen. Bijsturen van het afschot wordt gebaseerd op tellingen, maar ook op het waargenomen valwild binnen een

WBE. Neemt die op een bepaalde locatie toe, dan zal, naast de inzet van niet-dodende maatregelen, het toegekende afschot op die locatie ook toenemen. Om dit goed te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk ook die data registratie te verbeteren ten behoeve van analyses en nieuwe werkplannen. Er zijn diverse al bestaande apps die, wellicht met enige aanpassing, toegepast kunnen worden. De provincie zal samen met de FBE en zij op haar beurt weer met de WBE's bezien welke tool hiervoor in de toekomstige beheerperiode het beste toegepast kan worden.

We laten een populatiemodel maken die een mix is van: ecologische (leefwijze, dichtheid en gedrag van het ree, dichtheid in relatie tot behoud van biodiversiteit) en maatschappelijke aspecten (aanrijdingen). In dit model moet ook de factor predatie meegenomen worden, zodat de effecten van vestiging van de wolf op de populatieontwikkeling van het ree hierin verwerkt kan worden. Dit model dient als basis voor de jaarlijks op te stellen werkplannen en bepaalt of en zo ja waar afschot nodig is. Het model kan geoptimaliseerd worden naarmate meer data beschikbaar komt door jaarlijkse input uit de werkplannen en verdiepende onderzoeken naar de effecten van afschot en/of komst van de wolf op het aantal aanrijdingen en biodiversiteit.

Er is nog weinig zicht op de relatie tussen de dichtheid van reeën en effect op biodiversiteit. In de bossenstrategie wordt dit voor de Utrechtse Heuvelrug als mogelijk knelpunt genoemd, omdat hoge dichtheden bosverjonging tegen kunnen gaan. Dit kan weer een negatief effect hebben op de biodiversiteit.

We laten dit onderzoeken en de uitkomsten kunnen het populatiemodel verder te optimaliseren.

Feitelijk is het systeem dat hierboven is beschreven een vorm van adaptief impact management (AIM), maar dan heel praktisch ingestoken. Het AIM is een aanpak dat uit verschillende stappen bestaat en dat ook zo begeleid wordt. De kans is dat een aantal provincies via BIJ12, deze AIM aanpak gaat laten uitvoeren. De provincie Utrecht en de FBE Utrecht sluiten graag aan bij dit initiatief. Het kan een aanpak zijn die zorgt voor een betere onderbouwing van de relatie tussen reeënbeheer en verkeersveiligheid en natuurbelangen. Dit is nodig om toestemmingsbesluiten beter te kunnen onderbouwen.

De provincie is hier stimulerend, participierend, realiserend en regulerend.

Actiepunten

1. We laten een populatiemodel maken waarin diverse factoren, zowel ecologische als maatschappelijke factoren zijn meegenomen en waarmee het beheer jaarlijks kan worden bijgestuurd per WBE-gebied;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE, WBE's, Vereniging het Ree, Zoogdiervereniging

2. We verbeteren samen met de betrokken partners het format van de werkplannen, en de aanpak waarmee die plannen tot stand komen laten wij zo goed mogelijk aansluiten bij het adaptief impact management model;
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partners: WBE's, wetenschappelijke instantie

3. Belang breed samengestelde reewildcommissies die het werkplan opstellen goed communiceren bij de partijen die aangesloten zouden moeten zijn (zoals gemeentes):
 - Trekker: Provincie Utrecht

- Betrokken partners: FBE en de daarin vertegenwoordigde partijen, reewildcommissies
4. We laten de werkplannen toetsen door een onafhankelijke wetenschappelijke instelling;
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partners: wetenschappelijke instantie

 5. Monitoring van het effect van reeën op natuurlijke bosverjonging en biodiversiteit oppakken;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE, TBO's Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, WBE's, UPG

 6. Telprotocol reewildtellingen om trends te kunnen bepalen, conform de omgevingsverordening, verbeteren;
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partners: WBE's

 7. We stappen, in afwachting van IPO/BIJ12 ontwikkelingen op dit punt, eventueel in een gezamenlijke Adaptive Impact Management aanpak.
 - Trekker: BIJ12
 - Betrokken partners: FBE, WBE, terreinbeherende organisaties inclusief UPG, vereniging het Ree, Zoogdiervereniging, Stichting Valwild

Edelhert

Achtergrond en huidige situatie

Al sinds 2012 hanteren we het beleid dat 150 edelherten welkom zijn op de Utrechtse Heuvelrug en de hieraan grenzende uiterwaarden. Lage dichtheden edelherten dragen bij aan de biodiversiteit. De Gelderse Vallei wordt beschouwd als doortrekgebied. Als edelherten op natuurlijke wijze in deze gebieden verschijnen, worden ze gemonitord en worden door middel van flankerend beleid knelpunten weggenomen. Als er sprake is van vestiging, dan zal in het Edelhertenbeheerplan opgenomen moeten worden dat er jaarlijks uitvoeringsplannen worden

opgesteld. De omvang van de populatie moet beperkt blijven. Voor het vestigingsgebied geldt als richtgetal een dichtheid van 2 edelherten per 100 ha en voor het doortrekgebied een dichtheid van 1 edelhert per 100 ha. Het gaat hier om richtgetallen. Het aantal mogelijke edelherten is sterk afhankelijk van de plaatselijke situatie. Buiten de potentiële leefgebieden (Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug en aangrenzende uiterwaarden) zal een nulstand nagestreefd worden zodra de herten arriveren (mits nulstand juridisch overeind blijft).

Op dit moment ontbreekt een goed functionerende verbinding tussen de Veluwe (ca. 90.000 ha) en de Utrechtse Heuvelrug (ca. 15.000 ha) voor edelherten. Daarom worden er nu nauwelijks edelherten waargenomen, diegene die worden waargenomen, verdwijnen ook weer spontaan of blijken doodgereden. We zouden graag actief aan de slag gaan met het realiseren van die verbinding. Provincie Gelderland heeft op dit moment geen ambitie om die verbinding met de Utrechtse Heuvelrug te realiseren.

Derhalve blijft dit dossier stilliggen, totdat ook bij de provincie Gelderland de behoefte is om beide gebieden te verbinden.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

Ook de komende periode hanteren we als leefgebied de Utrechtse Heuvelrug en de hieraan grenzende uiterwaarden

voor Edelherten. De Gelderse Vallei blijven we beschouwen als doortrekgebied. In overleg met de betreffende stakeholders, stellen we een draaiboek op waarin we afspraken maken over het toekomstig beheer van het Edelhert. Adaptief beheer kan daarin als maatwerk aanpak opgenomen worden. In het draaiboek moeten aspecten als verkeersveiligheid en gewasschade gewogen worden met de omvang van de groep edelherten en moeten daarin afspraken terugkomen over beheer en schadebestrijding. Ook monitoring maakt een belangrijk deel uit van het draaiboek, niet alleen van de aantallen, maar ook de aanwezigheid van ziekte-overdragers in de populatie. Evaluatiemomenten moeten ook zijn vastgesteld. Mochten edelherten zich gaan vestigen, dan zullen er concrete doelen worden geformuleerd. Bij het bepalen van de maatregelen die nodig zijn om die doelen te halen, zal rekening gehouden moeten worden met twee scenario's: één zonder aanwezigheid van wolven en één met aanwezigheid van een aantal wolven.

De provincie heeft hierin een realiserende rol.

Actiepunten

1. Draaiboek opstellen waarin aangegeven staat welke stappen er genomen moeten worden indien de eerste edelherten de provincie bereiken.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE, LTO, WBE's, terrein-beherende organisaties, UPG, Vereniging het Edelhert, Stichting Valwild

Damhert

Achtergrond en huidige situatie

Er leeft een populatie damherten van rond de 100 dieren op de Plantage Willem III en Remmerdense Heide. De aansluitende Elster Buitenwaard is ook toegankelijk voor damherten. De eerste meldingen komen uit 2000. Tot en met 2012 is de populatie gestaag gegroeid. Vanaf 2013 vindt afschot plaats om de populatie op een beheersbaar niveau te houden.

Dit geschiedt via het Faunabeheerplan, de daaraan gekoppelde afschotvergunning en een jaarlijks opgesteld werkplan. De dichtheid is zo gekozen dat overbegrazing niet plaatsvindt en de damherten bijdragen aan de lokale biodiversiteit. Ook is bij deze dichtheid het aantal aanrijdingen zeer beperkt. Het huidige beleidskader ondersteunt het voorkomen van 80 dieren op de Plantage Willem III en Remmerdense Heide. Daarbuiten hanteren we een nulstand. De aanwezigheid van damherten verkleint namelijk de kans op vestiging van edelherten. Edelherten hebben de voorkeur vanwege lagere risico's ten aanzien van het beheer en de verkeersveiligheid. Uit het hoefdieradvies dat de provincie Utrecht eind 2022 heeft laten opstellen blijkt dat de eerder gemaakte beleidskeuzes nog steeds valide zijn. Wel voegt men de Elster Buitenwaard als leefgebied toe. De dieren leven hier immers al en er is weinig risico dat van daaruit damherten zich elders vestigen in de provincie, omdat het gebied redelijk begrensd is door wegen en water.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

Komende beheerperiode geen wijzigingen, tenzij Utrechts Landschap met een onderbouwd verzoek hiertoe komt. Dan wordt bepaald of het beheer herzien moet worden. Een doorgroei naar 100 damherten vanwege de uitbreiding van het leefgebied met de Elster Buitenwaard behoort tot de mogelijkheden. Als de uitspraak van de Raad van State inzake wild zwijn hier aanleiding toe geeft, zou dit kunnen betekenen dat het damhertenbeleid ook moet worden aangepast.

De provincie heeft hier een stimulerende en regulerende rol.

Actiepunten

1. In overleg met terreinbeheerder het format voor het jaarlijkse werkplan aanpassen, vergelijkbaar met reeënwerkplan;
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partner: Utrechts Landschap, Stichting Valwild

2. Gegevens blijven verzamelen, zodat voor zowel het populatiebeheer in het leefgebied, als voor de nulstand daarbuiten een gedegen grondslag is. Het hoefdieradvies provincie Utrecht 2022 kan hiervoor als basis dienen;
 - Trekker: FBE
 - Betrokken partners: Utrechts Landschap, Stichting Valwild

Wild zwijn

Achtergrond en huidige situatie

Het huidige beleid is erop gericht te voorkomen dat er in de provincie vrij levende groepen wilde zwijnen zullen komen. Dit omdat het merendeel van de grondgebruikers de komst van wilde zwijnen te risicovol achten. De rechtbank Midden Nederland heeft geoordeeld dat dit beleid onvoldoende is onderbouwd. Niet aannemelijk is gemaakt dat zelfs lage dichtheden wilde zwijnen niet beheersbaar zijn en zullen gaan zorgen voor onacceptabele schade en risico's.

De provincie is hierop in hoger beroep gegaan en is in afwachting van de uitspraak van de Raad van State. Dit kan nog zeker een jaar op zich laten wachten.

De afgelopen jaren worden wilde zwijnen sporadisch waargenomen. Sinds 2012 zijn op basis van ontheffingen 6 wilde zwijnen geschoten. Men vermoedt dat het in alle gevallen is gegaan om ontsnapte of vrijgelaten dieren.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

Op dit moment mogen wilde zwijnen niet geschoten worden. Het is mogelijk dat wilde zwijnen zich nu gaan vestigen.

Het hangt af van de uitspraak van de Raad van State of die populatie dan naar nul gereduceerd mag worden in de nieuwe beheerperiode.

Als de uitspraak van de Raad van State betekent dat de nulstand niet houdbaar is, dan zullen we lage dichtheden toestaan op de Utrechtse Heuvelrug en in de Gelderse Vallei. Bij lage dichtheden blijven gewasschade, verkeersschade en veterinaire risico's beperkt. In geval van vestiging formuleren we concrete doelen. Bij het bepalen van de maatregelen die nodig zijn om doelen te halen, zal rekening gehouden moeten worden met twee scenario's: één zonder aanwezigheid van wolven en één met aanwezigheid van een aantal wolven. Ook hiervoor zullen we een populatiemodel laten opstellen, waarmee jaarlijks bepaald kan worden hoeveel afschot nodig is (zie ook onder ree) en waarin de (mogelijke) effecten van predatie in meegenomen zijn. In dit scenario zullen we ook voorbereid moeten zijn op een eventuele uitbraak van ziektes die voor de varkenshouderijen een gevaar met zich meebrengen. Dierziekteterisico's beperken in de veehouderij is primair een taak voor het ministerie van LNV. Dit ministerie heeft hiervoor (met name gericht op een uitbraak

van Afrikaanse varkenspest – AVP) een overleg ingericht tussen het ministerie, provincies waar wilde zwijnen voorkomen, POV en terreinbeheerders (Taskforce preventie, Kamerbrief update Afrikaanse varkenspest en Diergezondheidsverordening | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl). In geval wilde zwijnen zich gaan vestigen binnen de provincie Utrecht, dan sluiten wij aan bij dit overleg en volgen wij de daarin afgesproken acties op.

De provincie is hier: regulerend, realiserend, participierend en stimulerend.

Actiepunten

1. Eventueel het nulstandbeleid aanpassen mocht de Raad van State dit beleid niet voldoende onderbouwd vinden.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE Utrecht en de daarin vertegenwoordigde partijen, inclusief WBE's, Producentorganisatie Varkenshouderij (POV), Zoogdiervereniging, FBE Gelderland, provincie Gelderland
2. Als 1. het geval is, en wilde zwijnen gaan zich vestigen in de provincie Utrecht, dan geven we de FBE opdracht het beheer, samen met de stakeholders, vorm te gaan geven door in eerste instantie hierop een supplement voor het Faunabeheerplan op te stellen.
 - Trekker: FBE Utrecht
 - Betrokken partners: LTO, POV, WBE's, terreinbeherende organisaties, UPG, Zoogdiervereniging, wetenschappelijke instantie
3. Als 1. Het geval is, en wilde zwijnen gaan zich vestigen in de provincie Utrecht, dan sluiten wij aan bij de door het ministerie van LNV opgericht Taskforce preventie (om een uitbraak van AVP proberen te voorkomen).
 - Trekker: ministerie van LNV

Wolven

Achtergrond en huidige situatie

Wolven hebben een toegevoegde waarde voor de natuur. De wolf kwam van nature in Nederland voor, maar is door intensieve bejaging een tijd lang verdwenen uit ons land. De strikte Europese bescherming heeft ervoor gezorgd dat de soort zich heeft weten te herstellen. Dieren kunnen alleen onder zeer strikte voorwaarden gedood worden. De grootste bedreiging voor de soort is op dit moment het verkeer.

Met het herstel keerden ook conflicten tussen mensen en wolven terug. Het voornaamste conflict is dat wolven vee als prooi gebruiken. Zeer sporadisch zijn confrontaties tussen wolven en honden en wolven en mensen voorgekomen.

Op dit moment baseren wij onze uitgangspunten met betrekking tot de wolf op het door provincies opgestelde [wolvenplan](#) uit 2019. Samenleven met wolven staat daarin centraal. In het provinciale plan staan maatregelen die provincies kunnen en/of moeten nemen, waarmee conflicten gemitigeerd kunnen worden, zoals het tegemoetkomen van schade en het ondersteunen van de inzet van preventieve maatregelen (wolf-werende rasters). Monitoring van de verspreiding van en schades door de wolf is ondergebracht bij BIJ12. De wolf wordt regelmatig waargenomen in de provincie Utrecht en het aantal slachtoffers onder vee neemt toe (1 schaap in 2018, 1 in 2022 en op het moment van schrijven zijn er 3 bevestigde aanvallen geweest, waarbij in totaal 7 schapen gedood zijn, en 5 meldingen van mogelijke aanvallen door een wolf met in totaal 27 slachtoffers – voor deze meldingen moet nog bevestigd worden of de wolf hier de veroorzaker is). Daarom is het logisch om nu nader beleid te stellen voor preventieve maatregelen. Tegemoetkoming in schade is reeds opgenomen in de provinciale regels.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

In april 2023 hebben de gezamenlijke provincies een [addendum](#) op het huidige wolvenplan vastgesteld. In 2024 is het voor-nemen om een nieuw interprovinciaal wolvenplan vast te

stellen. Het gevolg is dat we aanpassingen in ons huidige uitvoeringskader moeten doorvoeren. Voor het addendum weten we nu al wat die aanpassingen zullen zijn. Voor het nieuwe interprovinciale wolvenplan zullen we nog moeten afwachten wat de aanpassingen zullen worden.

Het addendum betreft ruimte voor het stimuleren van maatregelen die ingezet kunnen worden om vee te beschermen tegen wolven (permanente en verplaatsbare rasters). Daarnaast is in het addendum meer ruimte opgenomen voor tegemoetkomingen in schade. Ook zijn twee interventierichtlijnen geactualiseerd. Een richt zich op probleemsituaties en probleemwolven (interacties mens-wolf en hond-wolf) en de ander op melding van een aangetroffen (aangereden) dode of gewonde wolf (of goudjakhals).

Wij zijn voornemens gefaseerd en alleen tijdelijk (3 jaar na vestiging) preventieve maatregelen om vee te beschermen tegen wolvenaanvallen te stimuleren. In principe is de dierhouder zelf wettelijk verantwoordelijk voor het beschermen van zijn/haar dieren tegen roofdieren (dit volgt uit het Besluit houders van dieren). Alleen is de wolf een nieuw element in het landelijk gebied, die grotere prooien pakt ten opzichte van de bestaande

roofdieren. Provincies ondersteunen daarom de houders van hoefdieren door hen tegemoet te komen in de kosten die gepaard gaan bij goede bescherming tegen roofdieren. Nu al heeft de provincie vijf verplaatsbare rasters onder voorwaarden ter uitleen en te verkrijgen via de FBE. Daarnaast werken wij aan een subsidieregeling, die bijdraagt in de aanschaf van preventieve maatregelen. De voorwaarden stellen wij op basis van de IPO- en BIJ12-normen.

In het addendum is voorzien in verruiming van de tegemoetkomingsregels door ruimte te bieden om bij meer soorten dan schapen en geiten schade uit te keren. Naast bedrijfsmatig gehouden vee en hobbymatig gehouden schapen en geiten, zullen onder voorwaarden ook andere hobbymatig gehouden hoefdieren in aanmerking komen voor een tegemoetkoming. Dit geldt ook voor bedrijfsmatig gehouden kuddebeschermings- en hoedhonden. Wij zullen daar waar wij willen aansluiten bij die verruiming, de aanpassingen verwerken in onze tegemoetkomingsregels.

Als daar behoefte aan is, kan de provincie een wolvencommissie in het leven roepen. Dit kan bijvoorbeeld nodig zijn als wolvenkwesties zich met regelmaat voordoen, omdat de wolf meer frequent aanwezig is. Deze commissie kan regionale problemen bespreken en mogelijk oplossen en kan gevraagd en ongevraagd advies geven aan de provincie. De wolvencommissie kan ook een rol vervullen om dierhouders te informeren over en te betrekken bij het inzetten van schadepreventiemiddelen. Vergelijkbare commissies zijn al aanwezig in acht andere provincies.

De interventies die mogelijk zijn om conflicten tussen wolf en mens, wolf en vee en wolf en hond te mitigeren en die opgenomen zijn in het Interprovinciale wolvenplan zullen in regels verankerd worden. Er zal een protocol aangereden wolf / goudjakhals voor de Utrechtse situatie worden opgesteld.

Schades veroorzaakt door de Goudjakhals (een dier dat soms opduikt in Nederland) zullen op eenzelfde manier afgehandeld

worden als voor wolven. Formeel moet het Ministerie van LNV deze soort eerst toevoegen aan de soorten genoemd in artikel 11.54 Bkl. Als vaststaat dat de schade is toe te wijzen aan een goudjakhals, kunnen we bij wijze van uitzondering in dergelijke individuele schadegevallen een tegemoet in de kosten verstrekken.

Om de komst van de wolf en het samenleven daarmee onder de aandacht te brengen bij de inwoners van de provincie zal de provincie daarover communiceren, met haar partnerorganisaties.

De provincie Utrecht is hierin stimulerend, participierend, realiserend en regulerend.

Actiepunten

1. Tegemoetkomingsregels actualiseren en financiële middelen ramen, zie 3.6;
2. Eventueel interventies in regels verankeren;
 - Trekker: provincie Utrecht
3. Communicatie en educatie rond wolven opzetten;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: LTO, natuurorganisaties en terreinbeheerders, UPG, gemeentes, Zoogdiervereniging
4. Mogelijk een Utrechtse wolvencommissie instellen;
 - Trekker: provincie Utrecht
 - Betrokken partners: LTO, terreineigenaren en gemeenten
5. Ministerie van LNV aansporen de goudjakhals op te nemen in de wet, zodat tegemoetkomingen in schades gerealiseerd kunnen worden.
 - Trekker: IPO
 - Betrokken partners: ministerie van LNV

3.5.3 Overige predatoren: staat van instandhouding en weidevogelbescherming

De provincie streeft in de basis naar een natuur waarin zowel prooien als predatoren kunnen overleven. Een robuust natuurlijk systeem bestaat uit beiden. Dit geldt ook voor het agrarisch gebied. De praktijk is weerbarstiger. Een deel van het agrarisch gebied is aangewezen als weidevogelkerngebied. In deze gebieden worden via diverse beheermaatregelen weidevogels beschermd, waardoor de weidevogelpopulatie redelijk gestabiliseerd lijkt. De gebieden zijn niet robuust genoeg zijn om bestand te zijn tegen predatie. Het gaat dan met name om de vos, kleine marterachtigen, ooievaars, roofvogels, bruine ratten, egels en verwilderde katten. Hieronder bespreken wij de (on)mogelijkheid van predatiebeheer in relatie tot weidevogelbescherming. Met uitzondering van de verwilderde kat, die komt aan bod in hoofdstuk 3, kopje Niet beschermde soorten.

Achtergrond en huidige situatie

Tot in de jaren '60 mochten veel predatoren met allerlei middelen (gif, klemmen, afschot) gedood worden. Daarna bleef bestrijding van onder andere de vos mogelijk, maar werden toegestane middelen ingeperkt. Dit betekende een gestage opmars van de vos naar vrijwel heel Nederland. De steenmarter laat een vergelijkbaar patroon zien. Maar niet alle predatoren hebben hiervan geprofiteerd. Voor andere kleine marterachtigen (hermelijn, bunzing, wezel) geldt een sterke achteruitgang. Hermelijn en bunzing zijn als kwetsbaar en de wezel als gevoelig geklasseerd op de Rode Lijst. Ook egels gaan in aantal achteruit, maar deze staat nog niet op de Rode Lijst.

Vossen werden tot voor kort onder de landelijke vrijstelling en met een provinciale vergunning afgeschoten met als doel weidevogels te beschermen. De rechtbank Midden-Nederland heeft in februari 2022 geoordeeld dat onvoldoende aantoonbaar is dat vossen schade veroorzaken en als dit wel aantoonbaar is, dat afschot dan bijdraagt aan de bescherming van weidevogels. Tegen deze uitspraak zijn we in hoger beroep gegaan. Onduidelijk is wanneer deze zaak door de Raad van State wordt

behandeld. Gezien de looptijd van andere faunabeheerzaken (oplopend tot 5 jaar!) kan de uitspraak nog wel een jaar of langer op zich laten wachten (proces loopt sinds 2020). Tussentijds hebben we een nieuwe beslissing op het eerdere bezwaar genomen, op basis van aanvullende data. Of die beslissing overeind blijft, is nog afwachten.

Ook de meeste overige potentiële weidevogelpredatoren zijn beschermd in de provincie Utrecht (uitzondering is de bruine rat, grondgebruikers mogen deze dieren op eigen grond vangen en doden, mits gebruik gemaakt van toegestane middelen en rekening houdend met de algemene zorgplicht om onnodig lijden te voorkomen). Vanwege onvoldoende data is de trend voor een deel van die soorten onzeker. Het gaat dan in elk geval om de egel, wezel, hermelijn en bunzing. Deze soorten komen terug onder het hoofdstuk monitoring voor actieve en passieve soortenbescherming.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

In de komende periode streven we ernaar habitatbeheer en onderzoek en uitvoering op het gebied van weidevogelbeheer beter te verbinden met het faunabeheer. Ook willen we beter zicht krijgen op de staat van instandhouding van onder andere vossen en marterachtigen.

Er is namelijk te weinig bekend over de impact van predatie door marterachtigen en vogels op weidevogelbroedsucces. Als predatoren zelf in ongunstige staat van instandhouding verkeren en weidevogels opeten, dan is er een dilemma. In beginsel is het niet mogelijk vergunning te verlenen voor het doden van predatoren, die zelf in een ongunstige SVI verkeren.

Weidevogels en hun broedsucces worden gemonitord. Ook het effect van predatoren op weidevogelbroedsucces wordt in zekere mate gemonitord. Er is ook beperkt onderzoek naar het effect van predatiebeheer op de bescherming van weidevogels.

Binnen de provincie zijn weidevogelkerngebieden aangewezen en is het Aanvalsplan Grutto omarmd. Plaatselijk worden

niet-dodende maatregelen, elektrische rasters, ingezet om weidevogels te beschermen tegen grondpredatoren. Agrarische collectieven kunnen deze via een subsidieregeling aanschaffen. We bezien of de inzet van vossenrasters uitgebreid kan worden in weidevogelkerngebieden. Als dat het geval is, ondersteunen we de aanschaf en inzet van die middelen via agrarische natuurbeheersubsidies. Mocht aannemelijk gemaakt worden dat vossenrasters ook buiten weidevogelkerngebieden bij kunnen dragen aan weidevogelbescherming, dan gaan we na of de aanschaf en inzet gefinancierd kan worden uit een 'preventie-budget' via het ANLB stelsel.

Wij brengen partijen die binnen de provincie betrokken zijn bij het weidevogelbeheer en het faunabeheer dichter bij elkaar voor gegevensuitwisseling en voor het oplossen van kennisgaten. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van al aanwezige kennis. Ook gaan we in gesprek met betrokken partijen over het monitoren van marterachtigen. Allereerst om beter inzicht te krijgen in de staat van instandhouding. Want hoewel marterachtigen wellicht weidevogel-broedsucces negatief beïnvloeden verkeren tegelijk drie marterachtigen niet in een gunstige staat van instandhouding.

In IPO-verband blijven we nauw betrokken bij landelijke ontwikkelingen op het gebied van predatiebeheer, weidevogelbescherming en de potentiële stelselwijziging van de landelijke vrijstellingslijst.

De provincie stimuleert, participeert en realiseert.

Actiepunten

1. We nemen het initiatief om habitatbeheer en onderzoek en uitvoering op het gebied van weidevogelbeheer beter te verbinden met het faunabeheer;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE, weidevogelcollectieven

2. We zetten de monitoring van kleine marterachtigen, steenmarter en egel in gang;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: Zoogdiervereniging
3. We verkennen de behoefte aan, en mogelijkheid tot, uitbreiding van vossenrasters in weidevogelkerngebieden en daarbuiten.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: Weidevogelcollectieven

Bevers

Achtergrond en huidige situatie

De bever verblijft al sinds 1999 in steeds grotere aantallen in de Blauwe Kamer. De verwachting is dat die groei nog doorgaat tot zeker 2030. Voor de bever is er geen beleid. Via onderhavig programma formaliseren we wel recente stappen die genomen zijn in de uitvoering. De bever speelt een sleutelrol in natuurlijke processen. Op aandringen van de waterschappen is wel één en ander in gang gezet aan beheermaatregelen, omdat de toename van de aantallen bevers ook gepaard gaat met problemen. Door bevers gegraven gangen en holen in waterkeringen en onder wegen kunnen grote en ernstige gevolgen hebben voor de openbare veiligheid. Door de bever aangelegde dammen kunnen schade veroorzaken aan de flora en fauna.

De problemen zijn onderkend en daarom is in het fauna-beheerplan 2019-2025 de bever opgenomen. In 2020 is het daarbij behorende beverprotocol vastgesteld, waarin de rollen en taakverdeling en maatregelen zijn opgenomen ([De bever en het beverprotocol - HDSR](#)). Op basis daarvan is in 2021 een vergunning afgegeven waarmee, na het doorlopen van een escalatieladder, bevernesten mogen worden verstoord bij herstelwerkzaamheden aan waterkeringen in het kader van waterveiligheid. Bij gebruik van de vergunning is melding daarvan bij de FBE (in het FaunaRegistratieSysteem) vereist. Tot op heden is er één melding vanuit de waterschappen geweest.

Uit gesprekken met waterschappen blijkt dat schade veroorzaakt door bevers niet structureel wordt geregistreerd en dat de kosten die daarmee gemoeid zijn niet inzichtelijk zijn. Via de Unie van Waterschappen wordt hier landelijk wel naar gestreefd. Ook vindt er geen monitoring plaats van bevers. Er is dus geen goed schadedossier en dit kan het afgeven van vergunningen in de weg zitten.

In de afgelopen periode is er geen beverschade aan gewassen waargenomen. Mocht er sprake van zijn dan gelden de bestaande (en toekomstige) beleidsregels voor tegemoetkomingen.

Kennisdeling vindt nu landelijk plaats via het Kenniscentrum Bever, een initiatief van het STOWA, Rijkswaterstaat, ProRail, Unie van Waterschappen, Interprovinciaal Overleg en de Zoogdiervereniging. Naast dit landelijke platform, wordt via de IPO-werkgroep natuurwetgeving en in samenwerking met het ministerie van LNV (trekker), gewerkt aan landelijke uitgangspunten voor het beheer van bevers (en ook dassen). Daarbij zijn ook belangrijke landelijke stakeholders betrokken, zoals ProRail.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

De bever heeft een sleutelrol in de natuur door te zorgen voor het natuurlijk onderhoud van oevers en het in toom houden van boomgroei. Desalniettemin kunnen bevers daarnaast

ook serieuze schade veroorzaken aan waterkeringen en de infrastructuur en daarmee de openbare veiligheid in het geding brengen. Waterschappen moeten zorgdragen voor een betere dossier opbouw. Alleen dan is er kans dat op basis van het beverprotocol, opnieuw een vergunning verleend kan worden aan de FBE om bevers te laten verjagen en verblijfs- en voortplantingsplaatsen te kunnen laten verwijderen. We nemen dan ook de regie in het organiseren van een overlegstructuur. Inhoudelijk deskundigen en betrokken partijen kunnen dan met elkaar in gesprek gaan en afspraken maken over aanpak en monitoring (bevers, beverschade, risico's en schade). Als er signalen komen over schade door bevers aan de natuur dan moeten op dat moment ook de natuurterreinbeheerders worden betrokken.

Het beverprotocol en de daarbij behorende vergunning ziet toe op situaties waar waterschappen verantwoordelijk voor zijn. Het verstoren van voortplantings- of rustplaatsen van de bever kan soms ook nodig zijn in het belang van infrastructurele veiligheid. Daarvoor kunnen dezelfde uitgangspunten gehanteerd worden als voor het ingrijpen in het belang van waterveiligheid.

In IPO verband zijn we betrokken bij het proces waarin landelijke uitgangspunten voor het bever- en later ook dassenbeheer worden vastgelegd, inclusief afspraken over de governance.

De rol van de provincie is hier stimuleren, participeren en reguleren.

Actiepunten (voor zover eerder niet genoemd)

1. We nemen de regie in het organiseren van een overlegstructuur bevers;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: waterschappen, Rijkswaterstaat, Zoogdiervereniging, ProRail
2. Beoordelen we of het via vergunningen kunnen verstoren van voortplantings- en rustverblijven

uitgebreid moet/kan worden naar weg- en railinfrastructuur;

- Trekker: FBE
- Partners: ProRail, Rijkswaterstaat

Dassen

Achtergrond en huidige situatie

Dassen komen veelvuldig voor in de provincie, maar hoe het er precies voor staat met de populatie is niet bekend. Sinds de jaren '80 is flink ingezet op de bescherming van het dier met positief resultaat. Verkeer vormt de grootste bedreiging voor dassen. Daarnaast komen dassen, die in groepen rondom een burcht leven, in de knel bij ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. Dassen hebben een positief effect op de biodiversiteit en wij blijven de das dan ook beschermen. Via het [Programma Oversteekbaarheid fauna](#) zien we aanrijdingen zoveel mogelijk te voorkomen. Bij ruimtelijke ontwikkeling zal altijd gecompenseerd of gemitigeerd moeten worden als dassen in het gebied leven. Om schade aan gewassen te mitigeren werken we met dassenovereenkomsten. Op dit moment zijn er 10 overeenkomsten gesloten (t/m 2025). Agrariërs die geen overeenkomst afsluiten kunnen bij schade op de gebruikelijke manier een tegemoetkoming aanvragen.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

We blijven inzetten op voorzieningen voor een veilige oversteekbaarheid voor dassen en tegemoetkomingen in schades blijven bestaan. In samenwerking met BIJ12 wordt aan de hand van evaluaties bepaald of er gewerkt blijft worden met dassenovereenkomsten. Het is noodzakelijk om meer inzicht te verkrijgen in de verspreiding en trend van dassen om toestemmingsbesluiten voor ruimtelijke ontwikkelingsprojecten af te kunnen geven. Deze monitoring pakken we op (zie hoofdstuk 4).

De provincie realiseert en reguleert.

Actiepunten

1. In 2025 de dassenovereenkomsten evalueren en stopzetten of continueren;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: BIJ12, LTO
2. Dassenmonitoring verbeteren, SvI in kaart brengen;
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: Zoogdierverseniging

3.5.4 Niet beschermde soorten

Onder niet beschermde dieren vallen (invasieve) exoten en verwilderde dieren. Deze dieren zijn weliswaar niet beschermd onder de Omgevingswet, maar dat wil niet zeggen dat deze dieren zonder meer gedood mogen worden. In iedere situatie geldt artikel 2.1 Wet dieren. In het Beleidskader Wet natuurbescherming zijn regels voor exoten (Nijlgans en rosse stekelstaart) en verwilderde dieren (soepgans, verwilderde duif en verwilderde kat) opgenomen. Hieronder gaan we dieper in op de Nijlgans, boerengans en op de verwilderde kat.

Nijlgans en boerengans

Achtergrond en huidige situatie

Voor Nijlgans (invasieve exoot) en boerengans (verwilderde diersoort) is ons huidige doel een minimale stand. Allebei de soorten lijken stabiel (schommelingen tussen jaren, maar geen significante daling). Er is geen goede schadehistorie, want er is geen sprake van tegemoetkomingen. Afschot van de Nijlgans in ganzenrustgebieden is problematisch: grote groepen, naast beschermde ganzen.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

Vanuit ons [Uitvoeringsprogramma Invasieve exoten Utrecht 2022-2026](#) willen we sturen op de beheersing van deze soorten, waaronder de Nijlgans. Dit kan onder andere door het instellen van een professioneel Nijlganzenbeheerteam zo mogelijk via de FBE. Boerengansen kunnen daarin mogelijk meegenomen worden.

Verwilderde kat

Achtergrond en huidige situatie

In het Beleidskader Wet natuurbescherming staat dat de verwilderde kat is opgenomen in een provinciale opdracht waarin aangewezen personen of categorieën van personen het aantal verwilderde dieren mogen beperken (via afschot). Op 11 november 2020 hebben Provinciale Staten een motie (105a) aangenomen waarin opgeroepen wordt te stoppen met het afschieten van verwilderde katten. Dit heeft geleid tot een besluit waardoor afschot sinds 2 april 2021 niet meer is toegestaan. Dit moet nog structureel verankerd worden in het beleid.

Inmiddels wordt een alternatieve werkwijze uitgevoerd: TNR-C (Trap Neuter-Return/Relocate – Care). Het vangen is gestart in mei 2022, de voorbereidingen zijn begonnen eind 2021 nadat de FBE akkoord ging met de coördinerende rol. De intentie is om bij slagen van deze aanpak deze methode structureel te handhaven als uitvoeringsmaatregel.

Komende beheerperiode (t/m 2030)

De afschotmaatregelen uit het Beleidskader Wet natuurbescherming voor verwilderde katten komen te vervallen. De werkwijze voor de komende periode zal afhangen van de resultaten uit de pilot, die tot en met mei 2025 loopt. Eind 2025 komen we Utrecht met een evaluatie en een voorstel voor de toekomst.

De provincie treedt hier op als realisator (PvA) en stimulator (subsidieverstrekker voor de uitvoering van het project door de FBE).

Actiepunt

1. Op basis van de resultaten van de pilot (evaluatie in 2025) komen we tijdig met een voorstel voor de eventuele aanpak verwilderde kat na mei 2025, die vervolgens door de FBE uitgevoerd wordt.

- a. Provincie Utrecht
- b. Betrokken partners: FBE, Stichting Zwerfkatten Nederland, WBE's, DierenLot, Dierenbescherming

3.6 Beleid tegemoetkomingen in schade

Op grond van artikel 15.53 van de Omgevingswet verlenen wij in voorkomende gevallen tegemoetkomingen in de schade aangericht door van nature in het wild levende beschermde inheemse soorten vallend onder de Vogel- en Habitatrictlijn. De tegemoetkoming wordt naar billijkheid bepaald. De schade die hier wordt bedoeld vloeit goeddeels voort uit beperkingen die de wettelijke regeling voor de bescherming van (schade toebrengende) soorten zelf met zich brengt.

Op 1 januari 2012, als onderdeel van het Bestuursakkoord natuur tussen IPO en Rijk, zijn de provincies verantwoordelijk voor het voormalige faunafonds. De provincies hebben afgesproken het faunaschadebeleid zoveel mogelijk af te stemmen, waarmee binnen dit beleid uniformiteit en rechtsgelijkheid over heel Nederland wordt nagestreefd. Hiervoor zijn landelijke afgesproken model-beleidsregels opgesteld en door iedere provincie afzonderlijk vastgesteld bij de invoering van de Wet natuurbescherming op 1 januari 2017. Hierdoor is er geen volledige beleidsvrijheid. Dit om te voorkomen dat provincies in gerechtelijke procedures tegen elkaar worden uitgespeeld. Beleidsdifferentiatie tussen de provincies is binnen grenzen wel mogelijk. Voorbeelden zijn het behandelbedrag (leges voor de afwikkeling van de aanvraag om schade) en de hoogte van het eigen risico (het deel van de schade dat voor rekening van de ondernemer blijft).

Uitgangspunt van het beleid is dat de bescherming van eigendommen tegen schade door in het wild levende dieren primair de verantwoordelijkheid van de ondernemer zelf is. De wet maakt alleen mogelijk om te compenseren voor schade

die redelijkerwijs niet of niet geheel voor rekening van de ondernemer behoort te blijven. In de beleidsregels zijn bepaalde omstandigheden en situaties omschreven waarin geen beroep op een tegemoetkoming kan worden gedaan. Wij hanteren als hoofdregel dat de aanwezigheid van inheemse wilde diersoorten als een normale omgevingsfactor moet worden beschouwd. Hiermee moet de ondernemer rekening houden. Hij blijft dan ook primair verantwoordelijk voor de schade en de preventie daarvan.

Bij de overname van de zogenaamde openeinderegeling van het Faunafonds hebben de provincies maatregelen afgesproken om de schade-uitkeringen te kunnen beheersen. Een groot deel van de maatregelen zijn ondertussen door gerechtelijke uitspraken of politieke overwegingen teruggedraaid. Resteren het behandelbedrag van € 300,- dat door een politieke keuze is omgezet in een statiegeldregeling, waardoor gemiddeld jaarlijks €100.000,- weer wordt teruggegeven aan de aanvragers. En verder is het afbouwen van de vogelschade aan zacht fruit en pit- en steenvruchten tot € 0,- mislukt. 60% van de schade is redelijk en billijk volgens de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State. Het eigen risico is daarmee landelijk voor zacht fruit en vogelschade verhoogd tot 40%.

De provincies hebben hun werkorganisatie BIJ12 gemandateerd om tegemoetkomingen in faunaschade te verlenen, inclusief het instellen van een bezwaarschriftencommissie faunaschade BIJ12, het mandaat om te beslissen op bezwaar en het heffen van de retributie en de uitvoering van de vergoedingsregeling ganzenrustgebieden provincie Utrecht 2015. Een landelijke uitvoering met één loket en gebundelde kennis is efficiënt en effectief.

Met betrekking tot het faunaschadebeleid zijn er verschillende beleidsontwikkelingen:

1. De set model-beleidsregels die bij de invoering Wet natuurbescherming in 2017 door de provincies zijn vastgesteld

is recent in IPO-verband geactualiseerd en gereed voor vaststelling bij een eerste wijziging van de Bnl. Het is in hoofdzaak een beleidsneutrale omzetting, maar er zijn enkele wijzigingen:

- Bij schadebestrijding op overjarig grasland zal ook aantoonbaar (geregistreerd) moeten worden op de inzet van twee preventieve maatregelen om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming. Dit met het oog op het noodzakelijk registreren van de inzet van preventieve methoden.
- Verder gaat het eigen risico waar dit nu 5% is voor schade omhoog naar 20%. Een verhoging met 15%. De Afdeling Rechtspraak van de Raad van State heeft geoordeeld dat het verhogen van het eigen risico redelijk en billijk is. Eerder is uitgesproken dat een eigen risico van 40% bij fruitschade ook **redelijk en billijk** is. Omdat we zien dat steeds vaker soorten niet meer kunnen worden beheerd door het (tijdelijk) niet meer gemotiveerd kunnen aanvragen van een ontheffing door de FBE om uiteenlopende redenen, willen we de vrijgekomen middelen gebruiken om de inzet van preventieve methoden om schade te voorkomen te stimuleren.

Verder hebben we de regels met betrekking tot wolven en goudjakhals schade aangepast. De acceptatieregeling met betrekking tot een mogelijke komst van het edelhert blijft ongewijzigd (artikelen 3.6, lid 3c en 3.8 van de geldende beleidsregels).

- De laatste jaren is het landelijke beeld dat de schade-uitkeringen flink oplopen. Dit bedrag bestaat uit vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschadebeleid (tegenoetkomingen faunaschade,

edelherten- en ganzenregeling en dassenovereenkomsten). Hieronder vallen ook de taxatiekosten, die worden gemaakt om de hoogte van de faunaschade vast te stellen. Net zoals de legesinkomsten en de teruggegeven leges (statiegeldregeling). De kosten zijn onder andere afhankelijk van het faunaschadebeleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs. De laatste jaren is vooral de gewasprijs in kg droge stof op de wereldmarkt de opstuwende factor van de schade-uitkeringen. Daar hebben de provincies weinig in-

vloed op. Voor onze provincie is wel opvallend dat het aantal aanvragen jaarlijks nog behoorlijk toeneemt. Waarschijnlijk door de nieuwe gebruikersvriendelijkere aanvraagapplicatie van BIJ12.

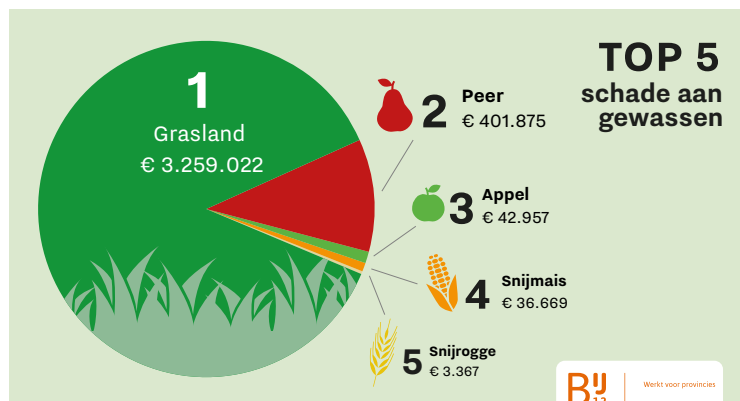
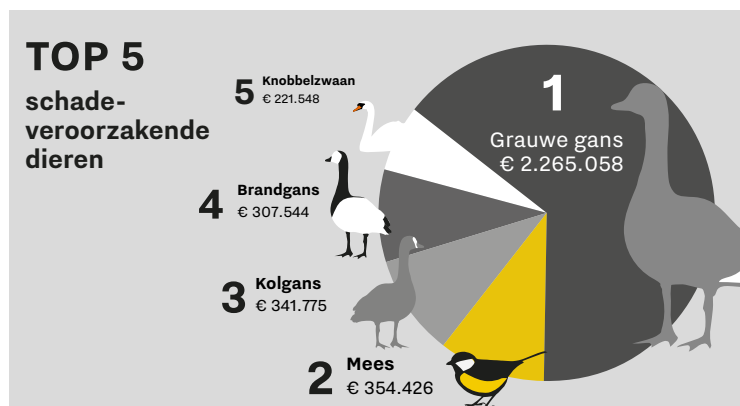
De top 5 van de meest schadeveroorzakende soorten in de loop der tijd (2011-2022) is met stip de grauwe gans (verreweg de grootste), gevolgd door mees, kolgans, brandgans, knobbelzwaan en smient. Van de in 2022 uitgekeerde gewasschade in Utrecht van € 3.753.982 betreft het in hoofdzaak schade aan grasland voor 87% met een piek in het voorjaarsgras, gevolgd door peer, snijmais, appel en snijrogge. Op de [website van BIJ12](#) worden de gegevens van Nederland (totaal) onderverdeeld naar de provincies over verschillende jaargangen gepresenteerd.

Op soorten waar geen schadebestrijding (het voorkomen van schade met behulp van ondersteunend afschot) mogelijk is (o.a. knobbelzwaan), vanwege gerechtelijke procedures, dragen we extra bij aan de oplopende schade-uitkeringen. Dit geldt ook voor o.a. de geweigerde ontheffingen voor het ondersteunend afschot van smient en meerkoet vanwege de ongunstige staat van instandhouding. Wanneer ondersteunend afschot niet meer mogelijk is, dan verwachten wij als voorwaarde voor een schadeuitkering van de grondgebruikers dat preventieve methoden worden ingezet om schade te voorkomen.

De laatste jaren zien we een flinke toename van de kosten bij deze top 5-soorten. De laatste jaren zijn de kosten in onze provincie met gemiddeld circa € 650.000 per jaar gestegen.

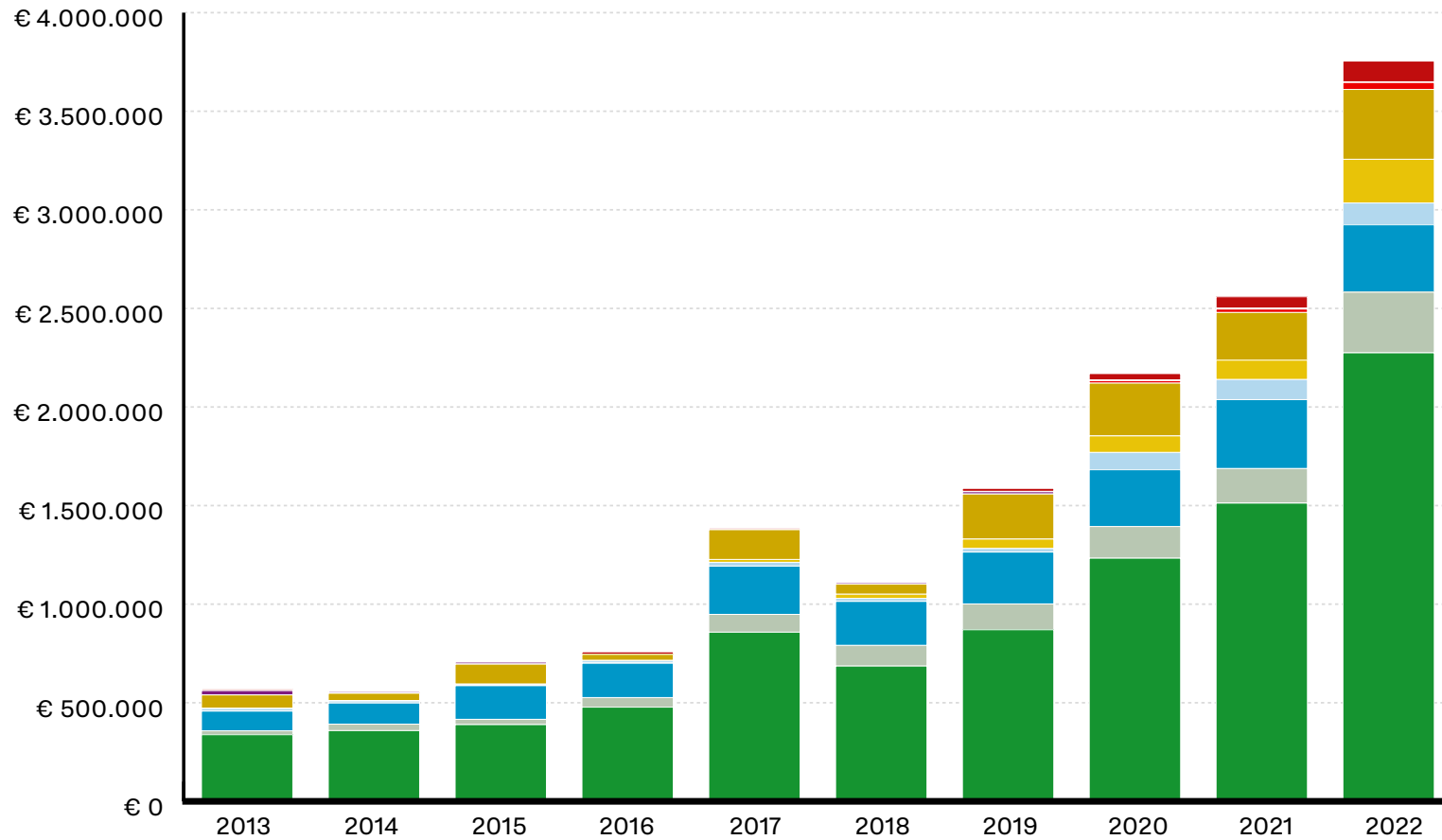
Cijfers faunaschade 2022 Utrecht

Dit zijn de cijfers van tegemoetkomingen in schade die BIJ12 in 2022 namens de provincie Utrecht heeft uitgekeerd. Het schadejaar loopt van 1 november 2021 tot en met 31 oktober 2022.

Faunaschade per diersoort in Utrecht

Uitbetaalde faunaschade per diersoort in Utrecht

- Grauwe gans
- Brandgans
- Kolgans
- Smient
- Knobbelzwaan
- Mees
- Roek
- Wild zwijn
- Das
- Wolf
- Overige diersoorten

Faunaschade per diersoort in Utrecht

Uitbetaalde faunaschade per diersoort in Utrecht

Soort	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Grauwe gans	€ 328.289	€ 349.060	€ 379.451	€ 468.011	€ 848.163	€ 676.352	€ 860.594	€ 1.223.602	€ 1.502.879	€ 2.265.058
Mees	€ 67.127	€ 37.440	€ 100.964	€ 30.587	€ 150.861	€ 57.080	€ 228.196	€ 267.654	€ 241.909	€ 354.426
Kolgans	€ 99.634	€ 106.865	€ 170.622	€ 174.041	€ 244.533	€ 223.274	€ 262.966	€ 287.894	€ 349.617	€ 341.775
Brandgans	€ 20.034	€ 32.919	€ 26.843	€ 48.616	€ 90.489	€ 104.759	€ 130.975	€ 160.572	€ 175.284	€ 307.544
Knobbelzwaan	€ 2.170	€ 1.751	€ 2.123	€ 4.460	€ 14.541	€ 20.865	€ 47.789	€ 84.056	€ 98.258	€ 221.548
Smient	€ 13.007	€ 10.525	€ 6.022	€ 9.930	€ 19.449	€ 15.472	€ 20.865	€ 47.789	€ 84.056	€ 110.666
Overige diersoorten	€ 7.065	€ 3.276	€ 2.124	€ 12.057	€ 6.190	€ 4.343	€ 14.557	€ 32.111	€ 58.385	€ 105.163
Roek	€ 0	€ 35	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 12.430	€ 17.191	€ 35.023
Das	€ 21.8591	€ 7.803	€ 10.125	€ 671	€ 1.463	€ 6.974	€ 11.889	€ 3.974	€ 4.075	€ 3.660
Wolf	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 255	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wild zwijn	€ 0	€ 27	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

3. De provincies hanteren over het algemeen in hun beleidsregels bij faunaschade een eigen risico van 5% met een minimum aan belangrijke schade van € 250,- per bedrijf per diersoort per gewas per jaar. De rechtbank Midden-Nederland heeft recentelijk geoordeeld dat het risico dat voor de ondernemer moet blijven meer gerelateerd moet worden aan de bedrijfsomzet. Tegen deze uitspraak hebben wij hoger beroep ingesteld bij de Raad van State. Deze uitspraak kan gevolgen hebben voor het in IPO verband afgestemde landelijk faunaschadebeleid. Binnen dit programma kunnen we daarop niet vooruitlopen.

4. Uit de rechtspraak volgt dat de onderbouwing van een ontheffing of een vrijstelling voor schadebestrijding een zeer nauwkeurige en specifieke onderbouwing vergt. Hiervoor zijn - met name - cijfermatige gegevens over schade, schade-omvang en schadebepaling benodigd. Deze zijn dikwijls onvoldoende voorhanden en vergen forse inspanningen. Zo is de landelijke vrijstelling van het Rijk voor het mogen doden van Canadese gans, zwarte kraai, konijn, kauw, houtduif en vos ook onvoldoende onderbouwd gebleken en door het ontbreken van de cijfermatige gegevens niet direct te herstellen. Het Rijk zoekt nu oplossingen in samenwerking met de provincies. In onze provincie gaat dat spelen als wij het faunabeheerplan van de FBE moeten goedkeuren. Daarin moet deze onderbouwing dan zijn opgenomen. Waar het om de financiële aspecten gaat, zoals inspanningen voor de onderbouwing van toestemmingsbesluiten en het mogelijk verstrekken van schade-uitkeringen voor deze soorten (deze vallen nu onder een Rijksregeling) stellen we vooralsnog dat het Rijk garant staat voor de extra kosten voor de provincies. Het is niet wenselijk om nog een openeinderegeling erbij te krijgen voor deze soorten, maar het blijft een financieel risico voor de provincies.

5. In de ganzenrustgebieden wordt nu ook automatisch schade getaxeerd en uitgekeerd op percelen die een natuurfunctie of natuurbestemming hebben. Aangezien ganzenrustgebieden ook een natuurfunctie of natuurbestemming vervullen, willen wij afzien van het uitkeren van schade op deze percelen. Ongeveer 670 hectare land ligt met deze functie in het ganzenrustgebied. Het gaat globaal geraamd om circa € 200.000 per jaar.

Actiepunten

1. De modelbeleidsregels van de provincies gaan wij na de vaststelling van het OFM ter vervanging van de huidige beleidsregels in de Bnl met mogelijke aanvullingen c.q. wijzigingen vaststellen.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: BIJ12
2. Als het Rijk de landelijke vrijstelling van schadesoorten wil overdragen aan de provincies nemen we deze pas over als het Rijk een garantie geeft op volledig financiële schadeloosstelling.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: IPO, ministerie LNV
3. Percelen met een natuurfunctie of bestemming in ganzenrustgebieden uit te sluiten van automatische taxatie en door een wijziging van de Bnl hiervoor geen schade meer te vergoeden.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: BIJ12, LTO, agrariërs in ganzenrustgebieden

Hoofdstuk 4

Monitoring faunasoorten

4.1	Wie heeft welke (wettelijke) rol in monitoring?	44
4.2	Trends	46
4.3	Effect van soorten op schade/overlast en beheereffecten	47

De monitoring richten we zodanig in dat we betrouwbare informatie verkrijgen over de staat van instandhouding van diersoorten. Om uitspraken over de staat van instandhouding te kunnen doen zijn representatieve gegevens nodig over de verspreiding, populatie, leefgebied en het toekomstperspectief van de desbetreffende soort.

Ook draagt deze geïntensiveerde monitoring bij aan het beter kunnen leggen van verbanden tussen aantallen dieren, hun verspreiding en de aanwezige schade. Hiervoor sluiten we waar mogelijk aan bij het landelijk Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) en zorgen we waar nodig voor een intensivering van dit meetnet. Daarnaast is het van belang om via goede evaluaties inzicht te krijgen in de effecten van het beheer op het bereiken van de gestelde doelen voor schade- en overlastreductie.

4.1 Wie heeft welke (wettelijke) rol in monitoring?

In het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl) staan de regels voor monitoring. Door monitoring wordt de SvI van soorten bewaakt en wordt de voortgang van de inspanningen voor het bereiken van de doelstellingen uit de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn bijgehouden.

Gedeputeerde staten is gezamenlijk met de minister van LNV verantwoordelijk voor de monitoring van de voortgang van de inspanningen voor het bereiken van de doelstellingen uit de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn.

Provincie Utrecht

In het Omgevingsbesluit is opgenomen dat gedeputeerde staten gegevens verstrekken aan de minister LNV over de door GS of PS genomen besluiten of getroffen maatregelen ter uitvoering van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn en over de staat van instandhouding van soorten (10.36a Omgevingsbesluit). De minister van LNV verstrekt deze gegevens aan de Europese Commissie. Deze verplichtingen voor monitoring en verslaglegging volgen uit de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn.

De provincies hebben de verplichting gegevens te verzamelen en daar regie op te voeren. Het eigenaarschap van de gegevens blijft bij de provincie zodat wij daarover altijd verantwoording kunnen afleggen.

Voor de monitoring van het natuurbeheer is door de gezamenlijke provincies in overleg met de natuurbeheerders een methodiek vastgesteld, die is beschreven in de 'Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS' (2014). In de werkwijze is per beheertype beschreven welke monitoring noodzakelijk is en hoe deze moet worden uitgevoerd. Hiermee kan gestuurd worden op ambities voor het NNN, op prestaties en op inzet van middelen. Gecertificeerde natuurbeheerders hebben het recht om de monitoring zelf uit te (laten) voeren en krijgen daarvoor via de lumpsumovereenkomst een monitorings-subsidie. Deze is gebaseerd op de monitoringstarieven zoals vastgesteld in het openstellingsbesluit van de provincie. Als er geen subsidie voor het natuurbeheer monitoring wordt aangevraagd, dan is de provincie verantwoordelijk voor het uitvoeren van de monitoring.

Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) zijn twee monitoringssystemen opgezet: één voor beleidsmonitoring en één voor beheermonitoring. De beheer- en

beleidsmonitoring worden op elkaar afgestemd voor een effectief en efficiënt agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dat vraagt een nauwe samenwerking en kennis- en gegevensuitwisseling tussen provincies, collectieven, waterschappen en vrijwilligers.

Beleidsmonitoring

Deze moet uitwijzen in hoeverre het ANLb bijdraagt aan de staat van instandhouding van de doelsoorten waarvoor Nederland een internationale verplichting heeft. Met dit landelijke meetnet ANLb beleidsmonitoring wordt de trend in aantallen en/of verspreiding van de vogel- en habitatrichtlijn (VHR)-soorten gemeten. Dit gebeurt in de gebieden die beheerd worden met SNL-subsidie en als referentie ook in de gebieden daarbuiten. De resultaten worden via het Netwerk Ecologische Monitoring verzameld. De provincies en soortenorganisaties bepalen samen waar de meetpunten moeten liggen in de provincie. De meetgegevens komen terecht in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Daar worden gegevens gevalideerd. Vervolgens gaan ze naar het Centraal Bureau voor de Statistiek. Dat bewerkt de data tot statistieken en komt jaarlijks met een kwaliteitsrapport over hoe het gaat met de getelde soorten. Voor agrarisch natuurbeheer zijn de provincies verantwoordelijk voor het uitvoeren van de beleidsmonitoring.

Beheermonitoring

Het is bedoeld om meer inzicht te krijgen in de effecten van het beheer en de situering ervan. De agrarische collectieven dragen zorg voor de beheermonitoring. De collectieven werken voor de beheermonitoring ook samen met vrijwilligers. Vrijwilligers moeten op een uniforme manier gegevens verzamelen en de collectieven regelmatig van recente informatie kunnen voorzien. Er zijn protocollen ontwikkeld voor de beheermonitoring van de leefgebieden. Bij het opstellen van deze protocollen zijn ook soortenorganisaties betrokken. Zij faciliteren ook waar nodig. De vergoeding voor de beheermonitoring is onderdeel van de SNL-vergoeding die de collectieven krijgen voor het beheer.

FBE, WBE's en grondgebruikers

Het opstellen van het faunabeleid is een bevoegdheid van de provincies. Volgens de Omgevingsverordening en in verband met monitoring, de FBE is verantwoordelijk voor de coördinatie van de uitvoering van het door haar vastgestelde faunabeheerplan en het opstellen van telprotocollen voor trendtellingen. De organisatie, waarborging van de kwaliteit van de tellingen en validatie van de gegevens ligt in handen van het Projectteam Faunatellingen. Dit team is samengesteld uit de bij de FBE betrokken stakeholders en maatschappelijke organisaties, de provincie en een ecoloog van de FBE Utrecht.

De FBE maakt voor het opstellen van het faunabeheerplan gebruik van lopende monitoringprojecten binnen het Netwerk Ecologische Monitoring. Onder anderen de meetmetten 'watervogels', 'broedvogels' en 'dagactieve zoogdieren' van Sovon en Zoogdiervereniging worden geraadpleegd. Naast de meetnetten wordt informatie gebruikt uit de atlasprojecten van Sovon, NDFF en Zoogdiervereniging.

De WBE's coördineren voor hun werkgebied de trendtellingen van diersoorten voor het faunabeheerplan, de verstrekking van de resultaten van deze trendtellingen en de verstrekking van het overzicht van gerealiseerde afschotgegevens, onderverdeeld naar diersoort, aan de FBE.

Jaarlijks worden er drie soorten tellingen georganiseerd waarvan de resultaten het beleid mede bepalen:

- De voorjaarstelling begin april, waarbij zowel ganzen als alle overige diersoorten opgenomen in het faunabeheerplan worden geteld;
- De reeëntelling begin april;
- Een ganzen telling in de zomer, waarmee duidelijk wordt hoeveel ganzen hier broeden en dus het hele jaar in het land verblijven.

De hierboven genoemde tellingen worden mede mogelijk gemaakt door de inzet van de WBE's en vele vrijwilligers. De WBE's verzamelen vervolgens de telgegevens, welke vervolgens gevalideerd worden door het Projectteam Faunatellingen. De FBE gebruikt deze vervolgens onder andere voor het vaststellen van het beleid en tussentijdse monitoring.

De FBE verzamelt zelf geen schadegegevens, maar maakt gebruik van databases van organisaties zoals het BIJ12-Faunazaken.

Op grond van artikel 3.13, lid 1, van de Wet natuurbescherming zijn jachtaktehouders vanaf 1 januari 2017 verplicht om de faunabeheereenheden gegevens te verstrekken over de aantallen dieren, onderscheiden naar soort, die zij hebben gedood. De vergunningen worden door de FBE via een faunaregistratiesysteem beschikbaar gesteld aan de uitvoerders. Dit is nu de webapplicatie Fauna Registratiesysteem (FRS). De afschotdata voor vrijgestelde soorten en wildsoorten wordt verzameld op WBE niveau. De registratie van vrijgestelde, provinciale opdrachten en jachtsoorten vindt voorsnog eenmaal per jaar plaats en wordt tot op heden verzameld door het gewest van de Jagersvereniging waarna het aangeboden wordt aan de Faunabeheereenheid.

De inzet en uitvoering van preventieve maatregelen worden geïnventariseerd aan de hand van vrijwillig verstrekte gegevens door gebruikers in het FRS. Ter voorbereiding, uitvoering

en evaluatie van planmatig, duurzaam beheer van de in het faunabeheerplan genoemde soorten is het van belang inzicht te hebben in: aantallen, verspreiding en aantalsontwikkeling van soorten, uitgevoerde dodelijke en niet-dodelijke beheermaatregelen, het effect van beheermaatregelen en schade. In hoofdstuk 3 is eerder al genoemd dat de registratie van dodelijke en niet-dodelijke maatregelen in deze planperiode verbeterd zal moeten worden. Grondgebruikers (agrariërs) zullen daarin ook een rol moeten gaan nemen.

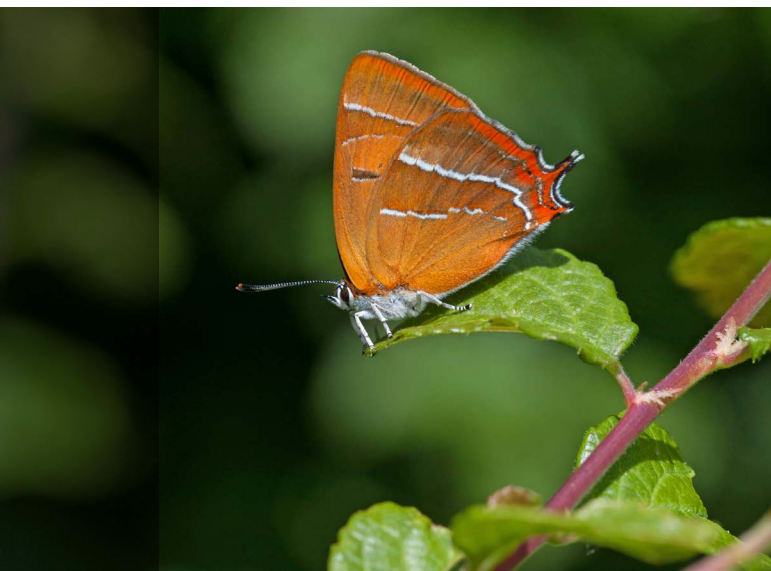
BIJ12

BIJ12 voert het faunabeleid namens de provincies uit. Daarnaast ondersteunen BIJ12 de provincies met informatie, kennis en advies over faunaschade. Zij verzamelen data van faunaschade en voor monitoring van de wolf.

De unit Natuurinformatie en Natuurbeheer van BIJ12 coördineert de uitvoering van het SNL en zorgt ook voor de (proces) coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU.

In 2020 stemden de provincies en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) als financiers in met een transitieplan voor de NDFF. Dit plan bestaat onder andere uit de volgende stappen:

- De NDFF-organisatie wordt ondergebracht bij BIJ12.
- De techniek achter de databank wordt vernieuwd.
- Een gezamenlijke zoektocht naar duurzame borging van de databank en afspraken over de samenwerking in het netwerk van partners die betrokken zijn bij de NDFF.
- De NDFF wordt omgebouwd naar een meer open toegankelijke datavoorziening.

De eerste stap – het onderbrengen van de NDDFF-organisatie bij BIJ12 – is per 1 november 2021 gezet. Hiermee wordt de al bestaande nauwe samenwerking op natuurinformatie voor en door provincies nog verder versterkt. De informatie uit de NDDFF wordt meer openbaar toegankelijk om de beschermwaardigheid van onze natuur te tonen.

4.2 Trends

In de Omgevingswet is het begrip staat van instandhouding erg belangrijk. Activiteiten mogen geen negatief effect hebben op de staat van instandhouding van beschermde soorten. De rechter toetst onze besluiten hierop. Ook moet op grond van de wet, door het Rijk en de provincies soorten van de Vogel en Habitatrichtlijn worden gemonitord om de staat van instandhouding te bepalen. Daarnaast wordt voor de door provincie opgestelde aandacht- en iconsoorten aanvullend monitoring onderzoek uitgevoerd wanneer er onvoldoende gegevens zijn over het voorkomen en de verspreiding van deze soort. Dit betekent dat onze natuurmonitoring moet worden geïntensiveerd om meer zicht te krijgen op de staat van instandhouding van de soorten. Met onze huidige wijze van monitoring kunnen we onvoldoende zeggen over de staat van instandhouding van soorten. Hierdoor kunnen wij niet altijd bereiken wat we met ons beleid feitelijk willen realiseren. Enkele voorbeelden:

- Vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn volgt dat in het geval dat onvoldoende zeker is dat een beschermde soort door een besluit in zijn voortbestaan wordt bedreigd geen derogatie mogelijk is. Een voorbeeld hiervan is het door ons moeten weigeren van vergunningen voor smienten en meerkoeten in het kader van schadebestrijding.
- bij ruimtelijke ontwikkelingen is het ook nodig om duidelijk te maken wat de gevolgen zijn voor de staat van instandhouding van soorten die in het projectgebied voorkomen. Ook hier geldt het voornoemde uitgangspunt. Bijsturing van de monitoring is dus ook hier nodig om te voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen worden tegengehouden.

De minister heeft de jacht voor haas en konijn in onze provincie tijdelijk opgeschort, omdat er onvoldoende gevalideerde gegevens aanwezig zijn om een beeld te kunnen vormen van de staat van instandhouding voor deze soorten.

Wij lopen bij de wijze van monitoring achter bij andere provincies. Het is dus dringend gewenst om onze manier van monitoren te vernieuwen, in afstemming met BIJ12 en het Rijk/RVO. Deze partijen werken ondertussen door aan verdere verbeteringen en afstemming op het gebied van soortenmonitoring van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Hierbij moeten wij aanhaken.

4.2.1 Actieve soortenbescherming

De provincies zijn verantwoordelijk voor de gunstige staat van instandhouding van soorten. Het doel van het actieve soortenbeleid is voor ons het duurzaam in stand houden van alle in Utrecht van nature voorkomende soorten planten en dieren. Het beleid richt zich daarbij op het behoud en herstel van de voor die soorten benodigde leefomstandigheden. Daarbij richten we ons in het bijzonder op een selectie van in onze provincie van nature voorkomende soorten van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn en een selectie van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in Utrecht in het wild voorkomende dier- en plantsoorten. Deze soorten noemen we aandachtsoorten. Binnen dit programma richten wij ons wat betreft de actieve soortenbeschermingsmonitoring, enkel op de Vogelrichtlijnsoorten en een aantal zoogdieren.

De komende planperiode breiden we de monitoring uit. Extra monitoring van de Vogelrichtlijnsoorten in agrarisch-, bos-, heide-, stuifzand- en moerasgebied wordt uitgevoerd via broedvogelmonitoring (BMP), dat onderdeel is van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). De coördinatie van het BMP gebeurt door Sovon. Bij deze monitoring worden ook dag-actieve zoogdieren meegenomen, in gebieden waar weinig informatie beschikbaar is, zoals in de Utrechtse Heuvelrug en agrarisch gebieden. De prioriteit ligt bij het waarborgen van monitoring van deze soorten in prioritair aangewezen gebieden, zoals de Natura 2000, NNN en ANLb gebieden. Hiermee kan

ook het effect van natuurbeheerinstrumenten (subsidies) geëvalueerd worden. Deze monitoring moet het ook mogelijk maken om bruikbare gegevens te verzamelen die geschikt zijn voor de bepaling van de landelijke SVI voor verschillende soorten, bijvoorbeeld voor weidevogels, watervogels (met inbegrip van ganzensoorten waarvan de SVI niet bekend is) en dag-actieve zoogdieren. In samenwerking met ecologen, beleidsmakers en andere betrokken partijen kan de omvang en de frequentie van het BMP worden vastgesteld.

Verwacht wordt dat het BMP voor dag-actieve zoogdieren niet alle gewenste gegevens oplevert. Als dit het geval blijkt te zijn, moet een gerichte monitoring worden ingezet om dit probleem specifiek aan te pakken. Het zal dan met name gaan om das, bever, noordse woelmuis, waterspitsmuis, kleine marterachtigen, egel, en vos.

4.2.2 Passieve soortenbescherming

Om als provincie af te kunnen wijken van de verbodsbepalingen uit de Omgevingswet, en dieren te kunnen verstoren en/of te doden is een eerste vereiste dat de SVI gunstig is. Is dat niet het geval, kan nog wel afgeweken worden van de bescherming, maar dit zal dan nog beter onderbouwd moeten worden. Ook moet worden aangetoond dat met de afwijking van de bescherming de SVI niet verslechtert. Om dat te kunnen beoordelen zijn goede provinciale trends waarmee de populatieontwikkeling zichtbaar wordt noodzakelijk. Ook is het van belang om te bepalen welke waarde nagestreefd wordt, de gunstige referentie waarde (van de populatie, GRW). Voor een aantal soorten waarvoor regelmatig aanvragen komen om af te wijken van de bescherming, zullen wij in de komende periode de provinciale trend en waar mogelijk de gunstige referentiewaarden vast stellen. Deze selectie omvat verschillende soortgroepen, zoals zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen en een enkel weekdier. Op voorhand weten wij dat de trend niet vast te stellen is, omdat voor een aantal soorten de monitoring onvoldoende is. Voor die soorten zullen wij advies inwinnen bij de experts hoe de monitoring verbeterd kan worden en zullen we die adviezen waar haalbaar opvolgen.

Een verbeteringslag zal in elk geval betrekking hebben op trendtellingen van reeën. Want ondanks de huidige telinspanning uitgevoerd door WBE's, gecoördineerd via de FBE, zijn we niet in staat om trends en dichtheden te koppelen aan de beheereffecten, noch aan de effecten op biodiversiteit en natuurlijke bosverjonging (zie verder hieronder). Het telprotocol en de registratie van tellingen zal geoptimaliseerd worden. Ook voor een heel aantal andere soorten verwachten we dat de monitoring verbeterd zal moeten worden. Naar verwachting gaat het om kleine marterachtigen, de das, de bever, noordse woelmuis, waterspitsmuis, vleermuizen, grote modderkruiper, platte schijfhoren, en verschillende amfibieën en reptielen.

De monitoring van watervogels zal worden uitgebreid via de Sovon-watervogeltelmethode in gebieden waar sprake is van veel schade. Deze monitoring omvat de soorten die relevant zijn voor de vergunning voor schadeveroorzakende soorten en heeft als doel gegevens te verstrekken die relevant zijn voor de evaluatie van de schade die wordt veroorzaakt door watervogels en voor de evaluatie van de doeltreffendheid van dodelijke en niet-dodelijke preventieve maatregelen. Voor de meeste

relevante watervogelsoorten die schade veroorzaken zijn wintertrends bekend, maar voor sommige soorten ontbreken deze nog. In sommige gevallen zouden ook zomertrends beschikbaar moeten zijn om het causale verband tussen de schade en de vogelstand beter te kunnen vaststellen. Daarom is er ruimte voor een uitbreiding van de monitoring tot de zomer voor de soorten die schade veroorzaken en voor de soorten waarvoor geen provinciale trends beschikbaar zijn. Ongeacht of het om winter- of zomermonitoring gaat, is het van belang om schade te registreren wanneer deze zich voordoet en de monitoring dienovereenkomstig te synchroniseren.

De provincierol is hier realiseren en reguleren.

Actiepunten

1. Provinciale trend en GRW laten bepalen voor diverse soorten waarvoor regelmatig vergunningen worden aangevraagd om af te wijken van de bescherming
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: PGO's
2. Trendmonitoring van diverse soorten samen met partners optimaliseren, o.a. via het NEM en WBE/FBE-tellingen
 - Trekker: Provincie Utrecht (BMP, watervogeltellingen e.d.) of FBE (WBE-tellingen)
 - Betrokken partners: PGO's, WBE's, weidevogelcollectieven

4.3 Effect van soorten op schade/overlast en beheereffecten

Om beleid te maken om bij potentiële schade of overlast af te kunnen wijken van de wettelijke bescherming van soorten die potentieel schade en of overlast veroorzaken, moet goed in kaart worden gebracht wat de desbetreffende schade en overlast is. In diverse gevallen is de omvang van de schade nog

niet volledig bekend. Door in samenwerking met verschillende partners voor de komende beheerperiode de monitoring van natuur- en gewasschade en overlast van soorten te verbeteren, kan in kaart worden gebracht welke en hoeveel schade wordt veroorzaakt.

Bekende faunaschade aan de natuur wordt onder andere veroorzaakt door ganzen, reeën, bevers en vossen. Begrazing van ganzen verhindert de ontwikkeling van riet. Door de hoge aantallen ganzen die verblijven in onze provincie kan de omvang van deze schade groot zijn. De hoge begrazingsdruk van reeën kan een mogelijk negatief effect hebben op de ontwikkeling van jong bos. Bevers graven rondom dijken en kades of bouwen dammen en stuwen in sloten en kleinere rivieren. Deze schade brengt risico's mee voor de waterveiligheid. Vossen eten kwetsbare weidevogels, waarvoor het ministerie, samen met de provincie aan de lat staat en veel in investeren om deze te behouden. Om de omvang van deze schade beter in beeld te brengen, zijn wij voornemens om samen met verschillende partners de hoeveelheid schade beter te monitoren.

Naast de ontwikkeling van riet hebben brengen ganzen andere schade met zich mee. De ontlasting van ganzen heeft een hoog nutriëntgehalte en komt vaak in de bodem en het oppervlaktewater terecht. Dit heeft nadelige effecten op de waterkwaliteit met als gevolg de groei van blauwalg. Hoe groot de schade is die wordt veroorzaakt door ganzen is nog niet duidelijk. Door samenwerking met verschillende partners hopen we vast te stellen hoe groot de schade is.

Voor soorten waarvoor nog geen tegemoetkoming is bij gewasschade moet inzicht worden verkregen. Dit wordt in samenwerking met IPO/BIJ12 faunazaken uitgevoerd.

Bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is behoefte aan meer inzichten in de effecten van mitigerende en compenserende maatregelen. In breder (landelijk) verband wordt gekeken hoe dit beter gemonitord kan worden. De provincie Utrecht sluit daar waar mogelijk bij aan.

De uitbreiding van de monitoring op het gebied van broedvogels, inclusief de dag-actieve zoogdieren en watervogels stelt ons in staat om beter inzicht te verkrijgen in de doelen die gesteld zijn via de Europese vogelrichtlijn en de Omgevingswet voor soorten. Ook geeft het zicht op het effect van de gebieds-beschermingsmaatregelen die zijn ingesteld. Binnen de provincie zijn weidevogelkerngebieden, Natuur Netwerk Nederland (NNN), de groene contour (aanvullend aan NNN) en Natura 2000-gebieden aangewezen. Binnen die gebieden zijn diverse natuurherstelmaatregelen mogelijk die gefinancierd worden met diverse instrumenten (SNL, ANLb). Door uitbreiding van de BMP en watervogeltellingen kan beter toetst worden wat de effecten zijn van de uitvoering van de herstelmaatregelen op soorten uit de Vogelrichtlijn en uit de Omgevingswet.

In het faunabeheer is een sterke behoefte aan meer inzicht in de effecten van de maatregelen (dodend en niet-dodend) op het behalen van de doelen. Of het nu gaat om het beperken van

gewasschade, verkeersveiligheid verhogen of natuurschade beperken, in alle gevallen is nu beperkt inzichtelijk wat de effecten zijn van de maatregelen en welke kosten en baten daaraan verbonden zijn. Daarom zijn wij in de komende periode van plan daarop meer te sturen.

De provincie is realiserend, participierend, realiserend en stimulerend.

Actiepunten (Voor zover nog niet in eerdere hoofdstukken genoemd)

1. Ervoor zorgen dat alle verzamelde relevante gegevens worden opgeslagen in de NDFF (ook uit de monitoring hierboven genoemd) en dat de Provincie Utrecht erover geïnformeerd wordt
 - Trekker: Provincie Utrecht

2. Monitoringsresultaten gebruiken om effecten van natuurherstelmaatregelen en faunabeheermaatregelen (proberen) vast te stellen
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: natuurbeheerders (zoals TBO's, weidevogelcollectieven, UPG), FBE en daarin vertegenwoordigde partijen
3. Registratie van de effecten van ruimtelijke ontwikkelingsprojecten en de daarin genomen mitigerende en compenserende maatregelen op beschermde soorten verbeteren. Nota bene: handhaving op de registratie van de genomen mitigerende en compenserende maatregelen (opgenomen in de vergunningsvoorwaarden) is een randvoorwaarde om dit te kunnen uitvoeren
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: RUD, ODRU
4. Waar nodig en mogelijk in interprovinciaal verband de beleidsmatige vereisten tot inzet en de registratie van preventieve niet-dodende en dodende maatregelen (waar en wanneer ingezet, kosten) verbeteren en bij voorkeur de benodigde gegevens samenbrengen in één gebruikersvriendelijk digitaal systeem.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: BIJ12, IPO, FBE en de daarin vertegenwoordigde partijen incl. WBE's, Stichting Valwild en waterschappen e.d.

Bij bovenstaande moet wel de kanttekening gemaakt worden dat de monitorings- en onderzoekskosten in verhouding moeten staan met de opbrengsten. Om te voorkomen dat het in kaart brengen van de schade en het effect van de diverse beheermaatregelen dusdanig hoog zijn, dat de provincie ervoor kiest om geen dossieropbouw te doen voor het aanvragen van vergunningen om dieren te doden.

Hoofdstuk 5

Communicatie-afspraken over het faunabeleid en monitoring

Het belang van het beschermen van de natuur en de rol van de provincie hierin, uiten we aan iedereen. Dit gebeurt onder andere via de website en sociale media. Daarin komt ook het belang van fauna, het beleid en monitoring hierop aan bod en het feit dat afwijken van de bescherming van fauna enkel onder bepaalde voorwaarden is toegestaan onder de Omgevingswet en de Omgevingsverordening. De doelgroep is het algemene publiek en specifiek de inwoners van de provincie Utrecht.

We merken dat er voor diverse situaties meer behoefte is aan communicatie die doelgroepgericht en gebied-specifiek is. Denk daarbij bijvoorbeeld aan:

- hoe om te gaan met honden in natuurgebieden waar wolven leven?
- hoe aanvallen van vee door wolven in een gebied waar wolven leven te voorkomen?

- welk rijgedrag helpt om aanrijdingen met overstekende reeën te voorkomen?
- werk mee aan het voorkomen van zwervkatten door zwervkatten aan te melden voor het TNR-C project en uitleg in gebieden over de werkwijze rondom het ganzenbeheer.

Ook merken we dat het faunabeleid en de onderzoeken die via provincie en provincies worden uitgevoerd beter uitgelegd kunnen worden aan de betreffende stakeholders. Voor beide onderwerpen (gebiedsgerichte, soort-specifieke communicatie) en stakeholdercommunicatie rondom het provinciale beleid en onderzoek, zullen wij in de komende periode inzetten op extra communicatieve ondersteuning. In gebiedsgerichte communicatie zullen wij daar waar de publiekscommunicatie primair de rol van gemeenten of waterschappen is (bv. openbare veiligheid, waterveiligheid), deze overheden ondersteunen en zorgen voor een eenduidige boodschap voor het OFM.

Daar waar communicatie raakt aan andere programma's binnen de provincie, vindt afstemming met dat programma plaats (bijvoorbeeld met mobiliteit over het voorkomen van aanrijdingen met reeën en voorlichting over rijgedrag).

Via [BIJ12](#), de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie van de 12 provincies vindt communicatie plaats met betrekking tot faunaschade (onderzoek, maatregelen die genomen kunnen worden om schade te voorkomen, schadecijfers, tegemoetkomingsregels, monitoring wolf etc.). De primaire doelgroep daar is de grondgebruiker. Soms wordt gecommuniceerd, vooral als het gaat om landelijke afspraken via afgesproken woordvoerderslijnen, die wij dan zullen volgen.

Daar waar communicatie raakt aan het faunabeheer trekken provincie, [FBE](#) en de daarin vertegenwoordigde partijen, waar mogelijk, gezamenlijk op. Dit geldt voor zowel publieks- als stakeholdercommunicatie.

We willen de natuureducatie, inclusief informatie over samen leven met wilde dieren, zoals bijvoorbeeld de wolf intensiveren, in samenwerking met onze natuurbelevingspartners (IVN, Utrechts Landschap etc.).

De provincie treedt hier realiserend, participierend en stimulerend op.

Actiepunt

1. De communicatieve ondersteuning in het uitdragen van het provinciale beleid in betreffende gebieden waar dit van belang is en bij de stakeholders verbeteren.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: FBE en de daarin vertegenwoordigde partijen, gemeentes, waterschappen

Hoofdstuk 6

Toezicht en Handhaving

De provincie zet in op een effectief en adequaat toezichts- en handnavingsniveau waarmee wordt voldaan aan de wettelijke en in nationale en Europese rechtspraak geformuleerde eisen. Wettelijke gebods- en verbodsbepalingen hebben alleen zin als erop wordt toegezien en als ze nageleefd worden en dat bij in gebreke blijven handhavend wordt opgetreden. Daarom hebben overheden die bevoegd gezag zijn voor toezicht en handhaving de plicht om voor effectief en adequaat toezichts- en handnavingsbeleid te zorgen en dat ook te realiseren door de inzet van voldoende capaciteit.

Vanuit deze plicht stellen wij een Uitvoerings- en Handnavingsstrategie provincie Utrecht (U&HS) op. In deze strategie is ook opgenomen welke toezicht- en handnavingstaken de provincie heeft op gebied van natuur, bos en landschap met betrekking tot de OW en OV. Hierin hebben wij de mogelijke problemen en risico's geanalyseerd voor de verschillende beschermingsregimes zoals gebiedsbescherming (Natura 2000), soortenbescherming (provinciebreed), houtopstanden, landschap en stroperij. Dit vormt onze basis voor het bepalen van de handnavingsinzet en het leggen van accenten. Dit doen we jaarlijks in het Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handnaving Provincie Utrecht (JUP). Voorts is de sanctiestrategie van belang. Vanuit natuurbescherming is de hoofdlijn daar waar herstel kan worden afgedwongen via bestuursrechtelijk handnaving, dit de voorkeur heeft boven strafrechtelijke handnaving. In onomkeerbare gevallen is strafrechtelijke handnaving vaak de enige optie. Een combinatie van beide, zeker bij recidive, is ook mogelijk.

Wij zijn het bevoegd gezag voor toezicht en handnaving met betrekking tot onder meer de bescherming van dieren, planten en houtopstanden. Wij hebben vanaf 1 juli 2014 de toezichts- en handnavingstaken gemandateerd aan de regionale uitvoeringsdienst Utrecht (RUD Utrecht). Zij houden toezicht op de naleving van de regels met betrekking tot natuurbescherming, hier meer specifiek het faunabeheer.

De RUD verzorgt in dit verband de naleving van de OW en OV, maar ook van de voorschriften verbonden aan afgegeven toestemmingsbesluiten en vergunning vrije gevallen. Daarnaast raakt het OFM aan het onderwerp stroperij. Het zijn vaak de soorten die in het OFM genoemd worden, die gestroopt worden. Om het OFM optimaal te kunnen handhaven zijn toezichthouders en Buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA'S) nodig voor respectievelijk bestuursrechtelijke feiten en de strafbare feiten. Dit is een harde voorwaarde. Wij zullen daarom in de Dienstverleningsopdracht aan de RUD blijven borgen dat de RUD het OFM via bestuursrechtelijke handnaving en strafrechtelijke handnaving via opsporing (BOA) kan uitvoeren. Voor de aanpak van de zware/zwaardere vormen van stroperij zijn er BOA's nodig die bevoegd zijn voor de wet Wapens en munitie. Als die er niet zijn, zullen feiten aan de politie moeten worden overgedragen. De aanpak van lichte stroperij zoals het plukken van paddenstoelen hoort met name bij het takenpakket van de BOA's van terreineigenaren. Op basis van het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht (USN) werken in de provincie Utrecht, natuurbeheerders, terreineigenaren en de RUD Utrecht samen aan de uitvoering van het toezicht en de handnaving in natuurterreinen. Via een jaarlijks programma worden de prioriteiten gesteld, waaronder stroperij. Ook de Wnb handnavers hebben een taak om stroperij te signaleren en op te pakken, zeker waar het raakt aan het OFM. De stroperij is breder dan alleen het OFM. Wij vinden het wel gewenst om meer sturing te kunnen geven aan deze activiteiten door het vaststellen van beleidsregels en een gewogen afweging van inzet in het JUP. Ook met oog op het bewaken van de balans van deze taak met de inzet op andere handnavingstaken.

Daarnaast vinden wij, meer dan nu het geval is, dat de RUD de resultaten, de interventies van toezicht en handnaving via een monitoringsrapportage moeten kunnen laten zien welke inspanningen zijn geleverd en hoe deze inspanningen hebben bijgedragen aan de doelen in het OFM. Zodanig dat er zo nodig ook beleidsmatig op inhoud kan worden bijgestuurd.

1. Het handhaven van de winterrust voor ganzen in de afgesproken perioden en buiten deze periode toezicht houden op activiteiten die de foerageerfunctie aantasten.
2. Het toezicht op vermeende stroperij als bijvoorbeeld vergunningen zijn geschorst.
3. Als het 'draaiboek bijzondere weersomstandigheden' in werking treedt wordt het toezicht op vermeende stroperij voor zolang toestemmingsbesluiten zijn opgeschort, opgeschaald.
4. De stimulering en controle op de inzet van preventieve methoden.
5. Het toezicht op de naleving van de doorgeschoven vergunningen.

Actiepunten

1. Wij streven naar zoveel als mogelijk geüniformeerde voorschriften gekoppeld aan de toestemmingsbesluiten voor ontheffinggebruiker en de toezichthouders.
2. Voor een efficiënte inzet van de groene boa's in het landelijk gebied in relatie tot het OFM maar ook tot mogelijk andere programma's waar dat speelt, werken we de inzet van deze taak met betrekking tot stroperij nader uit in beleidsregels.
3. Het uitwerken van de nieuwe functie ten behoeve van de inzet preventieve methoden voor de noodzakelijke dossieropbouw.
4. In aansluiting op het JUP het verder doorontwikkelingen van de monitoring, via het rapporteren van handhavingsinspanningen zodanig dat inzichtelijk is wat toezicht en handhaving heeft bijgedragen aan de doelen van het OFM.
 - Trekker: Provincie Utrecht
 - Betrokken partners: RUD, groene handhavers van o.a. terreinbeherende organisaties.

Verder is er een handhavingsrelatie met de FBE. Zij verleent als vergunninghouder via machtigingen ('doorschrijven of doormachtigen') toestemming aan de grondgebruikers of jachthouders voor het gebruik van de eerder door de provincie aan de vergunninghouder afgegeven vergunningen. De FBE machtigt meestal door aan de WBE's. De FBE en WBE's hebben de verplichting om de vergunninggebruikers te wijzen op de daaraan verbonden voorschriften en de correcte naleving daarvan. Op verzoek van de provincie wisselt zij informatie over het doormachtigen van de ontheffingen uit met de provincie en/of RUD. Mede op basis van deze gegevens voert de RUD controles in het veld uit. Mocht het tot intrekken van een vergunning komen door bijvoorbeeld misbruik van de doorgeschreven vergunning. Dan zullen wij de basisvergunning van de doorschrijvingen, die is verleend aan de FBE in principe intrekken.

Zoals in de vorige paragraaf al aangehaald, zullen de grondgebruikers ten behoeve van het faunabeheerplan informatie moeten aanleveren over de inzet van preventieve methoden. Dit om te komen tot houdbare vergunningsaanvragen van de FBE voor beheer en schadebestrijding. Omdat de inzet essentieel is, willen we dit stimuleren door voorlichting, maar ook door ondersteuning en controle van de regels die we daarvoor gaan invoeren. Het is een nieuwe taak die wij nader willen invullen met advies van de FBE en de RUD. De RUD ziet nu al toe op de inzet van preventieve methoden.

Binnen dit omgevingswetprogramma faunabeleid en monitoring geven we hier enkele vaste hoge handhavingsprioriteiten mee voor het jaarlijkse JUP, los van de andere beleidsprioriteiten.

Hoofdstuk 7

Samenwerking en monitoring

7.1 Uitvoering en samenwerking	55
7.2 Monitoring nakomen van afspraken	55

7.1 Uitvoering en samenwerking

Bij de actiepunten is aangegeven wie de trekker van het actiepunt is en welke partijen betrokken zijn als partners.

7.2 Monitoring nakomen van afspraken

Elk jaar zal geëvalueerd worden wat de stand van zaken is van de actiepunten en zullen de punten eventueel aangepast worden, of wanneer afgehandeld, verwijderd worden van de lijst.

Hoofdstuk 8

Financiën

8.1 Provincie (vergunningverlening natuur en Regionale uitvoeringsdienst Utrecht (RUD).	57
8.2 Faunabeheereenheid Utrecht	58
8.3 BIJ12, unit faunazaken	58

De financiële onderbouwing van dit beleidsterrein blijft altijd onzekerheden kennen. Schade door diersoorten blijft nu eenmaal moeilijk te voorspellen en de tegemoetkoming in de schade is weer sterk afhankelijk van de markt(wereld)prijzen van de beschadigde gewassen. We zien de schade-uitkeringen dan ook toenemen door de markt(wereld)prijzen en meer aanvragen door gebruikersvriendelijkere aanvraagsystemen. De risico's zoals onvoorspelbare populatieontwikkelingen en de onzekerheid over de effecten van beleid gericht op populatiereductie maken ramingen ook lastig.

Daarnaast zien we de schadebestrijding steeds meer juridiseren met gevolgen voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van schadebestrijding van soorten. Uit rechtspraak volgt dat de onderbouwing van een ontheffing of een vrijstelling voor schadebestrijding een zeer nauwkeurige en specifieke onderbouwing vergt. Met het verkrijgen van - met name - cijfermatige gegevens over schade, schadeomvang en schadebepaling zullen forse inspanningen gemoed zijn. Daarbij is het de vraag of de uiteindelijke schadebedragen deze inspanningen rechtvaardigen.

Op dit beleidsterrein zijn verschillende organisaties actief. Organisaties die voor 100% door de provincie worden gefinancierd. Deze organisaties merken de impact van deze ontwikkelingen en zullen moeten bijsturen met de nodige financiële consequenties. Daarnaast zal de FBE bij de grondgebruikers en de WBE's meer dan voorheen moeten sturen op het binnenhalen van de benodigde gegevens ter onderbouwing van een gewenst faunabeheer.

8.1 Provincie (vergunningverlening natuur en Regionale uitvoeringsdienst Utrecht (RUD)).

De afgelopen periode hebben we ingezet op verschillende onderzoeken, zoals proeven naar de inzet van preventieve methoden en onderzoeken naar het functioneren van de ganzenrustgebieden. Daarnaast hebben we de jurisprudentie laten analyseren. Wat is er nodig om tot houdbare ontheffingen te

komen voor het doden van dieren ten behoeve van verschillende belangen (landbouw, natuur, verkeer, etc.). We hebben via de FBE het advies ontvangen van het Projectteam ganzenbeheer over het toekomstige ganzenbeheer. Dit zijn bouwstenen voor dit beleid, dat manoeuvreert tussen realiteitszin en wat financieel nog acceptabel is. Om innovaties te blijven bevorderen blijft de provincie investeren in onderzoek naar de mogelijkheden voor de (door)ontwikkeling van preventieve en alternatieve methoden om schade te voorkomen. Daarbij ook uit te zien naar innovaties die grondgebruikers goed in de bedrijfsvoering kunnen inpassen en die financieel uit kunnen.

De inzet op een faunabeheerplan voor 100% ontheffingen voor afschot is gezien de onderzoeksimpact en de ontbrekende data en het daarbij behorende financiële plaatje om dat te realiseren vrijwel uitgesloten. Voor ons is daarbij eveneens de afweging geweest of de uiteindelijke schadebedragen deze inspanningen rechtvaardigen. Vandaar de keuze om op basis van de schadecijfers van Bij12 een voorkeursselectie te maken van soorten (waaronder zeker ganzen en vossen) waarvoor we samen met de grondgebruikers deze inspanningen nu gaan doen en voor welke (nu) niet. Voor deze laatste groep soorten kan de grondgebruiker door de inzet van preventieve methoden zijn schade ook voorkomen of minimaal verminderen. De aangevraagde schade betalen wij binnen de geldende regels en voorwaarden uit. We sluiten niet uit dat voor sommige soorten gezien de gerechtelijke uitspraken tijdelijk alleen inzet van preventie methode mogelijk zal kunnen zijn.

Ondertussen gaat de FBE zich onder andere inspannen om de cijfermatige gegevens over schade, schadeomvang en schadebepaling volgens de gerechtelijke uitspraken te verzamelen ter onderbouwing van het faunabeheerplan en vervolgens de aangevraagde ontheffingen. Dit ook met hoge prioriteit voor de grootste schadeveroorzakers. Hierbij horen ook cijfers over de aantoonbare inzet van preventieve maatregelen. Om te borgen dat de inzet van preventieve methoden en de effecten op schadesoorten en de schade wordt geregistreerd zullen wij de regels daaromtrent aanscherpen. Hieraan zijn kosten verbonden. Bij verschillende soorten zal voorlopig de schade enkel

kunnen worden voorkomen door de inzet van preventieve niet dodelijke methoden. De opbouw van het faunabeheerplan zal dit omgevingswetprogramma volgen en de eisen daaraan gesteld in het provinciale omgevingsverordening en daarmee gelijktijdig ook meer in lijn met de jurisprudentie komen te liggen.

Bovenstaande is in lijn met het coalitieakkoord. Bij verschillende soorten zal voorlopig de schade enkel kunnen worden voorkomen door de inzet van preventieve niet dodelijke methoden. De opbouw van het faunabeheerplan zal dit omgevingswetprogramma volgen en daarmee gelijktijdig ook meer in lijn met de jurisprudentie komen te liggen.

Nadat het faunabeheerplan door de provincie (medio 2025) is goedgekeurd zullen er op basis daarvan naar verwachting minder ontheffingen worden aangevraagd door de FBE. Voor vergunningverlening natuur heeft dit beleid weinig consequenties. Voor de RUD groene handhaving heeft het mogelijk wel impact, omdat controle op de inzet van preventieve middelen nieuw is.

Door de gegeven omstandigheden zullen vaste gewoonten door de betrokkenen bij het faunabeheer mogelijk anders moeten worden ingevuld. Deze wijzigingen moeten goed worden gecommuniceerd met de doelgroep. Dit is ook nieuw. Hiervoor nemen we ook ruimte op (1fte). De aanwezigheid van de wolf in onze provincie brengen ook extra kosten met zich mee. Zoals bijvoorbeeld de regeling voor wolf werende rasters. Ook hier speelt communicatie een belangrijke rol. De ondersteuning van de keten verwilderde dieren, waaronder dierenambulances zal met vier jaren worden gecontinueerd.

Een voorlopige raming voor het provinciale budget faunabeleid en de monitoring is op hoofdlijnen weergegeven in de tabel hieronder. Niet alle kosten kunnen nu al worden geraamd, omdat die mede afhankelijk zijn van bijvoorbeeld nog lopende gerechtelijke uitspraken (o.a. wild zwijn), de keuzes van de minister over de landelijke vrijstellingslijst, het al dan niet oprichten van een mogelijke Utrechtse wolvencommissie naar Gelders model.

Tabel 1: Voorlopige raming kosten provincie

Taken structureel faunabeleid inclusief monitoring en keten wilde dieren (provincie)	2024 Raming	2025	2026 etc.
Globale begroting volgens bovenstaande	855k	1.585k	1.585k

8.2 Faunabeheereenheid Utrecht

In paragraaf 3.2 hebben we de taken en organisatie van de FBE al genoemd. De FBE heeft haar basis liggen in de Omgevingswet. Het is een private stichting waarin de grondgebruikers zich organiseren voor een planmatig en gecoördineerd faunabeheer. De FBE is in 2003 opgericht. De FBE is toen door ons erkend en met die erkenning hebben we in principe de consequenties van de financiële instandhouding van de FBE aanvaard. Er is geen wettelijke grondslag voor. Onder de paraplu van partnerorganisatie verstrekken wij een exploitatiesubsidie op basis van een meerjarenbegroting. We stellen de beleidsprioriteiten in overleg met de FBE vast, en de FBE legt deze vast in haar activiteitplan, op basis waarvan de middelen worden ingezet en prestaties worden afgerekend.

Ondanks alle ontwikkelingen en accentverschuivingen is het voornemen van de FBE om de organisatie compact te houden. Zoals nu ook al gebruikelijk is, hebben we met de FBE afgesproken om noodzakelijk incidentele kosten die geen onderdeel uitmaken van de exploitatiesubsidie, zo mogelijk via incidentele opgave vanuit de provincie te financieren. Bij grote uitgaven zullen deze tijdig via de provinciale begrotingscyclus

door de provincie moeten worden opgevoerd, zoals nu het opstellen van een nieuw faunabeheerplan.

Met het oog op het OFM wil de FBE zich in het vervolg meer op de actieve planmatige coördinatie in gebieden met de grootste (ganzen)schade gaan richten. Daarvoor zijn structureel veldcoördinatoren voor nodig in dienst bij de FBE. Nu geraamd op 3 fte's. Verder is de FBE al gestart met een verkenning om te komen tot een nieuw faunabeheerplan omdat het geldende plan in 2025 afloopt. Hiervoor heeft de FBE incidentele middelen nodig om een start te kunnen maken met dat plan binnen het nader beleid van het OFM. Dit nieuwe plan zal binnen de invulling van OFM, de OV en de gestelde eisen uit de jurisprudentie opgesteld moeten worden. Vooral de jurisprudentie zal tot een complex plan maken. Verder wil de FBE vanaf 2025 een pilot adaptief beheer starten over een periode van 2 jaar en nagaan in hoeverre wetenschappelijke begeleiding en monitoring de uitvoering kan helpen vooruitlopend op het rondkrijgen van de dataverzameling voor een vergunning. Dit betreft soorten waarop gecoördineerde ver- en bejaging en populatiebeheer van toepassing kunnen zijn, dus zowel ganzen als hoefdieren. Verder is de aanpak van de verwilderde katten vanaf 2025 als structureel meegenomen.

Tabel 2: Voorlopige kostenraming Faunabeheereenheid

Taken structureel en incidenteel faunabeheer (FBE)	2024 Raming	2025	2026 etc.
Globale begroting structureel	400k	500k	650k
Globale begroting incidenteel	280k	450k	100k

De FBE vraagt op basis van bovenstaande een extra investering boven op de bestaande exploitatiesubsidie. In 2024 en 2025 is tijdelijk budget geraamd voor o.a. het opstellen van een nieuw faunabeheerplan Utrecht en een bijdrage aan de ontwikkeling van het gezamenlijk ganzenbeheerplan van de 5 provincies en 5 FBE's van Provincies Noord en Zuid Holland, Flevoland, Zeeland en Utrecht. Vanaf 2026 is 650k structureel nodig om onder andere de preventieteams te kunnen blijven aansturen.

8.3 BIJ12, unit faunazaken

BIJ12 is sinds 1 januari 2014 de uitvoeringsorganisatie van de provincies. We hebben daar onze gezamenlijke uitvoerende werkzaamheden samengebracht. BIJ12 maakt onderdeel uit van het Interprovinciaal overleg, maar staat op afstand daarvan. De provincies hebben ieder de directeur Bij12 gemandateerd om in opdracht van de provincies zaken voor hen af te handelen. Dit gaat bijvoorbeeld om de afwikkelingen van aanvragen om schadetegemoetkomingen, het aangaan van dassenovereenkomst, maar ook de uitvoering van het IPO-Wolvenprotocol.

De provincies hebben ook een onderzoeksagenda belegd bij BIJ12. Gezien de jurisprudentie en de noodzaak tot nader onderzoek op verschillende terreinen willen wij deze agenda intensiever gaan benutten. Daarbij vooral blijven zoeken naar best practices en innovaties op gebied van preventie. De gedeelde kosten zullen hierdoor mogelijk gaan stijgen. Deze kosten vangen we op in ons provinciale budget onder faunabeleid.

De kosten voor de uitvoering van alle taken worden via de beleidscyclus IPO/BIJ12 gefactureerd aan de provincies voor ieder haar aandeel daarin, behalve de schade-uitkeringen. Deze worden per provincie betaald.

De mogelijke vergroting van ganzenrustgebieden en daarmee samenhangende extra kosten voor de tegemoetkomingen in de schade kunnen nu nog niet worden geraamd. Die zijn nog niet meegenomen.

De jaarlijkse stijging van de schade-uitkeringen is voorlopig begroot op elk jaar € 300.000,-

In het "preventiefonds" worden de gelden gestort uit de verhoging eigen risico en percelen met natuurfunctie in ganzenrustgebied en worden weer ingezet op preventieve methoden om met name landbouwschade te kunnen voorkomen.

De cijfers zijn geraamd als meer- en minderkosten op het huidige budget van de schade-uitkeringen.

Tabel 3: Voorlopige raming kosten provinciale werkorganisatie BIJ12

Taken structureel faunaschade (BIJ12)	2024	2025	2026 etc.
Raming doorstijging schade-uitkeringen	300k	300k	300k
Raming kostenreductie door verhoging eigen risico	-650k	-650k	-650k
Opbrengst voor inzet op preventie in "preventiefonds"	650k	650k	650k

Tabel 4: De som van de voorlopige ramingen in tabellen 1, 2 en 3.

Meerkosten provincie OFM	2024	2025	2026 etc.
Tabel 1 Faunabeleid	855k	1.585k	1.585k
Tabel 2 Faunabeheer	680k	950k	750k
Tabel 3 Schade-uitkeringen	300k	300k	300k
Totaal	1.835k	2.835k	2.635k

Bijlage 1: wettelijk kader

Bij faunabeheer hebben we te maken met jacht, populatie-beheer en schadebestrijding. In de Omgevingswet zijn dit flora- en fauna-activiteiten. Dat zijn activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor dieren en planten in het wild en waarvoor regels gelden. Daarnaast gelden regels voor het gebruiken van een geweer om dieren te doden die in het wild leven, namelijk een jachtgeweeractiviteit en voor het gebruiken van een vogel voor het vangen of doden van een dier, een valkeniersactiviteit.

Zorgplicht

Voor deze activiteiten is in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) een specifieke zorgplicht opgenomen. Deze specifieke zorgplicht geldt bij (inter)nationaal beschermde soorten én bij andere soorten. Het verplicht degene die een flora- en fauna-activiteit verricht en redelijkerwijs kan vermoeden dat deze activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de natuurbescherming, goed jachthouder-schap, voorkomen en bestrijden van schade door dieren en waarborgen van de veiligheid, het beschermen van gezondheid en het milieu om maatregelen te nemen.

Verder geldt voor eenieder die een in het wild levend dier doodt of vangt, voorkomt dat het dier onnodig lijdt (art. 11.28 Bal). Op grond van de Wet dieren geldt dat eenieder de nodige zorg verleent aan hulpbehoevende dieren (artikel 2.1, zesde lid, Wet dieren).

Vergunningplicht

De vergunningplicht voor een flora- en fauna-activiteit wordt in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) geregeld. Het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) bevat de regels voor de beoordeling van de vergunningaanvraag.

Hieronder staan de bepalingen die horen bij de drie vergunningplichtige soorten in een tabel op een rij.

Tabel 5: Verboden om zonder omgevingsvergunning de volgende flora- en fauna-activiteiten te verrichten.

Beschermde soorten waarvoor een omgevingsvergunning geldt voor een flora- en fauna-activiteit die zich richt op:	soorten Vogelrichtlijn § 11.2.2 Bal	soorten Habitatrichtlijn § 11.2.3 Bal	andere soorten § 11.2.4 Bal
Het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van soorten	Art 11.37 lid 1 onder a: het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de vogelrichtlijn	Art 11.46 lid 1 onder a: het in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk doden of opzettelijk vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de habitatrichtlijn, bijlage II bij het verdrag van Bern of bijlage I bij het verdrag van Bonn	Art 11.54 lid 1 onder a: het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder A
Het (opzettelijk) vernielen van nesten, voortplantingsplaatsen en rustplaatsen	Art 11.37 lid 1 onder b: het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder a, of het opzettelijk wegnemen van nesten van die vogels	Art 11.46 lid 1 onder d: het beschadigen of vernielen van de voortplantings-plaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder a	Art 11.54 lid 1 onder b: het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a
Het rapen van eieren van soorten	Art 11.37 lid 1 onder c: het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels als bedoeld onder a	Art 11.46 lid 1 onder c: het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren van dieren als bedoeld onder a	Niet van toepassing
Het opzettelijk (ver)storen van soorten	Art 11.37 lid 1 onder d: het opzettelijk storen van vogels als bedoeld onder a. Dit geldt niet wanneer het storen niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de vogelsoort (art. 11.37 lid 3).	Art 11.46 lid 1 onder b: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Het plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van soorten	Niet van toepassing	Art 11.46 lid 1 onder e: het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied	Art 11.54 lid 1 onder c: Het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder B

De bepalingen zijn gericht op de bescherming van individuele planten en dieren. Bij de beoordeling van effecten van de ingreep op beschermde soorten wordt gekeken naar de gevolgen voor de instandhouding van de populatie van de betrokken soort.

Als er één of meerdere beschermde soorten in het gebied aanwezig zijn, er één of meer van de hierboven genoemde bepalingen overtreden zullen gaan worden en er geen vrijstelling of gedragscode van toepassing is, dient de initiatiefnemer in kwestie een vergunning aan te vragen. Deze verlenen wij uitsluitend, indien is voldaan aan de beoordelingsregels voor flora- en fauna-activiteiten die volgen uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (zie bijlage Wettelijk kader). Dit betekent dat er geen andere bevredigende oplossing mag zijn, de activiteit nodig is vanwege de in de wet genoemde belangen voor die soort - zoals voor het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren of ter bescherming van flora en fauna behorend bij het verbod - en de SvI van de soort bij uitvoering van faunabeheer niet verslechterd.

Binnen de vergunning moet worden beschreven welke maatregelen de initiatiefnemer dient te treffen om de effecten

van het initiatief op de getroffen soort te verzachten of voorkomen (mitigerende maatregelen). Als schadelijke effecten onontkoombaar zijn dient de schade hersteld te worden door elders maatregelen te treffen die de getroffen soort ten goede komen (compenserende maatregelen). De genoemde flora- en fauna-activiteiten zijn verboden, tenzij een vergunning mogelijk is (het zogenaamde nee, tenzij principe).

Omdat mitigeren en compenseren nogal eens verward worden geven wij hier het juridische verschil:

- Bij mitigeren gaat het om het (vooraf) treffen van maatregelen om te voorkomen dat er negatieve effecten optreden of deze negatieve effecten te verminderen.
- Bij compenseren gaat het over de situatie dat schadelijke gevolgen vanwege het niet kunnen worden voorkomen van schadelijke effecten, dan (elders) maatregelen genomen moeten worden om de gevolgen 'te herstellen'.

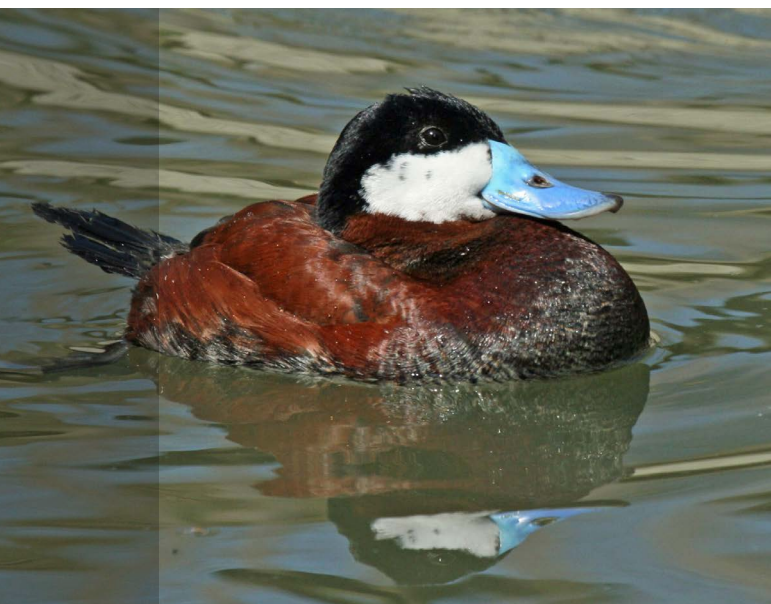
Voor beschermde soorten waarvan de SvI goed is en op voorhand geen sprake is van een potentiële aantasting van de SvI van de populatie, hebben Provinciale Staten voor regelmatig voorkomende ingrepen in de Omgevingsverordening vrijstelling verleend (paragraaf 6.4.1 Vrijstellingen flora- en fauna-activiteiten Ov). Dit neemt niet weg dat sprake is van de eerder genoemde zorgplicht van de initiatiefnemer om een negatief effect van de ingreep op dier- en plantsoorten zoveel mogelijk te minimaliseren.

Voor soorten waarmee het nog niet goed gaat, geldt een vergunningplicht. Het primaire doel is het toestaan van overtreding van de verbodsbepalingen ten behoeve van een in de wet genoemd belang. Er worden voorschriften opgenomen om, zoveel mogelijk, te borgen dat dit geen negatieve gevolgen voor populaties van beschermde diersoorten heeft. In de Beleidsregels natuur en landschap 2017 (Bnl) staan aanvullende beleidsregels voor vergunningen voor vogel- en habitatsoorten en overige soorten gericht op de onderbouwing van de aanvraag (artikel 3.2. Bnl).

Bij de planvorming moet altijd worden vastgesteld of er in het plangebied beschermde plant- en diersoorten voorkomen, die strikt beschermd zijn en waarvoor mogelijk een vergunningplicht geldt. De zorgplicht vereist ook dat er naar andere (niet beschermde) soorten wordt gekeken.

Middelen, methoden en installaties voor het vangen of doden van dieren (geen jacht)

Bij een flora- en fauna-activiteit over het vangen of doden van soorten, zijn verschillende middelen, methoden en installaties te gebruiken. De provincie is het bevoegd gezag voor handhaving en toezicht van de rijksregels over middelen, methoden en installaties. Zoals het verbod op het gebruik of bezit van bepaalde middelen. Maar ook voor maatwerkvoorschriften in een vergunning en een verzoek om een gelijkwaardige maatregel die met regels over middelen, methoden en installaties te maken hebben. Voor het gebruik van middelen, methoden en installaties kan de provincie maatwerk-regels opnemen in de omgevingsverordening.

Bijlage 2: rollen, taken en verantwoordelijkheden voor aanpak fauna-schade

(advies van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade)

Tabellen

Agrarisch bedrijfsmatig grondgebruiker	
Verantwoordelijk	Primair verantwoordelijk voor het voorkomen of beperken van het ontstaan van schade aan gewassen of vee veroorzaakt door in het wild levende dieren, op gronden en opstallen waarvoor hij over een zakelijk of persoonlijk gebruiksrecht beschikt.
Rol	Zakelijk of persoonlijk gerechtigd tot het gebruik van de grond en/of opstallen waar in het wild levende diersoorten schade aan gewassen of vee kunnen veroorzaken. Dit kan de eigenaar van de grond zijn, de pachter van de grond of degene die een beperkt recht heeft om de grond en zich daarop bevindende opstallen te gebruiken.
Bevoegdheden	<ul style="list-style-type: none">• Recht om schade te voorkomen en het bestrijden van vrijgestelde soorten die landelijk of provinciaal als vergunningvrij geval zijn aangewezen met daartoe aangewezen methoden en middelen binnen de randvoorwaarden gesteld in een goedgekeurd faunabeheerplan. Dit recht kan schriftelijk overgedragen worden aan een WBE of anderen.• Het zelf doen verkrijgen van een vergunning of op grond van gebruikmaking van vergunning van een FBE beperken van de omvang van een populatie, dan wel met schriftelijke toestemming handelingen daartoe laten uitvoeren door een WBE of anderen voor zover daarvoor vergunning is verleend.• Het zelf beperken van de omvang van een populatie van exoten, onbeschermde en verwilderde diersoorten op grond van een vergunning dan wel met schriftelijke toestemming door anderen.• Het jachtrecht (voor zover niet voorbehouden door de eigenaar) zelf uitoefenen, dan wel verhuren aan anderen.
Taken	<ul style="list-style-type: none">• Zorgen dat inzet bij schadebestrijding en beheer (vergunningvrij geval of vergunning) dan wel jacht op voorhand mogelijk is.<ul style="list-style-type: none">- controleren welk instrument inzetbaar is voor de betreffende diersoort(en).- op voorhand machtiging aanvragen bij de FBE (via de WBE en jachthouder).- zorgen dat percelen onderdeel uitmaken van bejaagbare eenheid.- zorgen dat niet geteeld wordt in kwetsbaar gebied waar inzet maatregelen niet mogelijk is.• Het tijdig en in voldoende mate nemen van passende preventieve maatregelen om schade aan (opslag van) gewassen of vee te voorkomen dan wel te beperken (zie Preventiekit faunaschade van BIJ12 voor passende maatregelen).• Het zelf uitvoeren, dan wel anderen laten doen uitvoeren van de inzet van zwaardere maatregelen ten behoeve van populatiebeheer, schadebestrijding en jacht indien preventieve maatregelen geen of onvoldoende effect hebben.• Indien grondgebruiker zelf niet de schade bestrijdt, het maken van (bij voorkeur schriftelijke) resultaat c.q. inspanningsafspraken met jachthouder over schadebestrijding en populatiebeheer.• Het afgeven van een schriftelijke grondgebruikersverklaring aan de jachthouder, welke daarmee gebruik kan maken van vergunningvrij geval (vrijstelling), of voldoen aan eisen voor gebruik van het geweer (zie: b.v. art. 11.44 lid 5 Bal, art. 11.52 lid 5 Bal en art. 11.58 lid 6 Bal).• Grondgebruiker heeft mogelijkheid om in of bij de grondgebruikersverklaring of jachthuurovereenkomst, afspraken privaatrechtelijk vast te leggen.• Het voldoen aan de eisen m.b.t. het aanvragen van een tegemoetkoming in de schade als bedoeld in artikel 9.3 Omgevingsbesluit (www.faanaschade.nl).
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none">• Het wordt aanbevolen om de relatie grondgebruiker - jachthouder (op grond van de Ow) voor de inzet ten aanzien van beheer en schadebestrijding contractueel vast te leggen in een overeenkomst, naast de (wettelijk vereiste) jachthuurovereenkomst en de schriftelijke (betredings)toestemming.• Naast het maken van afspraken over hoe op te treden in geval van schade kan de grondgebruiker met de jachthouder ook afspraken maken over de bedrijfsvoering en hoe deze aan te passen op het voorkomen van schade (bv. aan de hand van een risicoanalyse).

Terreinbeherende organisatie

Verantwoordelijk	Primair verantwoordelijk voor het leveren van een bijdrage aan de totstandkoming van het faunabeheerplan van de FBE in haar rol als bestuurslid van de FBE. Daarmee levert de TBO een bijdrage aan het duurzaam beheer van in het wild levende populaties.
Rol	Als terreinbeherende organisatie heeft de TBO een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het behoud van de biodiversiteit, maar ook de zorg voor het duurzaam beheer van populaties. Daar waar schade door in het wild levende dieren wordt veroorzaakt, behoort de TBO vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid daar waar zij dat kan een bijdrage te leveren aan het voorkomen, beperken of bestrijden van die schade.
Bevoegdheden	<ul style="list-style-type: none"> • Recht om op haar natuurterreinen op grond van het eigendomsrecht een eigen beleid te voeren. • Uitvoering van haar eigen beleid mag niet leiden tot onrechtmatige hinder of overlast voor aangrenzende burens. • Het jachtrecht zelf uitoefenen (of niet uitoefenen), dan wel verhuren aan anderen.
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • Vanuit haar visie een bijdrage leveren aan de kwaliteit van het faunabeheer en het faunabeheerplan binnen het werkgebied van de FBE; • Zorgen dat inzet voor schadebestrijding en beheer (vergunningvrij geval of vergunning) dan wel jacht op gronden van derden mogelijk is en effectief kan zijn; • Het tijdig en in voldoende mate nemen van passende preventieve maatregelen om schade aan (opslag van) gewassen of vee op gronden van derden te voorkomen dan wel te beperken.
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none"> • Het wordt aanbevolen om (ter concretisering van het beleid in het Faunabeheerplan) de relatie Terreinbeheerder – Schadebestrijding vast te leggen in een convenant met grondgebruikers van aan terreinen van de terreinbeheerder aanliggende percelen. • Naast het maken van afspraken over hoe op te treden in geval van schade kan de grondgebruiker met de TBO ook afspraken maken over de mogelijkheden om preventieve maatregelen te treffen op de grens van de naburige percelen, of op het terrein van de TBO.

Jachthouder (eigenaar, pachter en huurder jachtgenot)

Verantwoordelijk	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelijk voorkomen schade van wildsoorten (art. 11.65 Bal) in zijn jachtveld. • Zorgen voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld (art. 11.65 Bal). • Verantwoordelijkheid voor schadebestrijding en populatiebeheer is afhankelijk van (privaatrechtelijke) afspraken die hij heeft met grondgebruiker. • Jachthouder voelt zich (vaak) moreel verantwoordelijk voor schadebestrijding en populatiebeheer, vanwege de goede relatie met de grondeigenaar, maar is dat juridisch niet als hier privaatrechtelijk geen afspraken over zijn gemaakt. • N.B. De verantwoordelijkheid van de jachthouder voor schade veroorzaakt door wildsoorten geldt alleen in het jachtseizoen.
Rol	<p>Hij jaagt of laat andere jagen onder zijn verantwoordelijkheid of laat derden jagen wanneer hij het jachtgenot heeft verhuurd voor de jacht. Komt afspraken over populatiebeheer en schadebestrijding na.</p>
Bevoegdheden	<ul style="list-style-type: none"> • De jachthouder is op grond van het bepaalde van 11.64 Bal gerechtigd tot het genot van de jacht. • Hij kan bevoegd dan wel gemachtigd zijn tot gebruik van wettelijk toegestane middelen en eisen voor (jacht en) schadebestrijding en populatiebeheer • Jachthouder met omgevingsvergunning voor een jachtgeweeractiviteit (jachtakte) mag geweer gebruiken
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgt dat hij en door hem gemachtigde uitvoerders zich houden aan het faunabeheerplan en publiek- en privaatrechtelijke toestemmingen; • Jachthouder met jachtakte is lid van een wildbeheereenheid op grond van artikel 8.2 lid 1 Ow; • Jachthouder met jachtakte zorgt voor een jachtveld van voldoende omvang zodat er sprake is van een bejaagbare eenheid • Jachthouder met jachtakte dat hij over voldoende en benodigde vaardigheden beschikt en dat iemand die dit namens hem doet hier ook over beschikt. • Jachthouder met jachtakte zorgt voor een schriftelijke grondgebruikers-verklaring van de grondgebruiker. • Jachthouder met jachtakte zorgt voor een adequate uitvoering van jacht, schadebestrijding en populatiebeheer. • Jachthouder met jachtakte maakt adequaat gebruik van de vergunningen van ontheffing en opdrachten wanneer men het veld in gaat. • Jachthouder met jachtakte voert verjaag- en bejaagacties uit zoals (bij voorkeur schriftelijk) afgesproken met de grondgebruikers, of – indien afgesproken – zo vaak als nodig is om te kunnen voldoen aan de eisen met betrekking tot het verkrijgen van een tegemoetkoming in de schade. • Jachthouder met jachtakte draagt zorg voor werken conform het Faunabeheerplan dat is vastgesteld door de FBE en goedgekeurd door GS. • Jachtaktehouders verstrekken afschotgegevens aan FBE op grond van artikel 6.3 lid 4 Ob. De uitgevoerde verjaag- en bejaagacties worden geregistreerd in een registratiesysteem. • Jachthouder zorgt ervoor dat hij op de hoogte blijft van ontwikkelingen voor schade en beheer al dan niet via de WBE en FBE.
Bijzonderheden	<p>Alle grondeigenaren zijn voor de wet jachthouder, ook bij kleine oppervlakten waarbij sprake is van niet bejaagbare velden. Vaak wordt de jacht dan verhuurd maar het komt dus ook voor dat men jachthouder is zonder de jacht of schadebestrijding/beheer uit te laten voeren.</p> <p>Naast het maken van afspraken over hoe op te treden in geval van schade kan de jachthouder met de grondgebruiker ook afspraken maken over de bedrijfsvoering en hoe deze aan te passen op het voorkomen van schade (bv. aan de hand van een risicoanalyse).</p> <p>Belangrijk is dat de jachthouders, zoals gemeenten, landgoedeigenaren en agrariërs, die niet direct zitting hebben in de FBE, wel weten dat ze vertegenwoordigd worden in de FBE (en weten wie dat is). Anders kan het gevoel ontstaan dat ze geen invloed hebben op de streefstanden of de inhoud van het faunabeheerplan, maar alleen de gevolgen ondervinden van de schade die ontstaat. Terwijl ze hier via hun vertegenwoordiger wel invloed op kunnen hebben.</p> <p>Sommige jachthouders (b.v. sommige TBO's) verhuren geen jachtrechten en staan geen schadebestrijding of populatiebeheer toe op hun gronden. Als het gaat om grote eenheden natuur dan kan dat ertoe bijdragen dat de mate waarin schade op landbouwgronden kan worden beperkt onvoldoende effectief is.</p>

Wildbeheereenheid (WBE)	
Verantwoordelijk	<p>Wildbeheereenheid is in de praktijk belast met het uitvoeren van schadebestrijding en populatiebeheer in het veld, maar is daarvoor in beginsel juridisch niet verantwoordelijk. Dat zijn immers de grondgebruikers en de jachthouders.</p> <p>De WBE heeft de rechtsvorm van een vereniging (art. 8.2 Ow).</p> <p>De WBE is verantwoordelijk voor de uitvoering van het faunabeheerplan.</p> <p>De WBE is verantwoordelijk voor het voldoen aan de door provinciale staten in een verordening vastgestelde regels.</p>
Rol	<p>Dit samenwerkingsverband van jachthouders met een jachtakte en mogelijk anderen zorgt er voor dat jacht, beheer en schadebestrijding wordt uitgevoerd mede in samenwerking met en voor grondgebruikers, terreinbeheerders en eigenaren in een bepaald werkgebied, waarvan de omvang en begrenzing door de provincie zijn vastgesteld.</p> <p>Wildbeheereenheden vervullen een coördinerende rol om het faunabeheerplan uit te voeren en het duurzaam beheer van populaties in het wild levende dieren te organiseren.</p> <p>De WBE wordt gehoord over het ontwerp van het faunabeheerplan door de Faunabeheereenheid (art. 6.3 lid 1 Ob).</p>
Bevoegdheden	<ul style="list-style-type: none"> • De provinciale verordeningen kennen de WBE soms bevoegdheden toe (b.v. het royeren van leden/houders van een jachtakte bij handelen in strijd met faunabeheerplan). • Decentralisatie van de regelgevende bevoegdheden naar de provincies maakt dat er verschillen bestaan tussen verschillende WBE's qua taken en bevoegdheden.
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor planmatige bestrijding van diersoorten aan de hand van een nadere planmatige uitwerking van een Faunabeheerplan in haar beheergebied. • De grondgebruiker kan de hem toegestane handelingen op grond van een vergunning laten uitvoeren door de WBE; • De FBE kan de aan haar verleende vergunning doorschrijven aan de WBE. • Ook kan aan een WBE een vergunning worden verleend indien de noodzaak ontbreekt voor het verrichten van handelingen door tussenkomst van een faunabeheereenheid (art. 8.74j lid 3 Bkl (vogels, art. 8.74k lid 3 Bkl (soorten habitatrichtlijn) en art. 8.74l lid 3 Bkl (andere soorten)). • Maakt eventueel wildbeheerplannen voor haar beheergebied. • Coördineert tellingen in haar beheergebied en analyseert deze en levert bijdrage aan trendtellingen ten behoeve van het opstellen door de FBE van een Faunabeheerplan. • Coördineert schadebestrijding in haar beheergebied en stelt zo nodig schade-,bestrijdings-plannen op. • Stelt zo nodig een gebiedsplan ganzen en een leefgebiedsplan voor grote hoefdieren op in haar beheergebied. • Monitort beheerplannen en halen genoemde streefstanden vergunning. • Is lokaal aanspreekpunt voor jachthouders en grondgebruikers in haar beheergebied, bijvoorbeeld voor infrastructuurbeheerder, gemeenten etc. • Geeft voorlichting aan haar leden (kennis en vaardigheden) • Behartigt de belangen van haar leden. • In provinciale verordeningen kunnen aanvullende taken zijn bepaald.
Bijzonderheden	<p>De WBE heeft vooral een sterke lokale verankering door samenwerking met andere organisaties en verenigingen binnen de gemeenten.</p>

Faunabeheereenheid (FBE)	
Verantwoordelijk	<ul style="list-style-type: none"> • Is verantwoordelijk voor creëren van draagvlak bij alle aangesloten geledingen voor de wijze en mate van het uitvoeren en coördineren van jacht, schadebestrijding en populatiebeheer. • Is verantwoordelijk voor het opstellen van een faunabeheerplan voor haar werkgebied (art. 8.1 lid 2 Ow); • Is als houder van vergunningen mede verantwoordelijk voor een goede uitvoering hiervan. • Moeten voldoen aan de regels die provinciale staten hebben gesteld aan bestuur, werkgebied en inhoud van het Faunabeheerplan (art. 8.1 lid 3 Ow)
Rol	Zorgt voor gedragen faunabeheerplannen en coördineren van de uitvoering van het faunabeheer, waaronder schadebestrijding en populatiebeheer, in de gehele provincie, alsmede al wat daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord. FBE zorgt voor afstemming tussen en met de WBE's die binnen haar werkgebied functioneren.
Bevoegdheden	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen van één of meer faunabeheerplannen voor het door de provincie vastgestelde werkgebied (art. 8.1 lid 2 Ow). • Horen van WBE's alvorens een Faunabeheerplan vast te stellen (art. 6.3 lid 1 Ob). • Aanvragen van vergunningen op grond van een Faunabeheerplan; • Machtigen van WBE's en anderen voor gebruik verleende vergunningen; • Op grond van provinciale regels zijn soms andere bevoegdheden of taken of uitvoeringsinstructies toebedeeld.
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • Aanvragen van vergunningen op grond van een Faunabeheerplan; • Machtigen van WBE's en anderen voor gebruik verleende vergunningen; • Op grond van provinciale regels zijn soms andere bevoegdheden of taken of uitvoeringsinstructies toebedeeld. • FBE brengt jaarlijks verslag uit aan GS over de uitvoering van het Faunabeheerplan (art. 6.3 lid 3 Ob). • FBE draagt zorg voor openbaarmaking overzicht van afschotgegevens (art. 6.3 lid 5 Ob) • FBE draagt zorg voor openbaarmaking goedgekeurd Faunabeheerplan (art. 6.3 lid 2 Ob). • FBE voldoet aan de wettelijke regels van de Omgevingswet en de provinciale regelgeving (Omgevingsverordening). • Adviseert gevraagd en ongevraagd vanuit de uitvoering bij het opstellen, evalueren en monitoren van provinciaal faunabeleid. • Stelt, met draagvlak van de geledingen in de FBE, Faunabeheerplannen op die gericht zijn op duurzaam beheer van diersoorten en rekening houdt met de verschillende belangen. • Zorgt voor afstemming met haar achterban, zodat hun belangen worden gehoord. • Stemt af met andere faunabeheereenheden binnen of aangrenzend aan de provincie • Is houder van vergunningen van de provincie op basis van goedgekeurd faunabeheerplan en schrijft vergunning/aanwijzing door aan WBE. • Adviseert grondgebruikers bij inzet instrumentarium. • Spreekt indien nodig haar leden aan op het realiseren van de uitvoeringsafspraken in het Faunabeheerplan, door aangesloten jachthouders op uitvoer schadebestrijding en beheer aan te spreken, verleende machtigingen in trekken en te bemiddelen in geschillen terzake. • Verzoekt indien nodig GS om extra instrumentarium in te zetten (opdracht, bijzondere middelen). • Voert de regie op monitoring en trendtellingen en de uitvoering van het fauna-beheerplan. • Communiceert over de uitvoering, het Faunabeheerplan en de verleende vergunningen uit het Faunabeheerplan en communiceert hierover met de achterban. • Stemt met BIJ12 af over de werking van preventieve maatregelen en het effect van afschot op de omvang van schade en of er verbeter mogelijkheden zijn.
Bijzonderheden	In het bestuur van de FBE zullen ook vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties deelnemen, die het duurzaam beheer van populaties in het wild levende dieren voorstaan (bv. Dierenbeschermingsorganisaties).

Provincie	
Verantwoordelijk	Verantwoordelijk voor passieve en actieve soortenbescherming binnen de Omgevingswet. Zorgt voor behoud en zo nodig herstel van de gunstige staat van instandhouding van soorten en hun leefgebieden (art. 2.18 lid 1 onder g Ow). Zorgt voor het opstellen van een provinciale Omgevingsvisie (art. 3.1 lid 2 Ow). Is verantwoordelijk voor de uitvoering van het natuurbeleid, waaronder als bevoegd gezag voor populatiebeheer, overlast en schadebestrijding. Bevoegd voor toestemmingverlening en bestrijden van schade aan in de wet genoemde belangen.
Rol	GS stelt de beleidsmatige kaders vast waarbinnen faunabeheer en schadebestrijding moet worden uitgevoerd, verleend vergunningen, aanwijzingen en handhaaft hierop. GS is bevoegd gezag voor toestemmingverlening, PS voor het verlenen van een aantal vrijstellingen (waaronder vrijstelling schadesoorten).
Bevoegdheden	Provinciale Staten <ul style="list-style-type: none"> • Controlerende- en toezichhoudende taak op de taken in het Faunabeheer waarvoor GS zijn aan te spreken. • Vaststellen verordening eisen faunabeheereenheid en faunabeheerplan (art. 8.1 lid 3 Ow) • Vaststellen verordening eisen WBE's (art. 8.2 lid 5 Ow) • Vaststellen provinciale verordening (art. 2.6 Ow). • In de provinciale Omgevingsverordening afwijken van de omgevingsvergunningplichtige natura 2000-activiteiten, flora- en fauna-activiteiten en jachtgeweeractiviteiten (art. 5.2 lid 1 Ow). • Gedeputeerde Staten • Goedkeuren Faunabeheerplannen (art. 8.1 lid 2 Ow) • Monitoringsverplichting doelstellingen Vogel- en Habitatrichtlijn (art. 11.67 Bkl) • Verlenen van omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit, flora- en fauna-activiteit, activiteiten voor populatiebeheer of schadebestrijding (uitgezonderd de jacht), het gebruik van middelen en installaties en methodes om dieren te vangen of doden en opdrachten op aanvraag van wettelijke verboden (art. 4.11 Ow) • Sluiting jacht onder bijzondere weersomstandigheden (art. 11.69 Bal) • Vergunning verlenen op het verbod van bijvoeren (art. 11.60 Bal en 8.74m Bkl) • Vergunning verlenen van verbod uitzetten dieren (art. 11.61 Bal en 8.74n Bkl) • Bevoegdheid toekenning schade (art. 15.53 Ow) • Aanwijzing Ambtenaren handhaving (art. 18.6 Ow) • Bevoegdheid uitoefening bestuursdwang (art. 18.1 en 18.2 Ow)

Provincie	
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgdragen voor gunstige staat van instandhouding van soorten vogel en habitatrictlijn, rode lijstsoorten. (art. 2.18 lid 1 onder g Ow) • Bepalen vergunningen, middelen en methoden voor vangen en doden, verlenen toestemmingen in individuele gevallen, algemeen bevoegd gezag voor uitvoering wet • Bepaalt inhoud Faunabeheerplan, samenstelling bestuur FBE. Ondersteunt FBE financieel voor goede uitvoering. Bewaakt het functioneren van de FBE • Stelt op, evalueert, monitort en past aan provinciaal beleid faunabeheer. • Toetst het Faunabeheerplannen aan wet- en regelgeving en specifiek beleid en verleent op basis hiervan vergunningen. • Legt het Faunabeheerplan en de verslagen hierover ter inzage. • Formuleert indien nodig voor een aantal diersoorten specifiek beleid zoals nulstandbeleid van zwijnen, specifiek leefgebied herten en rustgebieden voor ganzen. • Zorgt voor een inhoudelijke beoordeling van duurzame instandhouding soorten, werking middelen etc. voor het goedkeuren van het Faunabeheerplan. • De provincie zal indien nodig de FBE bestuurlijk op haar morele verantwoordelijkheid aanspreken. • Verleent vergunningen en aanwijzingen aan de FBE, vrijwel altijd op basis van een goedgekeurd Faunabeheerplan, houdt toezicht op de voorschriften uit deze vergunningen of aanwijzingen. In mandaat van de provincie houdt de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD) toezicht op de (doorgeschreven) ontheffingen die door de provincie zijn verleend op basis van het faunabeheerplan. • Stelt de provinciale Omgevingsverordening vast. • Verleent individuele vergunningen en aanwijzingen voor schadebestrijding en populatiebeheer voor dieren waarvoor geen faunabeheerplan is opgesteld, houdt toezicht op de voorschriften uit deze vergunningen of aanwijzingen. • Kan personen of organisaties aanwijzen die de stand van bepaalde diersoorten mogen beperken zonder toestemming van de grondgebruiker. • GS communiceren proactief over haar provinciale faunabeleid, de achtergronden van haar beleid, haar besluiten, rolverdeling FBE, wat ze ter inzage heeft gelegd, evaluaties van haar beleid, etc. • Rapporteert aan het Rijk over inzet van het provinciaal instrumentarium.
Bijzonderheden	<p>GS vinden het belangrijk dat uitvoering op een gecoördineerde en planmatige manier gebeurt. Daarom hebben ze belang bij een centrale professionele organisatie en ondersteunen ze de FBE in hun provincie o.a. financieel. Zij zijn niet verantwoordelijk voor uitvoering van de populatiebeheer en schadebestrijding, de Omgevingswet legt de verantwoordelijkheid hiervoor in het veld (grondgebruiker en jachthouders).</p>

BIJ12	
Verantwoordelijk	Verantwoordelijk voor het, in mandaat van de provincies, afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades.
Rol	Kent tegemoetkomingen toe bij door natuurlijke in het wild levende beschermde diersoorten aangerichte schade aan bedrijfsmatige geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren en verricht onderzoek naar – en adviseert over de mogelijkheden voor preventie en vermindering daarvan.
Bevoegdheden	geen
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • (kosten) efficiënte afhandeling van faunaschades. • Coördinatie van kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar het voorkomen en bestrijden van faunaschade conform de onderzoeksagenda BIJ12-Faunafonds. • Advies en voorlichting, mede op basis van de uitgevoerde onderzoeken en faunaschadecijfers, over het voorkomen, bestrijden en betalen van faunaschade. • Professionele secretariële ondersteuning aan de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade. • Stelt in samenwerking met de provincies beleidsregels op voor tegemoetkomingen bij schade aangericht door natuurlijk in het wild levende diersoorten. • Beoordeelt en handelt binnengekomen verzoekschriften af: <ul style="list-style-type: none"> - Toetst verzoekschriften aan de provinciale beleidsregels. - Zet taxateurs in, die binnen zeven dagen een bezoek brengen aan het schadeperceel en de schade volgt tijdens het seizoen en deze aftaxeert. - Beslist op basis van taxatierapport en eventuele aanvullende vragen over de uitgekeerde tegemoetkoming. • Stelt haar begroting en jaarplan op en laat die door de Algemene Vergadering van het IPO goedkeuren. • Legt middels jaarverslag- en rekening af verantwoording af aan de Algemene Vergadering van het IPO.
Bijzonderheden	De beleidsregels tegemoetkoming faunaschade worden door de besturen van de afzonderlijke provincies vastgesteld.

Rijk	
Verantwoordelijk	Het Rijk vertegenwoordigt Nederland in internationaal verband en is verantwoordelijk voor de nakoming van internationale verplichtingen door Nederland. Daartoe voorziet het Rijk in wettelijke kaders, die de implementatie van internationaalrechtelijke verplichtingen bevatten en voor provincies overstijgende belangen een landelijk eenvormig beleid verzekeren (art. 10.36a Ob). De algemene regels ter bescherming van Natura 2000-gebieden en soorten zijn in de Ow verankerd. Ook worden bij en krachtens de wet algemene regels over de uitoefening van de jacht en het gebruik van het geweer gesteld. Het Rijk heeft landelijke schadelijke soorten aangewezen die vallen onder de reikwijdte van de bepalingen inzake schadebestrijding. Het Rijk is ook verantwoordelijk voor het verlenen van vrijstelling voor de bestrijding van deze diersoorten die in het gehele land schade veroorzaken. Dat geldt ook voor de door de provincies te bestrijden invasieve exoten.
Rol	<ul style="list-style-type: none"> • Systeemverantwoordelijk voor de natuurbescherming • Wetgever Ow bijbehorende besluiten en regelingen. • Bevoegd gezag in uitzonderingssituaties (Rijksbelangen).
Bevoegdheden	<ul style="list-style-type: none"> • Bevoegd gezag in gevallen van nationaal belang (art. 4.12 Ob) • Landelijke vergunningvrije gevallen (vrijstelling schadesoorten) (art. 5.2 lid 3 Ow in combinatie met art. 11.43 Bal (vogels), art. 11.51 Bal (soorten habitatrichtlijn) en art. 11.57 Bal (andere soorten) en landelijke vergunningvrije gevallen (vrijstelling overlastsoorten) zijn niet aangewezen door de minister, dit kan voor overlast veroorzakende soorten worden gedaan in de omgevingsverordening. • Verschillende bevoegdheden voor jacht o.a. soorten wild, opening en sluiting jacht (art. 4.12 lid 1 onder h Ow). • Om te beslissen op een activiteit van of namens een lid van het Koninklijk Huis of op terreinen waar de Kroondrager gerechtigd is tot het uitoefenen van de jacht en verleend goedkeuring aan Faunabeheerplan voor deze terreinen (art. 4.12 lid 2 onder j en art. 6.4 Ob)
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoring en verantwoording richting Europese Commissie voor uitvoering Vogel- en Habitatrichtlijn. • Plaatst beschermde en onbeschermde soorten (exoten, verwilderd) op lijst zodat een aanwijzing kan worden gegeven.

Gemeenten bij overlast – en schadebestrijding in de bebouwde kom

Verantwoordelijk	Verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van het openbaar gebied. Daaronder valt ook het beheer en overlast- en schadebestrijding van diersoorten.
Rol	Eerste aanspreekpunt voor schade/overlast door beschermde diersoorten en onbeschermde diersoorten binnen bebouwde kom. N.B. De gemeente kan verschillende rollen hebben, bijvoorbeeld als grondeigenaar /gebruiker of als infrastructuurbeheerder. Deze worden hier niet behandeld.
Bevoegdheden	<ul style="list-style-type: none"> • Is voor inwoners het eerste aanspreekpunt als het gaat om meldingen van overlast. Voor ratten, steenmarters en vleermuizen is dit vastgelegd in een regeling en/of landelijk beleid (Omgevingswet en Woningwet). • Gemeente moet voldoende zorg in acht nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving bij haar eigen handelen, maar ook bij de behandeling van meldingen en klachten van inwoners. (Specifieke zorgplicht artikel 11.27 Bal) • Gemeente kan verzoeken om vrijstelling voor soorten die binnen bebouwde kom overlast veroorzaken, zoals steenmarters (artikel 5.2 lid 1 Ow in combinatie met artikel 11.44 lid 3 Bal (vogels), artikel 11.52 lid 3 Bal (soorten habitatrichtlijn), of artikel 11.58 lid 3 Bal (andere soorten)). De vrijstelling wordt verleend aan gemeenten voor de bestrijding van overlast binnen de bebouwde kom. • Bevoegd gezag WABO, omgevingsvergunningen voor bouwen, kappen etc.
Taken	<ul style="list-style-type: none"> • Aanvrager van vergunningen bij provincie bij ernstige overlast door dieren en bij schade op begraafplaatsen, sportvelden en bedrijventerreinen, waarvoor nog geen vergunning is verleend aan de FBE. • Opstellen en vaststellen plan van aanpak voor inzet van bijzondere middelen in de bebouwde kom voor diersoorten waarvoor een vergunning op grond van het faunabeheerplan is verleend aan de FBE. Dit plan van aanpak stelt zij samen met de WBE en FBE op, die de gemeente adviseren. Bijvoorbeeld voor wilde zwijnen, konijnen (begraafplaatsen, sportvelden en industrieterreinen), ganzen (eieren, nesten en vangen), (zwem)watervervuiling (volksgezondheid). Dit is maatwerk en gebeurt pas als er problemen spelen in de gemeente. • Voor steenmarters opstellen plan voor een meldpunt schade en voorlichting en op voorhand aanvragen van een vergunning bij de provincie, zodat deze kan worden uitgevoerd door een gecertificeerd faunabedrijf of FBE. • Voor bestrijding van overlast van kauwen en roeken kan samengewerkt worden met de plaatselijke vogelwerkgroep, bijvoorbeeld ten behoeve van voorlichting, bescherming en stimulering kolonies op plaatsen zonder overlast. • Registreren van meldingen betreffende overlast van steenmarters. • Informeren en adviseren burgers over wat zij kunnen doen aan overlast van diersoorten en deze te bestrijden in de woonomgeving.
Bijzonderheden	<ul style="list-style-type: none"> • Iedere burger heeft een zorgplicht voor beschermde soorten. Niet de gemeente, maar de melder betaalt zelf de kosten voor uitvoering van de gemelde preventieve maatregelen. • Gemeente verstaan over algemeen onder overlast: <ul style="list-style-type: none"> - schade voor de volksgezondheid - verontreiniging van de openbare ruimte - (verkeers)onveilige situaties - schade aan groen, gebouwen, begraafplaatsen en kabels/leidingen.

Bijlage 3: Overzichtstabel programmaopgaves per soort en onderwerp

Hoe ziet de komende planperiode eruit (t/m 2030)?

Onderwerp	Diersoort	Hoe ziet het er in grote lijnen uit?
Schadebestrijding en beheer beschermde diersoorten: Vanaf nieuwe FBP (2026)	Alle soorten	Geen provinciebrede vergunningen voor soorten die niet in gunstige staat van instandhouding verkeren en/of waarvoor getaxeerde schade per jaar onder de 20.000 euro ligt binnen de provincie Utrecht (tegenoetkoming in schade blijft, mits binnen de beleidsregels van toepassing, van kracht).
	Brandgans	Winterrust inperken: verjaging met ondersteunend afschot buiten ganzenrustgebied na inzet niet-dodende maatregelen ook op overjarig grasland (OV), adaptief beheer
	Grauwe gans	Winterrust inperken: verjaging met ondersteunend afschot buiten ganzenrustgebied na inzet niet-dodende maatregelen ook op overjarig grasland (OV), adaptief beheer, populatiebeheer standganzen
	Kolgans	Winterrust inperken: verjaging met ondersteunend afschot buiten ganzenrustgebied na inzet niet-dodende maatregelen ook op overjarig grasland (OV), adaptief beheer
	Knobbelzwaan	Voorlopig geen dodelijk beheer, Gerechtelijke uitspraak afwachten
	Smient	Geen provinciebreed dodelijk beheer de komende planperiode
	Meerkoet	Geen provinciebreed dodelijk beheer de komende planperiode
	Holenduif	Geen provinciebreed dodelijk beheer de komende planperiode
	Spreeuw	Geen provinciebreed dodelijk beheer de komende planperiode
	Ekster	Geen provinciebreed dodelijk beheer de komende planperiode
	Gaai	Geen provinciebreed dodelijk beheer de komende planperiode
	Roek	Geen provinciebreed dodelijk beheer de komende planperiode
Damhert	Leefgebied Willem III plantage en Elsterbuitenwaard blijft, populatiebeheer mogelijk wijzigen afhankelijk van gerechtelijke uitspraak Wild zwijn	

Onderwerp	Diersoort	Hoe ziet het er in grote lijnen uit?
	Edelhert	Doortrekgebied in Uiterwaarden en leefgebied op Utrechtse Heuvelrug, zoals voorgaande periode. Populatiebeheer, mogelijk wijzigen, afhankelijk van wilde zwijnen gerechtelijke uitspraak
	Ree	Adaptief (populatie) beheer op probleemlocaties (aanrijdingen) testen en mogelijk doorvoeren
	Wild Zwijn	Nulstand, populatiebeheer mogelijk wijzigen, afhankelijk uitspraak Afdeling (Hoger beroep)
	Wolf	Nieuw opgenomen, nu wel, maar doden onder normale omstandigheden niet mogelijk, wel andere interventies, volgens IPO beleidskader
	Bever	Nieuw opgenomen, nu wel, doden niet mogelijk, enkel verstoren van verblijfplaatsen en dammen
Jachtsoorten: Vanaf nieuwe FBP (2026)	Wilde eend	De FBE zal, conform de OV, in het faunabeheerplan moeten onderbouwen dat jacht geen negatieve invloed heeft op de gunstige staat van instandhouding. Criteria die de term 'redelijke wildstand' kunnen toetsen, kunnen hierbij helpen.
	Houtduif	De FBE zal, conform de OV, in het faunabeheerplan moeten onderbouwen dat jacht geen negatieve invloed heeft op de gunstige staat van instandhouding. Criteria die de term 'redelijke wildstand' kunnen toetsen, kunnen hierbij helpen.
	Fazant	De FBE zal, conform de OV, in het faunabeheerplan moeten onderbouwen dat jacht geen negatieve invloed heeft op de gunstige staat van instandhouding. Criteria die de term 'redelijke wildstand' kunnen toetsen, kunnen hierbij helpen.
Jachtsoorten: Vanaf besluit Minister LNV	Konijn	Jacht gesloten in elk geval totdat de minister anders besluit
	Haas	Jacht gesloten in elk geval totdat de minister anders besluit
(Voorheen) Landelijk vrijgestelde soorten Vanaf nieuwe FBP (2026)	Houtduif	Doden vanaf 2026 enkel mogelijk als de FBE in haar FBP kan onderbouwen dat dit de SvI niet verslechterd, er een wettelijk belang geschaadt wordt & niet-dodelijke maatregelen niet voor handen zijn, of niet afdoende werken.
	Canadese gans	Doden vanaf 2026 enkel mogelijk als de FBE in haar FBP kan onderbouwen dat dit de SvI niet verslechterd, er een wettelijk belang geschaadt wordt & niet-dodelijke maatregelen niet voor handen zijn, of niet afdoende werken.
	Zwarte kraai	Doden vanaf 2026 enkel mogelijk als de FBE in haar FBP kan onderbouwen dat dit de SvI niet verslechterd, er een wettelijk belang geschaadt wordt & niet-dodelijke maatregelen niet voor handen zijn, of niet afdoende werken.
	Kauw	Doden vanaf 2026 enkel mogelijk als de FBE in haar FBP kan onderbouwen dat dit de SvI niet verslechterd, er een wettelijk belang geschaadt wordt & niet-dodelijke maatregelen niet voor handen zijn, of niet afdoende werken.

Onderwerp	Diersoort	Hoe ziet het er in grote lijnen uit?
	Vos	Doden vanaf 2026 enkel mogelijk als de FBE in haar FBP kan onderbouwen dat dit de SvI niet verslechterd, er een wettelijk belang geschaadt wordt & niet-dodelijke maatregelen niet voor handen zijn, of niet afdoende werken.
	Konijn	Doden vanaf 2026 enkel mogelijk als de FBE in haar FBP kan onderbouwen dat dit de SvI niet verslechterd, er een wettelijk belang geschaadt wordt & niet-dodelijke maatregelen niet voor handen zijn, of niet afdoende werken.
Provinciaal Vrijstegestelde soorten	Veldmuis	Via OV vrijgesteld voor doden onder bepaalde voorwaarden
Schadebestrijding exoten en verwilderde dieren	Nijlgans	Aanpak volgens het Programma Invasieve Exoten, doden via Faunabeheerplan en provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Rosse Stekelstaart	Aanpak volgens het Programma Invasieve Exoten, doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Muskusrat	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Beverrat	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Wasbeer	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Wasbeerhond	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Muntjak	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Halsbandparkiet	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Soepgans	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Verwilderde duif	Doden via provinciale opdracht onder voorwaarden mogelijk
	Verwilderde kat	Preventieve TNR-C methode ingevoerd, afschot niet meer mogelijk
Jacht, schadebestrijding en beheer binnen N2000 en bufferzone (600m). Vanaf elk nieuw N2000 beheerplan	Alle soorten	Ruimte voor faunabeheer op basis van passende beoordelingen vaststellen laten stellen, FBE op basis daarvan vergunningen verlenen

Onderwerp	Diersoort	Hoe ziet het er in grote lijnen uit?
Tegemoetkomingen in schade	Beschermde ganzen	Naar 80% i.p.v. 95%, dit geldt voor voorjaarsschade buiten de ganzenfoerageergebieden en zomerschade. Vergoeding ganzenfoeragegebied blijft 100% plus extra vergoeding per schade hectare (zie h 3.6)
	Overige diersoorten m.u.v. fruit	Naar 80% i.p.v. 95%. Fruit (appels en peren) blijft op 60%
	Dassenovereenkomsten	Evalueren en op basis daarvan besluit: doorgaan of stoppen in 2025
	Jachtsoorten	Na wijziging beleidsregels: tegemoetkoming in schade mogelijk als jacht gesloten is, onder dezelfde voorwaarden als andere soorten
	Goudjakhals	Opnemen zodra wettelijke grondslag door Ministerie van LNV is geregeld
	Inzet dodende maatregelen	Registratie en regels verbeteren (invulling adequaat gebruik kan praktischer), b.h.v. betere uitvoering en onderbouwing toestemmingsbesluiten
	Definitie belangrijke schade eventueel wijzigen	Mogelijk moet de definitie 'belangrijke schade' aangepast worden. Hangt af van uitspraak gerechtelijke procedure Knobbelzwanen in Utrecht. Hangt ook samen met traject dat via BIJ12 loopt: drempelsystematiek invoeren of niet?
	Registratie van landbouwschades	Voor die soorten waarvoor provincie tegemoetkomingen verleent, de landelijke initiatieven vanuit het ministerie van LNV, IPO en BIJ12 volgen en input leveren. Voor die soorten waarvoor grondgebruikers zelf aan de lat staan, hen motiveren om goede taxaties te laten opstellen en aan dossieropbouw te doen, zodat t.z.t. via de FBE wellicht lokaal/specifieke ontheffingen voor het doden van dieren afgegeven kan worden (mits ook voldaan aan de andere voorwaarden: niet-dodende maatregelen niet voldoende effectief, SvI verslechterd niet)
	Inzet niet-dodende maatregelen	Registratie, toetsing daarop en regels zullen verbeterd worden, met als doel meer inzet en meer inzicht in de effectiviteit van niet-dodende werende en verjagende maatregelen, wat op termijn bij kan dragen aan betere onderbouwing van toestemmingsbesluiten (de noodzaak om dodelijk beheer te moeten toepassen) of afwijzingsbesluiten (niet-dodelijk beheer werkt afdoende)
Preventieve niet-dodende maatregelen	Beschermde ganzen	Niet-dodende maatregelen via de FBE gebiedsgericht ondersteunen
	Wolf	Bij incidentele gevallen van schade: noodrasters te leen, Bij vestiging ondersteuning in aanschaf in eerste 3 jaar, volgens IPO beleidskader
	Ganzenrustgebieden	Ligging en omvang aanpassen, regels aanpassen zodat hoogwaardige natuurontwikkeling of andere activiteiten van groot openbaar belang mogelijk zijn, en gronden met natuurdoelen uitsluiten voor tegemoetkomingen in schade (maken al aanspraak op natuursubsidies)

Onderwerp	Diersoort	Hoe ziet het er in grote lijnen uit?
Keten wilde dieren opvang en transport	Ondersteunen	Voor de periode 2025 t/m 2028 zijn er middelen gereserveerd om de keten een steun in de rug te geven.
Monitoring	Marterachtigen	Trendmonitoring verbeteren
	Vos	Trendmonitoring verbeteren
	Das	Trendmonitoring verbeteren

Onderwerp	Diersoort	Hoe ziet het er in grote lijnen uit?
	noordse woelmuis	Trendmonitoring verbeteren
	waterspitsmuis	Trendmonitoring verbeteren
	Broedvogels-Bijzondere soorten, en houtduif, holenduif, fazant, zwarte kraai, kauw en ekster	Trendmonitoring verbeteren
	Ganzen	Trendmonitoring verbeteren
	Smient	Trendmonitoring verbeteren
	Knobbelzwaan	Trendmonitoring verbeteren
	Bever	Trendmonitoring verbeteren
	Dagactieve zoogdieren: haas, konijn, ree, eekhoorn, egel	Trendmonitoring verbeteren
	Adaptief beheer ganzen en hoefdieren	Jaarlijks beheer bij kunnen stellen op basis van goede monitoring en wetenschappelijke begeleiding en deze vastleggen in werkplannen
	Aantal vissen, reptielen en amfibieënsoorten en een slakkensoort	Trendmonitoring verbeteren
	Vleermuissoorten	Trendmonitoring verbeteren
	Alle faunabeheersoorten	Met belanghebbenden afspraken maken over impact (schadehistorie) en effectmonitoring (effect van beheer op het doel)

Bijlage 4: Bouwstenen

Innovaties voor ganzenwering en -verjaging in de provincie Utrecht. De Natuurver dubbelaars, Sovon, A&W (2023) [Innovaties in Faunabeheer – De Natuurver dubbelaars](#)

Gebiedsgericht ganzenaanpak: Praktijkproef voor het verjagen van ganzen en grasland met een drone. Keuper en Gommer, CLM (2023) [Gebiedsgerichte ganzenaanpak \(provincie-utrecht.nl\)](#)

Advies Toekomstbestendig Ganzenbeheer (Werkgroep ganzenbeheer Utrecht). Griffioen en Visbeen. Natuurlijke Zaken (2022) [Rapport \(provincie-utrecht.nl\)](#)

Evaluatie ganzenbeheer provincie Utrecht 2013-2018. Latour et al. (2019) [A&W-rapport, versie 1 \(provincie-utrecht.nl\)](#)

Juridische aspecten van faunabeheer: Hoe verder met beheer en schadebestrijding in Utrecht. Boerema (2022). Boerema & Van den Brink, juridisch en ecologisch adviseurs Natuur en Leefomgeving. [Juridische aspecten van faunabeheer \(provincie-utrecht.nl\)](#)

Voortgangsrapportage Faunabeleid (2022) [BIJLAGE 1 \(provincie-utrecht.nl\)](#)

Pilot Eemland. Effecten van het gecoördineerd verjagen van ganzen op de gewasschadecijfers en weidevogels. Klaver, Broeke en Egas (2023). Trifolium BV., Youri Egas Advies. [LINK VOLGT](#) – aanbieden aan RGW commissie 29 november 2023

Evaluatie effectiviteit ganzenrustgebied en winterrust in de Provincie Utrecht. Veenbos, Gommer, Dekker (2023). CLM Onderzoek en Advies, in samenwerking met Waardenburg Ecology, Sovon en Peter Mendelts. [LINK VOLGT](#) – aanbieden aan RGW commissie 29 november 2023

Ganzenmonitoring in Utrecht in 2022-23. de Boer, Slaterus, van Kleunen en Koffijberg (2023). Sovon. [LINK VOLGT](#) – aanbieden aan RGW commissie 29 november 2023

[Hoefdierenadvies provincie Utrecht \(provincie-utrecht.nl\)](#). Bruinderink, Thissen, Achterberg en m.m.v. La Haye. (2023). Zoogdiervereniging. Rapport 2022.23.

Pas op: Overstekend wild! Aanrijdingen met reeën in Utrecht. Terra salica, Bureau voor faunabeheer en Dutch Wildlife Health Centre, Universiteit Utrecht. (2011). [Eindrapport Onderzoek Valwild Utrecht \(over-reeen.nl\)](#)

Onderzoeksresultaten volgend uit in opdracht van BIJ12-faunazaken uitgevoerd onderzoek: [Onderzoek BIJ12 - BIJ12](#)

Landbouwschades volgend uit schades getaxeerd in opdracht van BIJ12-faunazaken: [Schadecijfers - BIJ12](#)

Interprovinciaal wolvenbeleid, uitvoering en monitoring: [Alles over de wolf in Nederland \(bij12.nl\)](#)

Faunaschadepreventiekits, opgesteld door BIJ12: [Faunaschade voorkomen. Bekijk de mogelijke maatregelen in de Preventiekit \(bij12.nl\)](#)

Informatie over trends van soorten (per soort of per gebied), anders dan vogels:

[SoortenNL > Natuurkwaliteit](#)

Informatie over de trends (per provincie, per soort of per gebied) van vogelsoorten:

[Vind informatie over vogelsoorten | Sovon Vogelonderzoek](#)

[Provinciale factsheets Fazant | Sovon Vogelonderzoek](#)

[Provinciale factsheets Houtduif | Sovon Vogelonderzoek](#)

[Provinciale factsheets Wilde Eend | Sovon Vogelonderzoek](#)

[Bouwstenen voor het Strategisch Plan Natura 2000: Factsheets van vogelsoorten die betrokken zijn bij de instandhoudings-doelstellingen voor Natura 2000-gebieden | Sovon Vogelonderzoek](#) (Sovon-rapport 2022/92) (2023)

[Broedvogels in Nederland in 2022 | Sovon Vogelonderzoek](#). Boele et al. (2023). Sovon-rapport 2023/40.

Colofon

Provincie Utrecht. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten, 24 oktober 2023.

Status

ontwerp

Tekst

Team Natuur en Landbouw

Eindredactie

Team Natuur en Landbouw.

Vormgeving

Enof creatieve communicatie.

Fotografie

Janco van Gelderen, Edward van Altena, Faunafotografie Ton Richter Sander van Rijswijk (luchtfoto's)
Jelger Herder, Lubomir Hlasek, Klaas van Haeringen, Erik van Dijk, Buiten-Beeld, Karl van Ginderdeuren,
Luc Hoogenstein, Paul van Hoof, Daan Schoonhoven, John van den Heuvel, Els Branderhorst, Mark van Veen,
Bendiks Westerink en beeldbank provincie Utrecht.